



Kærlighed under kontrol

- en kvalitativ undersøgelse af hvordan social kontrol i fængslet kan påvirke et ægteskab

Linea N. Bevan

Studienummer: 20092366
Studie: 10. semester på psykologi
Fag: Speciale
Vejleder: Lena Lippke
Afleveringsdato: 28.05.14

Antal tegn (med mellemrum og fodnoter): 187.757 tegn
Svarende til antal normalsider: 78,23 sider



AALBORG UNIVERSITET

"Og så det der med, at de jo bestemmer, hvornår man skal ses, og alt er skemalagt. Altså, man ved fra uge til uge, hvornår man skal derind og til hvad, altså det er jo også deres kontrol, kan man sige, der ligesom gør, at det er sådan."

Kvindelig ægtefælle til indsat om oplevelsen af kærlighed under kontrol

Abstract

This thesis focuses on how married couples experience social control in prison when the husband is incarcerated and how it affects them individually and in their relationship. Furthermore, the focus in the thesis is also directed towards what the couple themselves can do to take a degree of control in their lives despite a strict formal control in prison.

The aim of the thesis is to generate a more specific understanding of how social control impacts marriage and examines what can be done to help maintain contact between the individual in prison and his wife. This focus is relevant, considering that previous studies have shown that criminals who stay in touch with their wife during incarceration have a larger chance of staying out of criminality and prison afterwards.

The thesis builds on a qualitative study based on two single interviews with a couple. Applying interpretative phenomenological analysis (IPA), the data has been analysed with focus on the participants' experience of being a family with children when the one parent is incarcerated.

The findings of the analysis are discussed with reference to Flemming Balvig's understanding of formal and informal social control along with Robert Sternbergs perspective of different kinds of love in relationships. Furthermore, the analysis concerning how the couple can take control themselves is illustrated by Julian Rotter's concept of locus of control.

The analysis identifies several ways of how social control affects the couple individually and relationally. Formal control, e.g. restrictions on when and how it is allowed for the couple to be in contact, seem among other things to affect the couples intimacy and closeness. The informal control especially affects the wife as she experiences the stigma attached to incarceration, where the man seems to be "protected" from this in the prison.

The analysis identifies furthermore, that the incarcerated man in some ways seems to be experiencing an internal locus of control in connection with his everyday life in prison, which causes him to experience some kind of control, and thereby responsibility, over his life in prison despite the all-embracing supervision of incarceration.

The analysis emphasizes that the social control in prisons can make it hard for families to keep in touch when one part in the relationship is serving a sentence.

The interviewed persons compare their situation to a divorce, maybe to normalise their separation, but as it is discussed, there does seem to be some significant difference between the two kinds of separation, among other things because of the stigma attached to incarceration. The thesis draws another parallel, to families where one parent is a soldier and deployed, because both parts, among other things, seem to experience the restrictions of a total institution and stigma. Along with these parallels it is discussed what makes a separation “normal” in the eyes of the surrounding society.

The thesis also discusses how difficulties with keeping in contact during incarceration, not only affects the individual and the family, but also the surrounding society, among other things because the risk of recidivism seems to be greater if the prisoner loses touch with his wife and family.

Based on the findings in the analysis and discussion, it is suggested that further adjustments and a greater focus on the social control in prisons and its knock-on effect, could make it easier for couples and families to keep in touch while one is serving a sentence.

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING.....	7
PROBLEMFELT.....	9
<i>Fængslet som institution</i>	<i>9</i>
<i>Fængsling i familien</i>	<i>10</i>
<i>Kontrol i det lukkede fængsel.....</i>	<i>11</i>
<i>Ægteskabets betydning for en fængslet.....</i>	<i>13</i>
UNDERSØGELSENS AFSÆT, FORMÅL OG FOKUS.....	14
<i>Problemformulering.....</i>	<i>17</i>
Uddybning af problemformulering.....	17
<i>Specialets udgangspunkt.....</i>	<i>19</i>
SPECIALETS OPBYGNING.....	20
TEORETISK PERSPEKTIV	21
SOCIAL KONTROL IFØLGE FLEMMING BALVIG.....	22
<i>Uformel og formel kontrol.....</i>	<i>23</i>
Social kontrol og sociale afvigere.....	24
Stigmatisering som en uformel sanktion.....	25
LOCUS OF CONTROL.....	26
THE TRIANGULAR THEORY OF LOVE.....	29
OPSAMLING PÅ DE TEORETISKE PERSPEKTIVER	32
METODE OG DESIGN	34
DET FÆNOMENOLOGISKE UD GANGSPUNKT	34
UNDERSØGELSENS METODE OG DESIGN	35
<i>Specialets analysestrategi</i>	<i>36</i>
UNDERSØGELSENS KONKRETE FREMGANGSMÅDE	37
<i>Anvendelse af pilotinterviews</i>	<i>39</i>
<i>Undersøgelsens interviewguide.....</i>	<i>40</i>
<i>Undersøgelsens udvælgelseskriterier</i>	<i>41</i>
<i>Undersøgelsens deltagere</i>	<i>42</i>
UNDERSØGELSENS TRANSSKRIBERING OG BRUG AF CITATER	43
ETISKE OVERVEJELSER	44
OVERVEJELSER VEDR. VALIDITET, RELIABILITET OG GENEREALISERBARHED	45
OPSAMLING.....	48
ANALYSE	49
UDVALG AF TEMAER.....	49

TEMA 1: DEN SOCIALE KONTROL I ET FÆNGSEL.....	50
<i>Om formel kontrol i fængslet.....</i>	50
<i>Om uformel kontrol i og udenfor fængslet</i>	53
<i>Afrundende refleksioner</i>	56
TEMA 2: EN OPLEVELSE AF KONTROL PÅ TRODS.....	56
<i>Afrundende refleksioner</i>	59
TEMA 3: ÆGTESKABETS BALANCEKUNST I ET FÆNGSEL.....	59
<i>Intimiteten og nærheden har ændret sig</i>	59
<i>Passion og lidenskab er der lukket ned for.....</i>	63
<i>Forpligtelse overfor børnene</i>	65
<i>Afrundende refleksioner</i>	66
OPSAMLING PÅ ANALYSEN	67
DISKUSSION	68
FORSKELLIGE FORMER FOR ÆGTESKABELIG ADSKILLELSE.....	69
<i>Kan en fængsling sammenlignes med skilsmisse?.....</i>	69
Normal eller afvigende	70
Eneforsørgerfamilien	71
En forskel mellem skilsmisse og fængsling: stigma	72
<i>Kan en fængsling sammenlignes med en udstationering?.....</i>	73
En lighed mellem en fængsling og udstationering: stigma	76
SAMFUNDSMÆSSIGE IMPLIKATIONER.....	77
<i>Hvad er fængslets opgave?</i>	79
<i>Netværkets betydning.....</i>	81
<i>Samfundsmæssige konsekvenser på længere sigt</i>	81
<i>"Hvor der er magt, er der modstand"</i>	83
METODEREFLEKSION	84
<i>Undersøgelsens betydning for psykologfagligt arbejde.....</i>	88
KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	90
LITTERATURLISTE.....	95

BILAG VEDLAGT PÅ CD-ROM:

Bilag 1: Transskription af interview med Tobias

Bilag 2: Transskription af interview med Christina

BILAG DER FINDES I SPECIALET EFTER LITTERATULISTEN:

Bilag 3: Projektbeskrivelse

Bilag 4: Kort CV

Bilag 6: Kriminalforsorgens godkendelse

Bilag 7: Brev til indsat

Bilag 8: Interviewguide til den indsatte

Bilag 9: Interviewguide til hustruen

Bilag 10: Transskriptionsguide

Bilag 11: Samtykkeerklæring

Bilag 12: Analysetemaer

Indledning

Fængselsforskere, fagfolk, politikere og andre debattører har i knap 200 år diskuteret fængslets virkning. Fokus har ofte været på spørgsmålet om, hvordan den fængslede påvirkes af at være i fængsel. Eksempelvis har Britta Kyvsgaard i bogen *...og fængslet ta'r de sidste* (1989) sammenkørt forskellige registre fra Danmarks Statistik, for at beskrive kriminelles levevilkår i Danmark. Blandt andet arbejds- og indkomstforhold, omfanget af offentlig forsørgelse, skole- og uddannelsesforhold, samt bolig- og familieforhold (Kyvsgaard, 1989, p. 11). Det primære fokus i diskussionen omkring fængslets virkning har oftest været på lovovertræderen, mens der har været mindre fokus på, hvad en fængsling kan betyde for de mennesker tæt på den kriminelle, såsom ægtefællen og børn (Smith & Jakobsen, 2010, p. 15). Dette er til trods for, at når et menneske begår en forbrydelse og straffes med fængsel, påvirker det også andre end personen selv. Den anholdte bliver frihedsberøvet, men også ægtefælle og eventuelle børn får vendt op og ned på deres dagligdag, når en af deres kære kommer i fængsel (Christensen, 1999b, p. 2).

I denne sammenhæng, kan der argumenteres for, at det kan være svært og til dels uhensigtsmæssigt at tage hensyn til familien i forbindelse med strafudmåling og straffuldbyrdelse, da lovovertræderens person og gerning må stå i centrum og ikke vedkommendes familieforhold (Smith, 2006, p. 5). Det er dog et problem, at der indtil nu har været så lidt fokus på, hvordan fængslet, og den formelle såvel som den uformelle kontrol der udøves, påvirker den indsatte og dennes relationer, herunder ægtefællen. Dette skyldes, at hvis kriminelle skal undgå tilbagefald, synes et afgørende parameter at være, at partneren venter på den anden siden af muren. Familien kan ses som værende en væsentlig faktor i forhold til den kriminelles succesfulde resocialisering og reintegration tilbage i samfundet (Gust, 2012, p. 177). Men hvordan får man et ægteskab til at fungere – og måske tilmed fungere i adskillige år når den ene part er bag lås og slå? Hvordan overlever ægteskabet i en verden, hvor kontrollen er dominerende og hverdagen kan opleves som et regelrytteri?

Med afsæt i ovenstående, har jeg i dette speciale valgt at se på, hvordan den formelle såvel som uformelle kontrol i et fængsel kan påvirke den indsatte, dennes ægtefælle og deres indbyrdes forhold. Jeg vil ydermere undersøge, hvordan den indsatte og dennes ægtefælle kan forsøge at tage kontrol over deres eget liv på trods af, at den indsatte kan siges, at være under den ultimative form for kontrol. Dette vil jeg gøre ved at inddrage begrebet locus of control. Ud fra dette vil der gennem specialet blive givet et indblik i de udfordringer et ægtepar kan opleve i forbindelse med, at manden er frihedsberøvet, og sidder på en lukket afdeling i Danmark, samtidig med, at de forsøger at være en familie.

Problemfelt

Følgende kapitel vil danne ramme om specialets fokus og argumentere for undersøgelsens relevans og problemfelt. Indledningsvis anskues fængslet som institution, samt dets anvendelse og udbredelse. Derefter vil betydningen af en fængsling i en familie blive belyst og efterfulgt af et afsnit omkring kontrol i fængslet og ægteskabets betydning for en fængslet. Dette vil samlet danne baggrund for udarbejdelsen af undersøgelsens problemformulering.

Fængslet som institution

Fængslet har i de fleste lande, inklusiv Danmark, en betydelig plads i bekæmpelsen af kriminalitet, og er ofte et symbol på det strafferetslige system (Dixey & Woodall, 2012, p. 30). Brugen af indespærring og frihedsberøvelse har været i voldsom stigning de senere år. Smith og Jakobsen (2010, p. 21) argumenterer for, at der tales om en decideret "massefængsling", og brugen af fængsling synes, at have væsentlige sekundære virkninger både på individniveau og i et større samfundsmæssigt perspektiv.

Smith og Jakobsen (2010, p. 22) peger på hvordan den massive brug af fængsel i en række amerikanske bysamfund, bl.a. har resulteret i, at hele områder er blevet fængselsramt og decimeret. I USA sad 2.293.157 borgere fængslet d. 31. december 2007, hvilket svarer til 756 pr. 100.000 indbyggere (ibid.). Til sammenligning sad der i 2012 i de danske fængsler og arresthuse gennemsnitligt 2.230 personer, hvilket svarer til 65 fængslede borgere pr. 100.000 indbyggere (www.kriminalforsorgen.dk, 28. feb. 2014). Selvom den generelle brug af fængsel i Danmark befinder sig på et lavere niveau, og herved adskiller sig fra fængselsystemet i eksempelvis USA, er tilbagefaldet til kriminalitet stadig højt i de fleste lande, herunder også i Danmark. Graden af recidivisme har betydelig samfundsmæssig betydning, og ifølge Smith og Jakobsen (2010, p. 22) kan fængslet ofte tilskrives et ansvar i denne sammenhæng.

Ud fra et forskningsmæssigt synspunkt er der ifølge Smith og Jakobsen (ibid., p. 20) ikke tvivl om, at fængslet har en række skadevirkninger, når en person arresteres eller afsoner en dom for kriminelle forhold. Der kan ikke længere tales om, at frihedsstraf er et fænomen for de få i samfundet, hvilket skaber et behov

for stadig mere forskning og flere undersøgelser af, hvordan fængslet som institution påvirker den indsatte, dennes familie og samfundet (ibid, p. 21)

Fængsling i familien

Det kan i få tilfælde være en fordel for en familie, at der sker en fængsling af en forældre, eksempelvis hvis den fængslede er stærkt misbrugende og fængslingen kan medføre mere stabile forhold i familien. Det kan også være i sager med vold og overgreb i hjemmet (Codd, 2008, p. 47). I de fleste tilfælde er det dog ikke tilfældet, og fængslingen har ofte en negativ effekt på familierelationer (Smith & Jakobsen, 2010, p. 23). Den engelske kriminolog Helen Codd (2008, p. 47ff) beskriver hvordan familien kan rammes økonomisk; børn af fængslede kan tage skade, og deres forhold og fremtidsudsigter kan dermed forværres; familiemedlemmer kan opleve stigmatisering og forholdet mellem den fængslede og dennes ægtefælle og børn kan skades og ophøre (ibid.). Problematikken ved en fængsling i en familie understreges af Donald Braman og Jenifer Wood (2003):

"Incarceration reaches more deeply into the substance of family and community life than standard accounts of criminal sanctions suggest. Forcefully transforming the material and social lives of families, incarceration creates a set of concurrent problems, which, in combination, stain relationships and break apart fragile families (p. 159).

Braman og Wood peger i citatet på, at en fængsling i familien ikke kun er en frihedsberøvelse af en forældre, men at det kan ændre familiens fundament, både økonomisk og socialt, hvilket stemmer overens med Codd's beskrivelse af hvilken effekt en fængsling i familien kan have på den tilbageværende familie.

Smith og Jakobsen (2010, p. 25) beskriver, hvordan relationerne i et parforhold og i en familie ofte vil blive udsat for stress i forbindelse med en partners fængsling. De peger på, at der synes at være en sammenhæng mellem fængselsstraffens længde, og risikoen for at relationen til familien skades eller helt ødelægges (ibid.). Dette understøttes af Barbara J. Fredman og David G. Rice (1977, p. 176), som beskriver hvordan fængslingen af en ægtefælle kan give anledning til en

emotionel krise for begge parter samtidig med, at den adskillelse som følger af en fængsling, ofte leder til at ægteskabet falder fra hinanden. En årsag til dette kan være, at kløften mellem familien og den indsatte kan blive for dyb efter bare kort tid bag tremmer (Grøftehauge, 2004, p. 60), hvilket kan skyldes at "(...) *numerous aspects of the prison structure and culture work against maintaining marriages and romantic relationships.*" (Freedmann & Rice, 1977, p. 175). Fængslet synes således i en vis grad at modarbejde og besværliggøre kontakten mellem ægtefæller, når den ene er i fængsel. En del af dette kan skyldes den formelle og uformelle kontrol, som findes i fængslet, hvorfor jeg i indeværende speciale vil undersøge, hvordan denne kan påvirke et ægtepar såvel individuelt som i deres indbyrdes relation. Det følgende afsnit vil beskrive den (formelle) kontrol, der er i et fængsel, og de begrænsninger der heraf følger, blandt andet for ægtefællen når den indsatte besøges.

Kontrol i det lukkede fængsel

Danmark har 13 fængsler, hvoraf fem er lukkede, og otte er åbne (Kriminalforsorgen, d. 27. feb. 2014). Når en ægtefælle skal på besøg i fængslet, er det af betydning, om det er et lukket eller åbent fængsel, den indsatte sidder i. Der er forskellige sikkerhedsforanstaltninger og regler, og hvilke forbehold der tages før og under besøget. Eksempelvis er det lukkede fængsel omgivet af en ringmur og/eller et hegn, og der er alarmer og overvågningskameraer. Både yderdørene og dørene mellem afdelingerne er låst. I åbne fængsler er der derimod ingen særlige forhindringer, og det åbne fængsel kan uden videre forlades (ibid.). Jeg vil i det følgende fokusere på den kontrol, der er i et lukket fængsel, da speciallets empiri er indsamlet der.

Kontrollen i et lukket fængsel kommer blandt andet til udtryk ved, at der skal indhentes tilladelse fra fængslet, før familiemedlemmer kan besøge en indsat. Normalt foregår et besøg uden tilstedeværelsen af en betjent, men i nogle tilfælde kan den indsatte underlægges besøgskontrol, dvs. at besøget overvåges af politiet. Fængslerne har også regler for, hvad de besøgende må have med til den indsatte (Kriminalforsorgen, d. 27. feb. 2014).

Breve og pakker til den indsatte bliver normalt åbnet af personalet, mens den indsatte ser på det, for at sikre, at de ikke indeholder andet end det, der er til-

ladt at modtage. Et brev kan blive læst igennem eller et brev kan tilbageholdes, så den indsatte ikke får det udleveret. I lukkede fængsler har den indsatte ydermere ikke uden videre adgang til en telefon, men kan på bestemte tidspunkter ringe til personer, som er godkendt af personalet. Familiemedlemmer kan ikke ringe til den indsatte (ibid.).

De restriktioner og den kontrol som beskrives i overstående afsnit kan være med til at øge presset på den indsatte, de pårørende og deres indbyrdes relation. Gerd Christensen og Hans Henrik Knoop (2011, p. 2) beskriver, hvordan forholdet mellem frihed og kontrol er af afgørende betydning i menneskets liv, og at det antages at være af væsentlig betydning for den enkeltes forståelse af kontrol i tilværelsen. Overordnet kan det antages, at det enkelte menneske skal opleve en vis grad af frihed for at trives (ibid.).

Ifølge Christensen og Knoop (ibid.) forholder mange sig til frihed som noget, den enkelte er i besiddelse af, mens kontrol er noget, mennesket underkastes udefra. Denne form for kontrol ses eksempelvis i forbindelse med fængselssystemet, som er en samfundsmæssig kontrol, hvor samfundet regulerer individer igennem love og forordninger, hvorved individets frihed begrænses (jf. formel kontrol) (ibid.).

Det kan være interessant at anskue forholdet mellem kontrol og frihed omvendt; altså at den enkelte gennem hele livet søger at optimere sin kontrol over sin egen situation, og at omgivelserne er bestemmende for omfanget og kvaliteten af frihedsgraderne. I forhold til indeværende speciale er dette interessant, da den indsatte i høj grad er begrænset og kontrollet af sine omgivelser, men spørgsmålet er, hvorvidt og hvordan de kan eller vil forsøge alligevel at optimere kontrollen over egen situation. Ruth Mach-Zagal & Margrethe Høst Poulsen (2011, p. 19) siger, at kontrolmulighederne ikke nødvendigvis behøver at være reelle, men at troen på indflydelse og kontrol undertiden kan være tilstrækkelig. Jeg har derfor i dette speciale valgt at fokusere på, hvorvidt et par i kontakt med fængselssystemet kan opleve at have en vis grad af kontrol over deres situation på trods af den kontrol, som er beskrevet ovenfor.

Freedmann & Rice (1977, p. 175) beskriver, hvordan den anholdte og ægtefællen i forbindelse med en fængsling kan opleve et vist kontroltab. Dette kan resultere i, at de oplever en række emotionelle belastninger såsom ensomhed, isolation, skam, skyld, bebrejdelse, vrede, seksuel frustration, mistænksomhed og ofte også nedtrykthed og apati, "(...) *but are unable to support each other because of the inadequacies of the current means of the communication available to prisoners and their spouses.*" (ibid.). Denne manglende mulighed for som ægtepar at støtte hinanden, kan være en af grundene til, at mænd bag tremmer har 56,8 procent større risiko for at blive skilt inden for det første år, sammenlignet med mænd som ikke var fængslede (Apel, Blokland, Nieuwbeerta & Schellen, 2009, p. 292).

Udover den tvungne adskillelse i forbindelse med fængslingen kan social eksklusion og kriminel socialisering være med til at øge presset på ægteskabet. I relation hertil siger Freedmann og Rice (1977), at "*Paradoxically, being able to return to a succesful and satisfying marriage is one of the most effective predictors of postrelease success*" (p. 175). Freedmann og Rice peger på, at selvom det kan være svært at bibeholde en kontakt igennem en afsoning, synes ægteskabet at være et middel til succesfuldt at reintegrere og resocialisere den kriminelle efter løsladelse. Ægteskabets betydning for en fængslet vil være fokus i det kommende afsnit.

Ægteskabets betydning for en fængslet

Fængslede med en fungerende tilknytning til familien synes på flere måder at være bedre stillet end fængslede uden den slags familieband og "(...) *for many prisoners the case for maintaining family ties is strong and heavily supported by research evidence*" (Dixey & Woodall, 2012, p. 31). Dette bekræfter bl.a. Jeremy Travis & Michelle Waul (2004 if. Smith & Jakobsen, 2010, p. 25) som peger på, at gifte mænd håndterer overgangen fra fængsel til frihed bedre end ugifte mænd. Ydermere synes løsladte mænd, der flytter tilbage til deres kone og børn, generelt at klare sig bedre end dem, der efter afsoning lever alene eller med en forældre. Indsatte uden støtte fra familien har to til seks gange så stor risiko for at begår kriminalitet igen inden for et år sammenlignet med dem med støtte fra familien (Dixey & Woodall, 2012, p. 31). Rachael Dixey og James Woodall (ibid., p. 39) vurderer at de indsatte selv også i mange tilfælde oplever familien som

central i forbindelse med en succesfuld genhusning, særligt i tilfælde hvor relationen var stærk inden anholdelsen og blev vedligeholdt i form af besøg under afsoningen.

Marieke van Schelle, Robert Apel og Paoul Nieuwbeerta (2012, p. 701) finder, at ægteskabet kan være en vej ud af kriminalitet, men at muligheden for succes blandt andet afhænger af den kriminelles køn og kriminalitetshistorie, ligesom ægtefælles kriminalitetshistorie og forholdets karakteristika er af afgørende karakter. De konkluderer i deres artikel *"Because You're Mine, I Walk the Line"? Marriage, Spousal Criminality, and Criminal Offending Over the Life Course* (2012) at på trods af, at ægteskabet betyder noget, er det ikke ensbetydende med en afsluttet kriminel karriere. Når jeg i dette speciale peger på ægteskabet som positivt for, hvorvidt den kriminelle ikke begår kriminalitet igen, er det med overstående i mente; at der er en række ting som væver sig ind i hinanden og får betydning for hvorvidt dette gør sig gældende.

Bruce Western (2004) beskriver hvordan diskussionen omkring indsattes ægteskab ofte fokuserer på, hvordan ægteskabet kan være med til at reducere kriminalitet, og i mindre grad hvordan ægteskabet påvirkes af en fængsling og spørger: *"If a good marriage is important for criminal desistance, what is the effect of incarceration on marriage?"* (p. 1). Med inspiration fra dette spørgsmål vil fokus i indeværende speciale være hvordan en fængsling kan påvirke ægteskabet, med den sociale kontrol som omdrejningspunkt.

Undersøgelsens afsæt, formål og fokus vil blive beskrevet i det kommende afsnit.

Undersøgelsens afsæt, formål og fokus

Jeg blev i forbindelse med 9. semesters projekt bevidst om det problem der opstår, når undersøgelser omkring fængselssystemet entydigt retter sig mod den indsatte. Jeg undersøgte bl.a., hvordan familien til en indsat kan risikere at blive "de skjulte straffede" pga. af de utilsigtede og skjulte følgevirkninger, det kan have for en familie, at den ene forælder bliver fængslet.

Som det indledningsvis blev beskrevet, har der i den psykologiske forskning kun været lidt fokus på ægtepar og deres individuelle, samt fælles erfaringer og oplevelser i forbindelse med, at en af dem kommer i fængsel. Dette kan resultere i

en ensidig beskrivelse af, hvordan det opleves for et ægtepar at være i kontakt med fængselssystemet. Jeg finder det derfor relevant at undersøge, hvordan den sociale kontrol der er i et fængsel, både påvirker den indsatte og ægtefællen, samt også deres indbyrdes relation.

Specialets formål er at øge viden om kriminelt belastede ægteskaber, hvor manden har fået en ubetinget fængselsdom for et eller flere kriminelle forhold. Dette undersøges igennem førstehånds beskrivelser og fortællinger. Fokus vil være på en beskrivelse af ægtefællernes egne opfattelser af problemerne og erfaringer i forbindelse med det at være gift og opretholde kontakt under domsafsoningen. Specialets vil forsøge, at få oplysninger, der kan danne grundlag for initiativer, der kan sikre disse familier en bedre mulighed for at opretholde en god kontakt igennem hele afsoningen.

Så vidt jeg ved, har tidligere forskning omhandlende ægteskabet og fængsler ikke behandlet betydningen af den sociale kontrol i fængslet. Der har dog været fokus på betydningen af social kontrol og familiebånd, eksempelvis Bruce Western og Sara McLanahan artikel *Fathers behind bars: the impact of incarceration on family formation* (2000). Jeg ønsker i indeværende speciale at specificere dette ved at fokusere på ægteskabet. Der synes ikke at foreligger tilgængelig litteratur med dette eksakte fokus, og den anvendte litteratur er ydermere overvejende udenlandsk. Størstedelen af den anvendte litteratur i specialet er hovedsagligt fundet via den psykologiske database Psykinfo, men er sociologisk eller kriminologisk. Dette betyder dog ikke, at emnet ikke har psykologisk relevans, men vidner om, at den psykologiske vinkel ikke er tilstrækkelig udforsket (Olesen, 2010, p. 6). Michael Hviid Jacobsen, Erik Laursen og Jan Brødslev Olsen (2013) beskriver hvordan "(...) socialpsykologien beskæftiger sig i dag med stort set alle emner, der vedrører individers, grupper og samfunds interaktion og relationer" (p. 29) og nævner bl.a. kriminalitetsbekæmpelse som et område, hvor der anvendes socialpsykologiske forskning (Jacobsen, Laursen og Olsen, 2013, p. 31). Jeg vil senere i specialet belyse hvordan emnet, på trods af den lille mængde litteratur på området, synes at være af psykologisk relevans, bl.a. i forhold til psykologfagligt arbejde (se s. 88).

Else Christensen (1999b) synes at være en af de få, der har publiceret dansk forskning omkring det at være en familie med en forældre i fængsel, hvor den indsatte også er blevet interviewet. Derudover arbejder bl.a. Peter Scharff Smith (2010) med emnet, men hans publikationer fokuserer primært på børnene i familien, ligesom han i høj grad indtager en sociologisk vinkel på emnet. Der synes at være en begrænset psykologisk viden omkring emnet i dansk kontekst.

Overstående afsnit har kort beskrevet det problemfelt, som specialet bevæger sig inden for. Den litteratur som er fremhævet, peger på måder hvorpå den indsatte og familien kan blive påvirket af en fængsling, den potentielle fordel ved at indsatte bibeholder kontakten til familier, samt udfordringen ved at bibeholde kontakten i et fængselsmiljø. Miljøet der er i et fængsel synes dog til en vis grad at modarbejde den indsattes familiære relationer, blandt andet på grund af den kontrol der er i fængslet. Det betyder, at selvom forskningslitteraturen peger på ægteskabets potentielle fordele, så synes fængslets natur at hæmme muligheden for nære relationer i forbindelse med en afsoning (Western & McLanahan, 2000, p. 2). Det er relevant og nødvendigt at konfrontere denne problemstilling, da det ellers risikeres at fængslet som institution modarbejder en af dets gode muligheder for at hjælpe kriminelle ud af en livslang karriere. Western og McLanahan beskriver i forbindelse med deres artikel *Fathers behind bars: the impact of incarceration on family formation* (2000) hvordan at:

" (...) much research on family formation, crime, and incarceration has focused on how strong family relationships direct young men away from crime and the risk of serving time in prison. In this work, the social bonds of marriage reinforce social control, reducing deviant behavior. Our analysis turns this relationship around. In our approach, the experience of incarceration can undermine social bonds, straining marital and other family relationships. The formal social control of the prison may thus undermine the informal social control of family ties, contributing further to crime and deviance in high incarceration communities." (p. 18).

Western og McLanahan påpeger i citatet, at selvom der kan være tale om en stærk uformel kontrol i kraft af familieband, så kan der i tilfælde tales om en endnu stærkere formel kontrol fra fængsels side, som kan underkende det

uformelle sociale bånd. Det er derfor relevant at frembringe viden omkring hvordan henholdsvis formel og uformel social kontrol påvirker et ægteskab i en fængselskontekst, og hvordan ægteparret selv kan påvirke dette.

Med udgangspunkt i disse overvejelser vil jeg i specialet arbejde videre med udgangspunkt i nedestående spørgsmål, som udgør specialets problemformulering.

Problemformulering

Hvordan oplever ægtepar, hvor manden er i fængsel, at social kontrol kan påvirke dem hver især, samt deres indbyrdes relation?

Hvorledes oplever et ægtepar, at de kan have kontrol over deres omstændigheder på trods af den kontrol der udøves i et fængsel, belyst ud fra begrebet locus of control?

Uddybning af problemformulering

Jeg ønsker i indeværende speciale at undersøge ægtefællers oplevelse af at være gift, når manden er i fængsel, hvilken rolle den sociale kontrol der er i et fængsel spiller i forhold til opretholdelsen af familierelationer, og hvilke særlige udfordringer der kan være i den forbindelse. Fokus vil være på den indsatte og ægtefællens opfattelse og håndtering af problemstillinger i forhold til at skulle opretholde en kontakt under afsoningen og forsøge at fungere som en familie på trods af omstændighederne.

Der vil i specialet særligt være fokus på hvordan den kontrol, der er i et fængsel påvirker ægteparrets oplevelse af at være i et forhold, herunder hvordan denne kontrol påvirker deres indbyrdes relation og håndtering af aktuelle udfordringer. Jeg vil i specialet primært koncentrere mig om den formelle og uformelle form for social kontrol, som vil blive defineret nærmere i forbindelse med specialets teoriafsnit. I forbindelse med den uformelle social kontrol vil stigmatisering være et betydeligt tema, og dette vil blive inddraget, da det kan ses som et resultat af de sanktioner, der kan opstå i forbindelse med en uformel social kontrol.

Jeg ønsker ydermere, at undersøge hvordan den indsatte og dennes ægtefælle forsøger at tage kontrol over deres eget liv, på trods af, at den indsatte kan siges

at være under den ultimative form for kontrol, med udgangspunkt i Julian Rottes (1966) begreb locus of control.

Jeg vil i specialets undersøgelse primært fokusere på hvordan fængslet influerer på mirkoniveau. Det betyder, at omdrejningspunktet vil være hvordan fængslet påvirker den indsatte og dennes nære relationer, med særlig fokus på ægteskabet, fremfor et bredere samfunds- og makroperspektiv. Jeg tilgår dog samtidigt specialet med en økologisk forståelse, hvor menneskets udvikling forstås som et dynamisk forhold mellem en person i forandring og et omgivende miljø i forandring, hvorfor de forskellige perspektiver ikke kan adskilles (Arditti, 2005, p. 252). Jeg vil i specialet tage udgangspunkt i Urie Bronfenbrenners (1979) økologiske og systemiske model, som beskriver fire centrale kontekstuelle, i hinanden indlejrede systemer, som påvirker individet; *mikro-, meso-, ekso- og makrosystemerne* (López, 2001, p. 593).

Der vil i specialet være særlig fokus på den mindste analyseenhed i den økologiske model, mikrosystemet, som defineres af Bronfenbrenner som *"(...) a pattern of activities, roles, and interpersonal relations experiences by the developing person in a given setting (...)"* (Bronfenbrenner, 1979, p. 22). I mikrosystemet findes individets nære og primære relationer, såsom hjem, arbejdsplads eller gruppen af venner og familie (Bronfenbrenner, 1994, p. 1645). Derudover beskriver Bronfenbrenner ligeledes mesosystemet, som består af relationerne mellem to eller flere mikrosystemer (López, 2001, p. 594), eksosystemet som influerer individets mikro- og mesosystemer, men hvor individet har en mindre direkte indvirkning på systemet (Bronfenbrenner, 1979, pp. 25-26), samt det mest perifere system i Bronfenbrenners økologiske model; makrosystemet (ibid.). Makrosystemet danner et overordnet mønster af mikro-, meso- og eksosystemer og er en organisering af de offentlige strømninger, værdier, normer og love, der gælder for det samfund individet er en del af, og påvirker derfor hvordan de resterende systemer i modellen fungerer (ibid. p. 26). Jeg vil i specialet ikke diskutere forbehold og kritik i forhold til Bronfenbrenners økologiske model, men den vil virke som forståelsesgrundlag for specialets undersøgelse og analyse.

Specialets udgangspunkt

Jeg vil i det følgende kort skitsere den teori og metode, der er valgt til at belyse specialets problemformulering. I en udforskning af hvordan social kontrol kan komme til udtryk i fængslet inddrages Flemming Balvigs (1995) beskrivelse af begrebet *social kontrol*, herunder særligt begreberne *formel og uformel social kontrol*. Dette perspektiv har et primært sociologisk og makrosystemisk perspektiv. Jeg vil endvidere inddrage Robert Sternbergs (1997) beskrivelse af forskellige former for kærlighed, for at undersøge hvordan den sociale kontrol kan påvirke parrets indbyrdes relation, hvilket primært vil være et psykologisk og mikrosystemisk perspektiv. Som supplerende perspektiv til overstående vil jeg inddrage psykolog Julian Rotters (1966) begreb *locus of control*, der beskriver hvordan mennesker kan opleve at have eller ikke at have kontrol og mulighed for at påvirke deres omgivelser. Dette perspektiv inddrages for at undersøge hvordan parret oplever deres mulighed for kontrol i fængselssystemet.

Specialets undersøgelse er bygget op omkring to semi-strukturerede interviews med en indsat, som sidder i et lukket dansk fængsel, samt dennes hustru. Til analyse heraf anvendes den fænomenologiske metode Interpretative Phenomenological Analysis (IPA), som understøtter undersøgelsens fænomenologiske videnskabsteoretiske ramme, som vil blive præsenteret senere. Specialets undersøgelse tager udgangspunkt i ægtepar med et eller flere børn i familien. Det synes væsentligt at være opmærksom på, fordi det er sandsynligt, at der er forskel på hvordan indsatte og deres ægtefæller oplever deres relation og familieleven, alt efter om der er børn i familien.

Indeværende undersøgelse er begrænset til den indsatte og ægtefællens oplevelse af at være gift, mens den ene er i fængsel, samt hvordan de oplever den kontrol, der er i fængslet påvirker dem hver især, samt deres indbyrdes relation. Dette fokus sker blandt andet på bekostning af barnets oplevelse af en fængsling i familien. Fokuset på de voksne i familien bunder i en antagelse om, at forældrene, samt deres relation indbyrdes har afgørende betydning for hvordan resten af familien oplever og håndterer fængslingen.

Specialets opbygning

For at lette orienteringen i den videre tekst, vil det følgende afsnit kort præsentere specialets opbygning.

Efter indeværende *Indledning*, hvor specialets forskningsfelt, problemstillinger og problemformulering er blevet præsenteret, vil kapitlet *Teoretisk perspektiv* følge. Her redegør og argumenterer jeg for de inddragede teorier, som vil blive anvendt som redskaber i analysen. Herefter følger kapitlet *Metode*, hvor jeg vil redegøre for specialets videnskabsteoretiske ståsted, samt egne refleksioner vedrørende undersøgelsens tilrettelæggelse og konkrete gennemførelse. I de to næste kapitler *Analyse* og *Diskussion* præsenteres og diskuteres de centrale temaer, som undersøgelsen har resulteret i. Sidstnævnte kapitel vil særligt diskutere betydningen af, at informanterne sammenligner deres situation med en skilsmisse, samt hvilke implikationer en fængsling kan have på makroniveau. Diskussionen vil afsluttes med refleksioner omkring undersøgelsens kvalitet. Specialet afsluttes med en sammenfattende *Konklusion og perspektivering*.

Teoretisk perspektiv

For at få viden om hvordan social kontrol i et fængsel kan påvirke den indsatte, dennes ægtefælle og deres indbyrdes relation, er det relevant at sætte fokus på det teoretiske begreb vedr. social kontrol. Til dette formål inddrager jeg Flemming Balvigs (1995) begreb om *social kontrol*, hvor jeg primært vil fokusere på den formelle og uformelle kontrol, der kan gøre sig gældende i forbindelse med fængselssystemet. I forbindelse med dette vil jeg pege på *stigmatisering*, som en uformel sanktion, et resultat af samfundets sociale kontrol, og hvordan dette kan påvirke mennesker, der er i berøring med fængselssystemet. I forhold til social kontrol er det relevant se på hvordan den indsatte og dennes ægtefælle kan oplever at have en vis grad af kontrol over deres liv, på trods af deres omstændigheder. Til dette formål vil jeg redegøre for Julian Rotters (1966) begreb *locus of control*¹.

Jeg vil i den sidste del af kapitlet inddrage Robert Sternbergs (1997) *triangular theory of love*, der kan være med til at belyse hvordan parrets indbyrdes relation kan forstås og hvordan den påvirkes af den sociale kontrol, de oplever i fængslet.

De forskellige teoretiske perspektiver er ydermere interessante at inddrage, fordi de giver mulighed for at se på flere forskellige niveauer i det sociale liv, som samtidig forudsætter hinanden (jf. Bronfenbrenners økologiske model s. 18). Sternberg og Rotter fokuserer primært på at beskrive menneskets og dets relationer i et mikroperspektiv, hvor menneskets indre oplevelser og tanker er i fokus, mens Balvig, i kraft af sit sociologiske udgangspunkt, i højere grad anlægger et makroperspektiv på mennesket, fordi spørgsmålet om social kontrol ofte er knyttet til den sociale og moralske orden, om hvordan mennesker kan leve sammen på en god måde (Norvoll, 2009, p. 99).

¹ Da der ikke findes nogen tilfredsstillende dansk oversættelse af *locus of control* vil jeg benytte mig af den oprindelige, engelske betegnelse. Dette vil også gælde i forhold til andre engelske begreber i teoriafsnittet, medmindre der findes en officiel dansk oversættelse.

Social kontrol ifølge Flemming Balvig

Begrebet social kontrol er blevet benyttet på mange forskellige måder inden for sociologien, og er blevet forstået forskelligt i forskellige perioder, hvorfor det er relevant at klarlægge hvilken definition af social kontrol, der anvendes i specialet.

Anvendelsen af begrebet social kontrol har oprindeligt været bred, og er blevet opfattet som synonymt med de særlige reguleringsmekanismer, der findes i samfundet og sociale relationer (Cross, 1896 if. Balvig, 1995, p. 162). Balvig (1995) beskriver hvordan begrebet i dag bliver beskrevet mere snævert, hvor social kontrol *"(...) sidestilles med bevidste trangsprægede forsøg på at håndhæve konformitet."* (p. 162). Social kontrol bliver da ofte sat i forbindelse med det strafferetlige system, og kommer blandt andet til udtryk gennem politi og forskellige former for straf (Balvig, 1996, p. 77).

Jeg vil i dette speciale anvende en definition, der ifølge Balvig (1995) placerer sig imellem de to overstående forståelser, herved kan social kontrol forstås som noget der:

"(...) omfatter alle de foranstaltninger og forholdsregler, som hindrer eller søger at hindre, at afvigende adfærd og konflikter opstår (præventiv kontrol), og/eller som sigter på tilbageføring af afvigende adfærd og konflikter til adfærd, som er i overensstemmelse med dominerende værdier og normsystemer (reaktiv kontrol)." (p. 162).

I denne definition af social kontrol betones den nære sammenhæng der if. Balvig bør være mellem studiet af social kontrol, magt og magtstrukturer. Han beskriver hvordan social kontrol fra afsenderens side er magtudøvelse, men at *"(...) al magtudøvelse er ifølge den anvendte definition ikke social kontrol."* (Balvig, 2011, p. 301). Set fra modtagerens side går en grundlæggende antagelse om forholdet mellem social kontrol og magt ud på, at *"(...) de fleste (negative) social kontrol former er mindst effektive over for personer i magtmæssigt ekstreme positioner"* (ibid.). If. Balvig er den sociale kontrol således mindst effektivt *"(...) over*

for de mest magtfulde, fordi de er mindst sårbare, og over for dem uden magtressourcer i øvrigt, fordi de har mindst at tabe.” (ibid.).

Ud fra dette kan det antages, at fængslede personer som har en familie uden for fængslet er mere påvirkelige overfor social kontrol, fordi de har en familie, de kan miste. Det synes i forhold til indeværende undersøgelse at være interessant at fokusere på denne person, der han kan forventes at være påvirkelig overfor sociale kontrol, fordi han ikke er så magtfuld, at det gør han lidt sårbar, men samtidig har han stadig noget at tabe, fx familien.

Begrebet magt vil ikke blive diskuteret selvstændigt i dette speciale, men vil i diskussionen blive inddraget i forbindelse med begrebet *modmagt*, til at belyse en problematik vedr. at fængsling ikke kun har konsekvenser på mikroniveau, men også kan have samfundsmæssige implikationer (se s. 77ff).

Jeg vil i forbindelse med social kontrol i dette speciale primært sondre mellem to former for social kontrol, den formelle og uformelle.

Uformel og formel kontrol

If. Balvig (1997) kan den uformelle og den formelle kontrol betragtes som to hovedformer inden for social kontrol. Den *uformelle kontrol* ses som en kontrolform, der ligger hos det enkelte individ og i samspillet mellem individer. Denne udføres og opleves dagligt af almindelige mennesker, blandet andet igennem ros, bebrejdelser, øjekast, udveksling af sladder, ironi etc. Den uformelle kontrol er oftest indbygget som en ikke særlig bevidst del af et samvær, der har andre hovedformål (Balvig, 1995, p. 163).

I modsætning hertil er den *formelle kontrol*, kendetegnet ved at være en offentlig og formaliseret kontrolform. Denne form for kontrol udøves primært af diverse kontrollører som fx politifolk, læger, socialrådgivere m.fl. (ibid.). I forbindelse med den formelle sociale kontrol kan selve kontrollen beskrives som hovedformålet, og kan derfor fremstå tvangspræget samtidig med, at den er mere synlig, åbenlys og tilsigtet end den uformelle kontrol (ibid.).

Forholdet mellem uformel og formel kontrol synes at være, at den formelle kontrol forudsætter den uformelle, hvorfor de også benævnes som *primære* og *sekundære* kontrolformer (Balvig, 2011, p. 303). If. Balvig (1995) har:

"(...) formel social kontrol ringe mulighed for på en gang både at fremstå som legitim og virke effektivt, hvis den ikke har sin rod i, bygger og understøttes af uformel social kontrol. Uformel social kontrol kan stå alene og fungere som alternativ til formel social kontrol, hvorimod det omvendte næppe er muligt." (p. 163).

I forhold til specialets fokus på den ægteskabelige relation og social kontrol spiller særligt den uformelle kontrol en rolle, da ægtepar ikke har mulighed for, at give bøder eller fængselsstraffe for at få den anden til at rette ind, dvs. udøve formel kontrol ligesom eksempelvis det strafferetslige system. Måden hvorpå de har mulighed for at påvirke den andens handlinger er gennem eksempelvis ros eller bebrejdelser. Jeg vil senere i analysen vise, at både den uformelle og formelle kontrol kommer til udtryk i forbindelse med parrets oplevelse af at være i kontakt med fængselssystemet (se s. 50ff).

Det følgende afsnit vil beskrive hvordan stigmatisering kan være et udtryk for en uformel social kontrol og hvordan krimielle i det vestlige samfund i høj grad betragtes som sociale afvigere.

Social kontrol og sociale afvigere

Social kontrol er if. Reidun Norvoll (2009, p. 100) knyttet til behovet for social orden i samfundet. Hvis et menneske ikke følger samfundsorden eller normerne, ved eksempelvis at begå kriminalitet, brydes samfundets forventninger og dette kan føre til, at mennesket defineres som *socialt afvigende* (ibid., p. 101). Samfundet vil så iværksætte social kontrol i form af forskellige former for *sanktioner*, hvor målet er at genoprette den sociale orden ved at føre den afvigende tilbage til "det normale" ud fra samfundets forventninger (ibid.).

En *formel sanktion* kan bl.a. være fængselsstraf, mens den sociale kontrol i hverdagen primært består af *uformelle sanktioner*, eksempelvis ved, at vi "ser bort", "går en omvej" eller "trækker os tilbage" i mødet med sociale afvigere. En uformel måde, hvorpå sociale afvigere kan "straffes" er således gennem negative reaktioner (ibid.). Til at beskrive dette inddrager Ervind Goffman (2010) betegnelsen *stigma og stigmatisering*.

Stigmatisering som en uformel sanktion

Ervind Goffman (2010, p. 26) bruger begrebet *stigma* til at forklare og forstå sociale reaktioner på social afvigelse.

Jeg vil i det følgende redegøre for hvordan stigmatisering kan ses som en uformel sanktion, hvordan det kan "smitte" og hvilke konsekvenser stigmatisering kan have, fx for mennesker som er i kontakt med fængselssystemet.

Forskellige afvigelser er ifølge Goffmann (2010, p. 45) kulturafhængige, og kan virke mere eller mindre stigmatiserende. Dette skyldes, at sociale normer i et samfund er under stadig forandring, og vil variere til forskellige tider, i forskellige samfund og i forskellige sociale grupper (Norvoll, 2009, p. 101). Ifølge Codd (2008, p. 56) er det at være i fængsel eller at have været i fængsel i høj grad stigmatiserende i den vestlige verden.

Stigmatisering kan have store konsekvenser for vedkommendes selvopfattelse og sociale liv, fordi en stigmatisering kan resultere i, at omgivelserne udelukkende ser personens afvigelse og ikke personen (Goffman, 2010, if. Novell, 2009, p. 106). I forhold til en fængslet, kan det eksempelvis betyde, at vedkommende kun ses som en indsat og ikke som den ven, familiefar eller ægteemand, som han måske også er. Stigmatisering kan ydermere "smitte" de mennesker, der er omkring den indsatte, hvilket kan medføre at eksempelvis ægtefællen og børn bliver betragtet som anderledes eller mødt med mistænksomhed. De stigmatiseres også (Goffmann, 2010, pp. 71-72). Stigmatiseringen kan føre til, at den kriminelle person, samt dennes familie diskrimineres og ekskluderes fra forskellige sociale sammenhænge, samt at omverdenens empati eller medfølelse forsvinder. Stigmatiseringen kan påvirke den afvigendes opfattelse af sig selv negativt. Oplevelsen af at være anderledes eller mindreværdig kan føre til dårlig selvopfattelse, social isolation og ensomhed (Novell, 2009, p. 106). Som jeg vil vise i analysen, så synes den kvindelige informant at opleve at være ensom, hvilket bl.a. kan ses som en følge af en "smitte" hun oplever i forbindelse med, at hendes mand er blevet fængslet (se s. 53f).

Overstående afsnit har fokuseret på, at social kontrol kan komme til udtryk formelt såvel som uformelt, herunder også i form af stigmatisering. Selv om afvigelsesteori forsat står central for forståelsen af mange socialrelaterede problemer, herunder bl.a. kriminalitet, bør der samtidig være en opmærksomhed på, at den kan risikere at *"(...) reducerer de afvigende personer til ydre, afvigende af og til underordnede, passive aktører, der styres af omgivelsernes reaktioner."* (Svensson, 1998, if. Novell, 2009, p. 107). Det kan blandt andet resultere i en undervurdering af de subjektive aspekter ved sociale problemer, eksempelvis i forhold til kriminelle (Norvell, 2009, p. 107). På samme måde synes Balvigs beskrivelse af social kontrol primært at være af strukturel karakter og i mindre grad beskrivende i forhold til, hvordan den enkelte kan yde modstand mod den sociale kontrol. Jeg vil derfor i det følgende inddrage begrebet locus of control, til at udfolde denne del.

Locus of control

Begrebet locus of control, som det er præsenteret af Julian Rotter (1966, p. 1), henviser til, hvorvidt mennesker primært placerer årsagen til en begivenhed inden i sig selv eller udadtil, eksempelvis ved at sætte begivenhederne i forbindelse med skæbnen eller held.

Forskning vedr. begrebet locus of control starter i midten af 1950'erne i forbindelse med, at Rotter udvikler sin sociale læringsteori, en kognitiv form af behaviorismen, hvor han ikke afviser betydningen af klassisk og operant betingning, men også tillægger individets indre subjektive oplevelser betydning (Larsen & Buss, 2010, p. 379; Upton, 2010, p. 49). Rotter fokuserer i sin forskning på, hvordan mennesket tror, de opnår det, de ønsker, hvorfra også begrebet locus of control udspringer (Schultz & Schultz, 2004, p. 351). Jeg vil i det følgende ikke fokusere på begrebets sociale læringsteoretiske ophav, men vil anvende begrebet til at belyse problemformuleringens fokus på hvorledes et ægtepar kan opleve, at de kan have kontrol over deres omstændigheder på trods af den kontrol der udøves i et fængsel.

Rotter (1966) definerer locus of control på følgende måde:

"When a reinforcement is perceived by the subject as (...) not being entirely contingent upon his action, then, in our culture, it is typically perceived as the result of luck, chance, fate, as under the control of powerful others, or as unpredictable because of the great complexity of the forces surrounding him. When the event is interpreted in this way by an individual, we have labelled this a belief in external control. If the person perceived that the event is contingent upon his own behavior or his own relatively permanent characteristics, we have termed this a belief in internal control." (p. 1).

Ifølge overstående definition kan mennesker med en indre locus of control opleve en stor grad af personlig kontrol over deres liv. De oplever at ting sker, fordi de får dem til at ske, mens mennesker med ydre locus of control kan beskrives som mere fatalistiske, fordi de oplever kun at have ringe kontrol over, hvad der sker med dem. De oplever, at ting sker på grund af tilfældigheder, held eller ydre omstændigheder (Hogg & Vaughan, 2002, p. 88). Det er således muligt, at indsatte vil opleve det at være i fængsel forskelligt alt efter, om de oplever en høj grad af indre locus of control, hvor deres fængsling primært skyldes noget de selv har gjort, eller den indsatte i højere grad oplever en ydre form for locus of control og oplever at deres situationen i høj grad skyldes udefrakommende kræfter, som har været uden for deres personlige kontrol (Larsen & Buss, 2008, p. 406). Jeg vil i analyse pege på, at undersøgelsens mandlige informant primært synes at være præget af en ydre locus of control i forbindelse med sin dom. Tobias mener, at han har været offer for en stikker, og at det derfor er nogle udefrakommende kræfter, der er skyld i hans domafsigelse.

Rotter (1966, p. 9) udvikler en *Internal-External Skala*, hvormed han forsøger at operationalisere og måle locus of control. Da den ikke er benyttet i forbindelse med indeværende speciale, vil der ikke bliver gjort yderligere rede for den. Det jeg i specialet vil forfølge nærmere er, hvordan locus of control kan være med til at beskrive, hvordan mennesker er forskellige i forhold til hvilken grad af kontrol de oplever i deres liv, og således hvilket ansvar de oplever for de ting der sker i deres liv (Hogg & Vaughan, 2002, p. 88; Larsen & Buss, 2008, p. 404).

Denne forskel ses eksempelvis i forhold hvordan en person *forventer*, at han bedst muligt kan opnå det, han ønsker. Eksempelvis kan en fængslet person op-

leve, at han bedst opnår det han ønsker, fx bedre rettigheder i fængslet, ved at opføre sig pågående og krævende. En anden i fængslet, som også ønsker bedre rettigheder, kan derimod være af den modsatte holdning; at en pågående og krævende opførsel vil virke mod hensigten. De to indsatte er et eksempel på hvordan mennesker kan have forskellige forventninger til hvad resultatet af en specifik adfærd vil være. Den første oplever, at han kan gøre noget for at opnå bedre rettigheder, mens den anden tænker, at han skal vente til at eksempelvis fængselsinspektøren træffer en afgørelse. Dette kan beskrives som henholdsvis en indre og ydre oplevelse af kontrol (Larsen & Buss, 2008, p. 405).

Som følge af disse forskellige forventninger, opstår der formentligt også en forskel i deres efterfølgende adfærd, hvor den førstnævnte kan virke krævende, mens den sidstnævnte er mere føjelig, hvilket bunder i deres forskellige forventninger til hvad en bestemt form for adfærd (selvhævdelse) vil bringe af forstærkning (bedre rettigheder i fængslet) (ibid.).

Mennesker med en indre locus of control kan have tendens til at være mere handekraftige og tage mere ansvar, hvilket eksempelvis kan have betydning i personens ægteskab (ibid., p. 407). Som jeg vil vise i min analyse, synes Tobias at være præget af en grad af en indre locus of control i forhold til, hvornår han kan blive løsladt og dermed være sammen med familien igen. Denne forventning kommer blandt andet til udtryk i hans adfærd, når han eksempelvis forsøger at undgå konflikter, som kan sinke hans muligheder for hurtigere løsladelse. Sammenholdt med Tobias oplevelse af at have været offer for en stikker, er det et eksempel på, at et mennesket ikke synes at være præget af enten en indre eller ydre kontrol, en såkaldt *generaliseret forventning*, men synes at kunne opleve en indre locus of control på nogle områder og en ydre locus of control på andre områder. Det beskrives som et menneskets *specifikke forventninger*, når locus of således bliver situationsafhængig (ibid., pp. 406-407).

I forhold til specialets anvendelse af begrebet er det interessant at bemærke, hvordan David W. Reid (1982) blandt andet kritiserer forskningen vedr. locus of control for at fokusere for lidt på, hvad der lægges i begrebet kontrol. Denne kritik begrundes han med at der findes "(...) *many confounding elements in the*

term 'control'." (p. 70). Han argumenterer for, at locus of control som begreb "(...) would benefit greatly from a more philosophically based critique of the strengths, weaknesses, and possibly fallacious reasoning within some interpretations of locus of control." (Reid, 1982, p. 70). Jeg forsøger i specialet at præcisere min brug af begrebet kontrol, ved at kombinere locus of control med begreberne omkring formel og uformel social kontrol.

The triangular theory of love

Jeg vil i det følgende afsnit redegøre for hvad Sternberg (1997, p. 315) teorien triangular theory of love, anser som vigtige elementer i et parforhold og hvordan graden af intimitet, lidenskab og forpligtelse kan skabe forskellige typer af forhold. Dette vil senere i analyse blive kombineret med begrebsapparatet omkring social kontrol, hvor det blandt andet vil fremgå, hvordan det interviewede par synes at have svært ved at fastholde forholdets intimitet og lidenskab under de betingelser fængslet muliggør for deres forhold.

The triangular theory of love beskriver hvordan kærlighed kan forstås ud fra tre komponenter, der udgør hver sit hjørne i en trekant - heraf navnet (Sternberg, 2006, p. 184). Sternberg beskriver hvordan den "(...) can account for a number of the main empirical phenomena in the literature on love and close relationships." (p. 224). Teoriens umiddelbare anvendelighed og genkendelighed kan være en af grundene til, at den ifølge Michael A. Hogg og Graham M. Vaughan (2014, p. 563) er blevet indflydelsesrig inden for kærlighedspsykologi. Trekantens hjørner består af *intimitet og nærhed*, *passion og lidenskab* samt *forpligtelse*. Jeg vil i det følgende gennemgå disse, samt beskrive de kærlighedstyper, som kan opstå ved forskellige kombinationer af de tre komponenter.

Den første komponent i trekanten omhandler intimitet og nærhed, som beskriver følelsen af samhørighed, nærhed og tilknytning og opstår mellem mennesker, der føler sig forstået af hinanden (Sternberg, 1997, p. 315). Anden komponent, passion og lidenskab omfatter den fysiske og seksuelle tiltrækning, mens den tredje omkring forpligtelse vedrører beslutningen om og viljen til at blive sammen, eksempelvis fordi man har børn sammen, på grund af religiøse skrifter eller lignende (Sternberg 1987, p. 119; Nielsen, 2009, p. 28).

Sternberg (1997) siger om hjørnernes indbyrdes forhold at "*In general, then, the components are separable, but interactive with each other.*" (p. 315). De tre adskilte komponenter påvirker hinanden indbyrdes, fx er det sandsynligt at en højere grad af intimitet vil lede til en større grad af passion eller forpligtelse, ligesom en større grad af forpligtelse kan lede til en højere grad af intimitet, eller mindre sandsynligt, til en større passion for hinanden (ibid.). I et længerevarende forhold synes graden af forpligtelse at spille en større rolle end styrken af den erotiske tiltrækning. Ligeledes synes graden af det intime venskab mellem de to parter, at spille en relativ stor rolle for parforholdets langtidsholdbarhed modsat kortere forhold, hvor passion og lidenskab synes at fylder mere (Sternberg, 2004, p. 215)

Ud fra komponenternes indbyrdes forhold skelner Sternberg (1997) mellem syv forskellige kærlighedstyper (*ingen kærlighed* er udeladt), alt afhængig af hvor meget eller lidt af hver af de tre komponenter der er tilstede i forholdet, men han understreger samtidig at "(...) *no relationship is likely to be a pure case of any of them.*" (p. 316). Jeg vil i analysen primært anvende typerne "den tomme kærlighed", "den kammeratlige kærlighed" samt "ægte kærlighed" til sammenligning, hvorfor jeg i det følgende vil uddybe disse og blot nævne de resterende. De syv kærlighedstyper er som følger:

- *Venskabsforholdet* – består udelukkende af intimitet (Sternberg, 1987, p. 123).
- *Affæren* – bygger udelukkende på passion (ibid., p. 124)
- *Den tomme kærlighed* – består udelukkende af en gensidig forpligtelse. Parret har måske være sammen i mange år og forholdet er stagneret. Sternberg siger om denne type af kærlighed, at "*Unless the commitment to the love is very strong, such love can be close to none at all, because commitment can be so susceptible to conscious modification.*" (ibid.)
- *Den romantiske kærlighed* - forholdet består af intimitet og passion.
- *Den kammeratlige kærlighed* - bygger på intimitet og forpligtelse. Parret ynder sympati for hinanden og er forpligtede på forholdet, som kan være et længerevarende forhold, hvor passionen med tiden er forsvundet

(ibid.). Sternberg beskriver det som "(...) *a long-term, committed friendship* (...)" (ibid.).

- *Besættelsen* – indeholder passion og forpligtelse (ibid.)
- *Ægte kærlighed* - indeholder både intimitet, passion og forpligtelse. Forholdet repræsenterer det ideelle kærlighedsforhold eller den ideelle balance i et forhold. Sternberg (ibid.) pointerer dog, at det ofte er sværere at opretholde ægte kærlighed end at møde den.

Når kærlighedsforhold er forskellige skyldes det ifølge Sternberg, at de enkelte komponenter varierer fra forhold til forhold. Sternberg (1987) beskriver, at "*The amount of love one experiences depends on the absolute strength of these three components, and the kind of love one experiences depends on their strengths relative to each other.*" (p. 119). Jo flere komponenter forholdet indeholder, jo mere sandsynligt er det, at forholdet vil holde i længere tid (Sternberg, 1987, p. 124), men:

"Although all three components are important parts of loving relationships, their importance may differ from one relationship to another, or over time within a given relationship. Indeed, different kinds of love can be generated by limiting cases of different combinations of the components." (Sternberg, 1997, pp. 315-316).

Sternberg (1987, p. 133) pointerer at kærligheden vil komme ud for udfordringer og bevæge sig igennem forskellige stadier, som betyder, at de enkelte komponenter kan mangle i perioder, men at forholdet stadig overlever. Eksempelvis kan et forhold starte med en voldsom passion og først derefter udvikle sig til en mere intim og forpligtende relation. I analysen vises det, at dette synes at være tilfældet for det interviewede ægtepar. Deres relation synes i væsentlig grad at have ændret sig på grund af omstændighederne i fængslet, hvilket blandt andet betyder, at intimiteten synes stort set fraværende i deres nuværende relation.

Sternberg (2004, p. 214) peger på, at det er væsentligt at understøtte at kærlighed, ligesom andre psykologiske fænomener, er komplekst og sammensat. Det betyder at faktorer som gener og social kontekst, og hvordan disse influerer på

oplevelsen og opfattelsen af kærlighed, ikke bør undervurderes i en diskussion omkring kærlighed og parforhold (ibid.). Michele Acker og Mark H. Davis (1992, p. 25) siger i relation til dette, at det er problematisk at Sternberg bygger sin teori på forsøg med universitetsstuderende på grund af den specifikke sociale kontekst. Ifølge Acker og Davis (1992) er dette særligt et problem i forhold til emnet kærlighed: *"If the nature of love does indeed change over the course of a relationship, then convincing evidence about such changes must come from respondents representing the full range of age and relationship length."* (p. 25). Acker og Davis peger i citatet på, at alder og forholdets varighed må anses som værende vigtige aspekter ift. hvordan de enkelte komponenter kommer til udtryk i forholdet og ift. forholdets udvikling. Ydermere synes det relevant også at betragte kontekstuelle forhold, i forhold til hvordan et forhold udvikler sig og opretholdes.

Der kan ydermere argumenteres for, at det er et problem at Sternberg i sin teori ikke forholder sig til, hvordan de tre komponenter påvirkes af et pars adskillelse. Dette er relevant at være opmærksom på, da det er informanternes situation i indeværende undersøgelse. Jeg vil i analysen vise, hvordan den sociale kontrol i forbindelse med deres adskillelse synes at påvirke parrets relation, og de komponenter, som Sternberg beskriver som essentielle for et parforhold. I den forbindelse er det relevant at overveje, om det der i analysen fremstår som et resultat af den sociale kontrol, faktisk er et resultat af deres adskillelse. Dette er et kritisk punkt i forhold til Sternberg teori, og kan også blive det i indeværende undersøgelse, hvorfor det er væsentligt at være opmærksom på.

Opsamling på de teoretiske perspektiver

I kapitlet omkring specialets teoretiske perspektiver er der redegjort for de teorier, der ligger til grund for den videre analyse af specialets empiri. Jeg har i overstående redegjort for, hvad der forstås ved begrebet social kontrol som det anvendes i specialet. Begrebet locus of control er blevet inddraget for at belyse, hvilke faktorer, der kan have betydning i forhold til hvorvidt ægteparret kan opleve at have kontrol over deres situation på trods af den kontrol, der udøves i et fængsel, og hvem de oplever som ansvarlig for deres situation. Sidst i afsnittet beskrives Sternbergs Triangular theory of love, der i specialet danner grundlaget for, hvad der kan betragtes som en god relation i et parforhold, for derefter

at kunne diskutere hvordan denne relation i højere eller mindre grad bliver påvirket af den sociale kontrol i fængslet. Det samlede begrebsapparat vil anvendes til at belyse specialets problemformulering i forbindelse med den kommende analyse og diskussion.

Metode og design

Indeværende kapitel har til formål at præsentere og diskutere de metodiske til- og fravalg,

der er blevet truffet i forbindelse med specialet, samt beskrive den type empiri, som ligger til grund for specialets analyse og diskussion. Fænomenologi udgør specialets videnskabsteoretiske ståsted og fundamentet for den kvalitative dataindsamling og analyse. I forbindelse med undersøgelsens metode anvendes Interpretative Phenomenological Analysis (IPA), som er afledt af den fænomenologiske tænkning. Udover overstående vil der i følgende kapitel blive redegjort for undersøgelsens konkrete fremgangsmåde, etiske overvejelser samt undersøgelsens videnskabelighed i relation til begreberne reliabilitet, validitet og generealiserbarhed.

Det fænomenologiske udgangspunkt

Jeg er i indeværende speciale optaget af hvordan kontrol i fængslet opleves fra et førstepersonsperspektiv, og har i forlængelse heraf hentet inspiration i flere af grundtankerne indenfor fænomenologien. Darren Langdridge (2007) definerer fænomenologi som *"(...) the study of human experience and the way in which things are perceived as they appear to consciousness."* (p. 10). Mere bredt kan fænomenologien beskrives som en filosofisk bevægelse, grundlagt af filosofen Edmund Husserl omkring år 1900. Tanken er derefter videreudviklet af bl.a. Martin Heidegger, Jean-Paul Sartre og Maurice Merleau-Ponty (ibid.). Jeg vil i det følgende fremhæve en række grundantagelser i fænomenologien, som ligger til grund for specialets videnskabsteoretiske perspektiv.

Fænomenologien er en del af den humanistisk orienterede psykologi (Christensen, 2002, p. 132), hvor *"(...) de forskningsområder, der anses som væsentlige (...) er de træk, hvorved mennesket adskiller sig kvalitativt fra dyr og objekter."* (ibid., p. 135). Fænomenologien tager derfor eksplicit afstand fra det naturvidenskabelige videnskabsideal inden for psykologien, som søger lovmæssige sammenhænge. If. fænomenologien må mennesket *"(...) vurderes som subjekt, hvilket vil sige ud fra sin individuelle forholden-sig-til og eksisteren-i en omverden."* (ibid., p.

133). Denne forståelse beskrives indenfor fænomenologien også med begrebet *livsverden*. Et begreb, der beskriver hvordan ting (genstande) såvel som individer (intersubjektive forhold) og kultur har betydning, da subjektet forholder sig hertil (ibid.). Dan Zahavi (2000, p. 23, if. ibid., p. 138) beskriver hvordan den fænomenologiske undersøgelse af bevidstheden må være en undersøgelse af bevidstheden i forhold til et oplevet fænomen. Indeværende undersøgelse er en sådan undersøgelse af oplevelsen af at være gift i forhold til kontrollen i et fængsel.

Begrebet livsverden har rod i den fænomenologiske filosofi beskrevet af Husserl (1962, if. Christensen, 2002, p. 133). For Husserl var den fænomenologiske psykologis primære opgave at undersøge bevidstheden på en måde, der er *fænomenadækvat*, det betyder, at den "*respekterer bevidsthedens egenart og særkende*" (ibid., p. 136). Herved betones *første-persons perspektivet* og der søges deskriptivt at redegøre for intentionalitetens strukturer (Christensen, 2002, p. 136). I den fænomenologiske tilgang ses mennesket som et bevidst væsen, som ikke kun reagerer på påvirkninger, men på sin *oplevelse* (ibid., pp. 138-139). Derfor lægges der vægt på det enkelte menneskes fortolkning og vurdering af påvirkningerne, idet at "*(...) menneskelige handlinger kun kan forstås ud fra den handlendes oplevelse af situationen.*" (ibid., p. 139). Specialets videnskabsteoretiske forståelse har betydning for, hvordan undersøgelsen udføres, samt undersøgelsens metode og design, som beskrives i det kommende afsnit.

Undersøgelsens metode og design

Specialets undersøgelse er gennemført ved hjælp af to semistruktureret interviews. Den semistrukturerede interviewform hænger godt sammen med den fænomenologiske tilgang på grund af dets mulighed for at beskrive temaer i livsverdenen ud fra førstehåndsbeskrivelser (Kvale & Brinkmann, 2009, p. 45). Steinar Kvale og Svend Brinkmann (2009) siger om sammenhængen mellem kvalitativ forskning og fænomenologien at:

"Når det drejer sig om kvalitativ forskning, er fænomenologi i almindelighed et begreb, der peger på en interesse i at forstå sociale fænomener ud fra aktørernes egne

perspektiver og beskrive verden, som den opleves af informanterne, ud fra den antagelse, at den vigtige virkelighed er den, mennesker opfatter.” (p. 44).

Centralt i indeværende analyse og diskussion af specialets empiri vil være det, som informanten finder vigtigt. Som jeg vil vise i min analyse synes dette bl.a. at være oplevelsen af formel kontrol i fængslet og hvordan dette påvirker informanternes deres indbyrdes relation.

Specialets analysestrategi

I specialet anvendes analysemetoden IPA (Langdridge, 2007, p. 107). Formålet med dette er at opnå en detaljeret undersøgelse af det at være gift i forhold til den kontrol, der er i et fængsel. If. IPA bør commonsense- og anden forhåndsviden sættes i parentes for at nå frem til en så fordomsfri beskrivelse som muligt, af det at være gift, når den ene er i fængsel (Kvale & Birinkmann, 2000, p. 45). Dette kan give anledning til metodiske problemstillinger, da forskeren altid kun kan *forsøge* at sætte sig ind i den oplevedes livsverden, samtidig med at forskeren skal sætte sig ud over det han ved, for at kunne se på det undersøgte med nye øjne (Langdridge, 2007, p. 22). Langdridge (ibid.) siger, at det er meget om-diskuteret inden for fænomenologien, i hvor høj grad dette kan lade sig gøre, da mennesker agerer i verden ved at vurdere fænomener på baggrund af tidligere viden og erfaring. If. Christensen (2002) er denne forudsætningsløshed slet ikke mulig, fordi *”Selve nysgerrigheden, der fører til, at man undersøger et givent felt, må nødvendigvis skabe en hypotetisk forestilling om det, man ønsker at undersøge.”* (p. 29).

Jeg oplevede selv denne problemstilling i forbindelse med en forventning om, at familien i forbindelse med fængslingen, oplevede sig selv som mere isolerede fra venner og familie. Min forventning var bl.a. opstået fordi tidligere litteratur i mange tilfælde peger på dette. Det var ikke en problemstilling de umiddelbart genkendte, hvorfor det synes endnu mere vigtigt for mig, at sætte denne viden i parentes og lytte til, hvad de faktisk oplevede, hvilket blandt resulterede i et fokus på hvordan en relation kan opretholdes under de betingelser som fængslet sætter.

Undersøgelsens konkrete fremgangsmåde

For at få adgang til Kriminalforsorgens institutioner og foretage en undersøgelse i et dansk statsfængsel skal man sende en ansøgning til Direktoratet for Kriminalforsorgen, Straffefuldbyrddelseskontoret, hvilket jeg har gjort (Kriminalforsorgen, 2. feb., 2014). Denne ansøgning indeholdte en projektbeskrivelse, samt et kort CV (se bilag 3 og 4). Jeg underskrev herefter Kriminalforsorgens "Erklæring om tavshedspligt", "Aftale om betingelser for undersøgelse i Kriminalforsorgen" og "Samtykkeerklæring vedrørende Kriminalregisteret" (se bilag 5). Kriminalforsorgen godkendte mit specialeemne og min kontakt i Kriminalforsorgen sendte en offentlig godkendelse ud til tre fængsler (se bilag 6). Ud af de tre fængsler havde to mulighed for at deltage i undersøgelsen. Det sidste fængsel meldte fra på grund af omstruktureringer og en forestående involvering i forskningsprojekter. Jeg tog herefter selv direkte kontakt til de to resterende fængsler for at aftale nærmere.

Da jeg ikke havde mulighed for selv at tage direkte kontakt til de indsatte i fængslerne, var jeg afhængig af hjælp til at skabe denne kontakt. Det blev hurtigt tydeligt for mig, at dette ikke ville lykkes ved at tage kontakt til fængselsinspektøren, da denne ofte ikke har direkte daglig kontakt med de indsatte. Fængselsinspektørens rolle blev således primært, at give undertegnede lov til at foretage undersøgelsen, hvorefter den egentlige kontakt til eventuelle interviewpersoner blev formidlet af henholdsvis en fængselspræst og en korleder. Disse har daglig kontakt med de indsatte, hvilket syntes nødvendigt, for at vide hvorvidt de opfyldte undersøgelsens krav til deltagelse (se s. 42ff)

På grund af fængslets regler havde jeg kun mulighed for at kontakte den indsatte via brev. I brevet blev bl.a. formålet med undersøgelsen endnu en gang klargjort, og den indsatte fik muligheder for, at henvende sig direkte tilbage til mig med eventuelle spørgsmål (se bilag 7). Kontakten til den indsattes ægtefælle blev skabt gennem den indsatte, som sendte mig ægtefællens kontaktoplysninger. Herefter tog jeg telefonisk kontakt og spurgte, om hun havde lyst til at deltage, informerede om undersøgelsens formål, samt gav plads til eventuelle spørgsmål.

Den indsatte blev interviewet i et besøgslokale i fængslet, mens ægtefællen blev interviewet i hjemmet. Inspireret af Else Christensen (1999a, p. 25) undersøgelse omkring børns og forældres erfaringer i forbindelse med forældre i fængsel fandt jeg det væsentligt, at interviewene fandt sted *under* afsoningen, så interviewet primært kom til at handle om de forudsætninger og begrænsninger det giver at være under fængslets kontrol. Det betyder også, at tiden efter løsladelsen ikke er inkluderet i indeværende undersøgelse.

I forbindelse med det at foretage et interview gør Lene Tanggaard og Svend Brinkman (2010, p. 42) opmærksom på vigtigheden af, at være opmærksom på og tydeliggøre den sociale kontekst under interviewet, fx ved at beskrive stemningen og rammerne omkring selve interviewet "*(...) for at give læseren mulighed for at tage kritisk stilling til interviewrapporten, og dermed også for at understøtte validiteten af denne (...)*" (ibid.).

Både i fængslet, men særligt i hjemmet synes det at være relevant. Interviewet i fængslet foregik om formiddagen, så det var uden for almindelig besøgstid, hvilket var hensigtsmæssigt, da antallet af mennesker i fængslet var på et minimum. Interviewet hos ægtefællen var derimod om eftermiddagen. Hun var lige kommet hjem fra arbejdet, ikke faldet helt ned og børnene kom snart hjem. Vi fik et glas vand og kom efter en indledende snak i gang med interviewet. I løbet af interviewet gæde husets to store hunde flere gange voldsomt, hvilket jeg oplevede som forstyrrende for interviewets flow og dynamik. Som gæst i den interviewedes hjem oplevede jeg dog ikke, at jeg kunne tillade mig at spørge om de kunne lukkes ud i køkkenet eller lignende, selv om det ikke kun forstyrrede min koncentration, men også påvirkede informantens fokus. Det er muligt, at det kan have påvirket hvordan og hvor uddybende Christina fortalte om de mere personlige og intime oplevelse, da interviewsituationen flere gange blev afbrudt.

I interviewsituation søgte jeg ydermere at være opmærksom på, at der i det kvalitative forskningsinterview ofte er et *asymmetrisk magtforhold*. Interviewet er en *envejsdialog*, hvor interviewerens ikke udsætte sig selv for spørgsmål i samme udstrækning, som informanten (Kvale og Brinkmann, 2009, p. 51; Fog, 2004, p. 229). Der kan eksempelvis argumenteres for, at jeg som interviewer har magt til at udøve en uformel kontrol af interviewpersonen i forhold til

hvordan jeg respondere på informantens svar. En påvirkning der kan opleves som både positiv og negativ af informanten i forhold til undertegnede brug af eksempelvis ros, bebrejdelser, øjekast, ironi etc. i forbindelse med hendes udtalelser (jf. s. 23). Svend Brinkmann (2010) siger således, at *"(...) forskeren ofte (men ikke altid) har betydelig magt i kraft af sin videnskabelige ekspertise, autoritet og evne til at definere situationen."* (p. 438). Den asymmetrisk magtrelation kan ydermere være præget af at, interviewet kan være en *manipulerende dialog* og at interviewerens har *monopol på at fortolke* (Kvale & Brinkmann, 2009, p. 51).

Det asymmetriske magtforhold betyder ifølge Jette Fog (2005) at informanten er *"(...) overladt til min sans for hans grænser og autonomi og til den takt og respekt, jeg udviser i forhold til ham."* (p. 229). Jeg forsøgte i interviewsituationen at imødekomme dette ved at være så åben som mulig omkring min dagsorden og formålet med undersøgelsen, samtidig med at jeg løbende igennem interviewet søgte at få informanten til at be- eller afkræfte den fortolkning jeg tillagde et udsagn for at afsøge og finde informantens grænser og udvise respekt for interviewpersonen. På den anden side, så påpeger Kvale og Brinkmann (2009 p. 52) hvordan interviewpersonen kan udøve en *modkontrol* i interviewsituationen eksempelvis ved at tilbageholde information, tale udenom emnet, protestere mod interviewerens spørgsmål og fortolkninger eller helt trække sig fra interviewet. Dette oplevede jeg dog ikke i forbindelse med undersøgelsens interviews, men var bevidst om, at klargøre overfor informanterne, at de til enhver tid havde mulighed for at afbryde interviewet, hvis de ville og dermed kunne udøve en modkontrol.

Undersøgelsens to interviews blev foretaget sidst i februar. Forinden havde jeg foretaget syv pilotinterviews i et andet dansk fængsel. Jeg vil i nedestående kort beskrive hvilken rolle disse spiller i forhold til specialets undersøgelse.

Anvendelse af pilotinterviews

Jeg har valgt at foretage pilotinterviews i forbindelse med min undersøgelse, for at anlægge en eksplorativ vinkel på det at være i fængsel og have en familie. Mit

primære formål i forbindelse med disse interviews var, at undersøge hvad der fyldte for de indsatte og deres ægtefæller.

I forbindelse med disse interviews blev jeg opmærksom på, at et af de gennemgående temaer i de indsattes fortællinger vedrørte den kontrol, de oplevede der blev udøvet over dem i fængslet, både formelt og uformelt. Pilotinformanterne gav ligeledes udtryk for hvordan de oplevede at denne kontrol begrænsede deres kontakt og relation til familierne uden for fængslet. Dette sås eksempelvis i forbindelse med stramme formelle regler om, hvem de må ringe til og på hvilke tidspunkter eller hvordan ægtefællen bestemte, hvornår den indsatte måtte eller ikke måtte tale med sine børn.

Jeg finder det er relevant at inddrage pilotinterviewene, da disse påpeger vigtigheden af også at fokusere på den indsattes nærmeste familie i et studie af kontrol i fængslet. Inddragelsen af ægtefællen bundet ydermere i en systemisk forståelse samt tidligere forskning, der i høj grad betoner den nære familie og ægtefællens betydning i forhold til den indsatte (jf. s. 18f). Ud fra en systemisk og økologisk forståelse, hvor de forskellige systemer gensidigt påvirker hinanden, er det sandsynligt, at bl.a. den formelle kontrol som den indsatte oplever som begrænsende og hæmmende i hverdagen, også gør sig gældende for hans familie; at ægtefællen også kan opleve at kontrollen i et fængsel begrænsende for hverdagen og relationen til den indsatte. Modsat er det muligt, at den stigma, som ægtefællen kan opleve uden for fængslet, kan påvirke den indsatte og deres relation i kraft af den påvirkning det har på ægtefællen. Således kan familien og fængslet ses som to systemer der gensidigt påvirker hinanden. Jeg vil i min analyse belyse begge disse temaer nærmere (se. s. 50ff og 53ff).

Pilotinterviewene og den derigennem opsamlede viden blev efterfølgende brugt til at revidere interviewguiden, så der blev mere fokus på den sociale kontrol og mindre på eksempelvis stigmatisering i forhold til den indsatte.

Undersøgelsens interviewguide

Undersøgelsens interviews er gennemført af undertegnede ud fra en semistruktureret interviewguide og varer henholdsvis en time og 26 minutter og en time og 18 minutter. Der er udarbejdet en guide til henholdsvis den indsatte (se bilag 8) og en guide til ægtefællen (se bilag 9). Den indsatte og ægtefællens spørgsmål

omhandler de samme temaer, dog er det forskelligt hvor vægten i interviewene har ligget, hvilket må anses som værende naturligt i kraft af deres forskellige udgangspunkter. Fx kan der i forbindelse med en arrestation, selvom det faktiske forløb er det samme, være tale om forskellige oplevelser og erfaringer afhængigt af, om det er den interviewede selv der er blevet anholdt eller om den interviewede har fået sin ægtefælle arresteret (Christensen, 1999a, p. 28).

Interviewguiden var bygget op omkring en række temaer "baggrund", "kontakt", "kontrol", "stigmatisering" og "børn". Temaerne var opstået med inspiration fra tidligere forskning inden for området samt på baggrund af de foretagne pilot-interviews. Interviewguiden blev ikke fulgt slavisk, da interviewpersonen flere gange selv bragte tidligere eller senere temaer op, når det faldt den interviewede naturligt. Dette sås bl.a. i interviewet med den indsatte, hvor han allerede i forbindelse med en præsentation af sig selv og sin familie kommer ind på betydningen af den kontrol, der er i fængslet (bilag 1, linje 14-16). Ligeledes gør det sig gældende for begge interviews, at børnenes rolle ikke var begrænset til interviewguidens sidste tema, men var gennemgående i ægteparrets fortællinger om deres oplevelser (se fx bilag 2, linje, 185-193). På samme måde blev det også accepteret, at det ikke var alle spørgsmål i interviewguiden, der blev stillet, da det som var relevant i forhold til min undersøgelse var, det som den interviewede oplevede som vigtigt (jf. undersøgelsens videnskabsteoretiske ståsted). Hovedvægten har ligget på den interviewedes egen erfaring og opfattelse af situationen (Christensen, 1999, p. 28).

Undersøgelsens udvælgelseskriterier

For at kunne undersøge eventuelle ændringer i relationen mellem den pårørende og dennes ægtefælle efter fængslingens har udvælgelseskriterierne i denne undersøgelse været, at den indsatte er gift og levede sammen med ægtefællen og familien inden anholdelsen. Derudover at der er et eller flere børn i hjemmet, som har boet sammen med den indsatte før fængslingen. Sidst; at den indsatte fortsat har kontakt til familien, og at han har afsonet minimum seks måneders ubetinget fængselsstraf.

Kravet om minimum seks måneders afsoning er sat for at kunne vurdere hvordan den sociale kontrol der er i et fængsel påvirker ægteparrets relation. Det anses ydermere som sandsynligt, at der er forskel på, hvordan denne adskillelse opleves alt efter om der er børn i familien. Den indsatte jeg interviewede fremhæver eksempelvis flere forskellige grunde til dette:

"(...) hvis hun havde været alene, hvis vi ikke havde haft to børn sammen eller noget, kunne jeg måske godt tro, at hun ville have smidt håndklædet i ringen. (...) man tænker måske det giver en lidt mere lyst og power til når nu der er børn (...)" (Bilag 1, linje 250-252, 254-255).

Ligesom Tobias beskriver hvordan børnene har været med til at "beskytte" hans ægteskab, beskriver han også hvordan det holder ham tilbage fra at hævne sig på ham, han mener har stukket ham:

"(...) jeg kan i hvert fald sige sådan, at havde jeg ikke haft børn, så havde jeg hævnnet ham. Min familie, det er det som betyder alt og det er det der også holder mig kørende eller med til at holde mig kørende og i gang, det er jo bare, at jeg skal jo videre. Og skal ud." (bilag 1, linje 256-260).

Undersøgelsens deltagere

Den fængslede der interviewes er en 40-årig mand af dansk afstamning, uddannet som bygningsinstruktør. Hans ægtefælle er 43 år, af dansk afstamning, uddannet på kontor og er i fast arbejde på et sygehus, hvor hun har arbejdet siden hun blev færdiguddannet. Parret blev gift tilbage i 2005 og har kendt hinanden siden 1999. De vil i det følgende gå under pseudonym og benævnes Tobias og Christina. Sammen har de en søn på 10 år. Kvinden har ydermere en søn på 16 år fra et tidligere forhold. Sønnerne har boet sammen med begge informanter siden den ældste var 3 år.

Interviewpersonerne blev inden interviewet informeret om undersøgelsens overordnede formål, hovedtrækkende i undersøgelsens design og mulige risici og fordele ved at deltage, således, at interviewpersonen på et oplyst grundlag frivilligt kunne give informeret samtykke til at deltage (Brinkmann, 2012, p. 83; Colling et al., 1992, p. 29) (se evt. bilag 11: Samtykkeerklæring).

Den fængslede er idømt 12 års fængsel for narkokriminalitet, hvoraf han har afsonet to år. Ifølge Damarks Statistik (2013, p. 70) er den gennemsnitlige straffelængde for ubetinget fængselsstraf 6,3 måneder. Den indsatte kan således siges at adskille sig fra alle indsatte ved, at han er idømt en længere straf og der dermed også tale om mere alvorlig kriminalitet. Han adskiller sig også fra størstedelen af de indsatte ved at have en professionsbacheloruddannelse. Britta Kyvsgaard (1989) beskriver i forhold til uddannelse *"at især lovovertrædere, der har afsonet en fængselsstraf, [er] en yderst forsømt gruppe"* (p. 32). De har generelt et ringere uddannelsesniveau end den samlede befolkning, sammenlignet ud fra alle 19-25 årige i Danmark (Kyvsgaard, 1989, p. 31). Dette må antages ikke at ændres væsentligt i de efterfølgende år som voksen. Der kan således peges på, at undersøgelsens informant er et selekteret og ikke udgør et gennemsnit udsnit af samtlige indsatte (Christensen, 1999, p. 34).

Den indsatte afsonede 20 måneder i varetægt inden dommen blev afsagt og gik direkte over i afsoning. Det betyder, at det var knap en måned siden, at hans dom var blevet givet, da interviewet fandt sted. Det er sandsynligt at denne afgørelse påvirkede hvordan interviewene formede sig. Eksempelvis, så fylder en oplevelse af at være blevet givet en uretfærdig dom meget i interviewet med den indsatte. Det er muligt, at dette ville have fyldt mindre og informationerne om selve dommen havde fyldt mindre, hvis jeg havde mødt den indsatte på et senere tidspunkt, hvor dommen ikke længere var så ny (ibid.).

Undersøgelsens transskribering og brug af citater

Interviewene blev optaget som MP3-filer. Undersøgelsens interviews er transskriberet ordret fra ende til anden. Udbrud som "griner" eller "sukker" og gentagelser er inkluderet, da disse vurderes at være vigtige i forhold til at vurdere meningen af det sagte i arbejdet med transskriptionen (Se bilag 10 for transskriptionsvejledning). Dette kan eksempelvis være i forbindelse med hvorvidt der er tale om ironi eller sarkasme (se eksempelvis bilag 2, linje 846-847). Den ordrette transskribering adskiller sig fra de anvendte citater i analysen, der er redigerede på den måde, at de er ændret fra talesprog i retning af skriftsprog, for at gøre udsagnene mere letlæselige. Det betyder, at pauser, øh'er, ligesom'er etc. er udeladt ligesom dele af et citat kan være udeladt, hvis det ikke er relevant

for det tema, der belyses i citatet. Overstående tilfælde er markeret med tre prikker i parentes (Christensen, 1999a, p. 29).

Etiske overvejelser

Følgende afsnit vil gøre rede for nogle af de etiske overvejelser, jeg har gjort mig i forbindelse med specialets undersøgelse, bl.a. i forhold til nogle bl.a. mikro- og makroetiske problemstillinger.

Det at skulle fortælle om sin familie og ægteskabelige relation, særligt i forbindelse med det at være i fængsel, kan opleves som et emne der berører noget personligt og intimt og må derfor betragtes som følsomt, bl.a. på grund af tabuisering og den potentielle stigmatisering. Brinkmann (2010) beskriver en dobbeltthed i, at der i den kvalitative forskning synes at være et grundlæggende etisk *problemfelt* vedrørende det forhold, at kvalitative forskning ofte handler om at *"menneskers personlige liv og erfaringer og placerer private ytringer i en offentlig arena."* (p. 429). Modsat findes der etisk *potentiale* og mulighed i den kvalitative forskning, fx i at *"(...) marginaliserede gruppers stemmer kan bliver hørt i det offentlige rum."* (ibid.). I indeværende speciale synes denne balancegang at komme til udtryk ved at undersøgelsen på den ene side fremstiller informanternes personlige liv og tanker til offentlig beskuelse. På den anden side kan denne undersøgelse være med til at sætte fokus på en gruppe, de fængslede og deres familier, som ofte synes usynlig i samfundet (Harris, Y. R., Graham, J. A. & Carpenter, G. J. O., 2010, p. 12). Brinkmann (2010, p. 439) betragter dette samspil mellem det personlige liv og samfundet ud fra begreberne mikro- og makroetik.

De mikroetiske problematikker fokuserer på de personer, som umiddelbart er en del af forskningen og betydningen af at tage vare på interviewpersonerne. Det kan eksempelvis gøres ved at opnå deltagernes informerede samtykke, sikre fortroligheden og sikre at ingen interviewpersoner lider overlast (Brinkmann, 2010, p. 439). Jeg har i forbindelse med dataindsamlingen og løftet om anonymitet, fortrolighed samt tavshedspligt overvejet hvordan jeg ville reagere, hvis jeg fik viden om kriminelle handlinger, som informanten ikke var dømt for eller indviede mig i planer om fremtidig kriminalitet (Olesen, 2010, p. 31). Jeg

oplevede bl.a. i forbindelse med et af pilotinterviewene, at interviewpersonen fortalte om indsmugling af mobiltelefoner, og hvordan han har en i sin celle, så han kan holde kontakt til sin familie. Jeg valgte i den situation at prioritere informantens anonymitet og fortrolighed højere end eksempelvis en politianmeldelse, men jeg er overbevist om, at jeg ville handle anderledes og anmelde det, hvis andres liv var i fare.

De makroetiske problematikker handler om hvilken større interesse forskningsprojektet tjener, da forskningen også er placeret i en samfundsmæssig sammenhæng: *"Hvem vinder, og hvem taber (om nogen), når forskeren publicere bestemte resultater (...)"* spørger Brinkmann (2010, p. 439).

Med udgangspunkt i specialets formål omhandlende ægtepars mulighed for at opretholde kontakt i løbet af afsoningen, vurderer jeg ikke, at der i specialet er uoverensstemmelse mellem de mikro- og makroetiske værdier. Det har dog været vigtigt for mig, at sikre at informanternes personlige liv og erfaringer bliver præsenteret således, at de ikke oplever at være blevet misfortolket, og dermed "tabe" i forbindelse med en præsentation af undersøgelsens resultater i en offentlige arena (se evt. metodediskussion omkring det at foretage troværdighedstjek s. 87).

Efter overstående etiske overvejelser vil jeg i det følgende afsnit diskutere undersøgelsens kvalitet. Vurdering af kvalitet i kvalitative studier, herunder indværende undersøgelses kvalitet, vil blive diskuteret i afsnittet Metodediskussion (se s. 84ff), hvorfor jeg i det følgende vil fokusere på undersøgelsens brug af begreberne validitet, reliabilitet og generealiserbarhed.

Overvejelser vedr. validitet, reliabilitet og generealiserbarhed

Kvale og Brinkmann (2009) beskriver hvordan nogle kvalitative forskere har *"(...) ignoreret eller afvist spørgsmålet om validitet, reliabilitet og generalisering, fordi de stammer fra understrykkende positivistiske begreber, som hæmmer en kreativ og frigørende kvalitativ forskning."* (pp. 270-271). Jeg vil i det følgende ikke forkaste begreberne, men nuancere dem ved hjælp af Kvale og Brinkmann (2009), samt Tanggaard og Brinkmanns (2010) forståelse, så de tilpasses den

viden, der bliver produceret i et kvalitativt interview og dermed også indeværende undersøgelse.

Tanggaard og Brinkmann (2010) beskriver hvordan der kan argumenteres for, at hvis begreber som validitet, reliabilitet og generalisering anvendes i kvalitativ forskning, så har *"(...) vi allerede underkendt den kvalitative forskning (...)"* (p. 490). I kvalitativ forskning bør der i stedet udvikles kvalitetskriterier, der respekterer den kvalitative forsknings særegenhed. Ud fra denne betragtning kan der argumenteres for en brug af begreberne *"(...) transparens i stedet for reliabilitet, om gyldighed i stedet for validitet og om genkendelighed i stedet for generalisering."* (ibid.).

Reliabilitet relaterer sig til hvorvidt et resultat kan reproducere på andre tidspunkter og af andre forskere (Kvale & Brinkmann, 2009, p. 271). If. ovenstående citat giver det ikke mening, at tale om reproduktion i forbindelse med et kvalitativt studie, da det ikke vil være muligt at reproducere eksempelvis et interview og få det samme resultat (Tanggaard & Brinkmann, 2010, p. 491). Et kvalitetskriterium som *transparens* giver derimod mulighed for at understøtte vigtigheden af at forskerens grundantagelser og fremgangsmåder er så gennemsigtige som mulige, så *"(...) læseren kan vurdere lødigheden og fornuften i undersøgelsens resultater."* (ibid.). Efterstræbelsen af transparens i indeværende undersøgelse, kommer blandt andet til udtryk i forbindelse med en detaljeret beskrivelse af hvordan analysens temaer er opstået, således at læseren kritisk kan tage stilling til de udvalgte temaer (se s. 49f).

Validitet er i en metodologisk positivistisk tilgang ofte begrænset til målinger, hvorfor validitet oftest undersøges ved at stille spørgsmål omkring, hvorvidt der måles det, vi tror, der måles. Ud fra denne betragtning anses kvalitativ forskning som værende ugyldig, hvis den ikke resulterer i målinger, hvilket er tilfældet i pågældende undersøgelse. Derfor bør der if. Kvale og Brinkmann (2009, p. 272) i en kvalitativ undersøgelse i stedet spørges til i hvilket omfang empirien i virkeligheden afspejler de fænomener, jeg interesserer mig for, og om metoden undersøger det, den har til formål at undersøge, fremfor om metoden måler, det

jeg ønsker at måle (i dette tilfælde: hvordan kontrol i fængslet kan påvirke en ægteskabelig relation). Dette giver ifølge Kvale og Brinkmann (ibid.) mulighed for, at kvalitativ forskning kan føre til gyldig videnskabelig viden og dermed også være med til at validere undersøgelsens resultater. I indeværende kapitel er det eksempelvis blevet overvejet hvordan den indsatte i undersøgelsen i forhold til hans fængselsstraf og baggrund ikke kan betragtes som gennemsnitlig, noget der svækker undersøgelsens gyldighed.

Overvejelserne vedr. overstående kvalitetskriterier i en kvalitativ undersøgelse kan lede over i spørgsmålet: kan tales om *generalisering* eller *genkendelighed* i forbindelse med kvalitative studier og i så fald i hvilken form.

Inden for kvalitativ forskning behandles generalisering ofte i relation til case-studier. Bent Flyvbjerg (2010) siger om casestudiet, at:

"Man kan ofte generalisere på grundlag af en enkel case, og casestudiet kan bidrage til den videnskabelige udvikling gennem generalisering som supplement eller alternativt til andre metoder. Formel generalisering er imidlertid overvurderet som kilde til videnskabelig udvikling, men "eksempels magt" er undervurderet." (p. 473).

Flyvbjerg beskriver således hvordan generaliseringen af casestudiet synes at være undervurderet i forhold til generalisering. Den aktuelle undersøgelse kan sammenlignes med et instrumentelt casestudie, der foretages for at give indsigt i mere generelle spørgsmål (i dette tilfælde: hvilke problemstillinger, der kan gøre sig gældende for ægtefæller, hvor den ene er i fængsel). I modsætning til traditionelle videnskabelige krav om generaliserbarhed, fremfører Kvale og Brinkmann (2009, p. 288), ligesom Flyvbjerg, at en undersøgelsen kan have en værdi i sig selv i kraft af en øget indsigt og forståelse af den konkrete situation og dermed bidrage til udvikling inden for området. I dette speciale kan der tales om en *naturalistisk generalisering*, som bygger på en personlig erfaring, der videreudvikles og fører til forventninger snarere end egentlige formelle forudsigelser (Kvale & Brinkmann, 2009, p. 288).

Opsamling

Af dette kapitel fremgår det hvordan jeg med udgangspunkt i fænomenologien, kvalitativt har indsamlet data og analyseret disse ved hjælp af analysestrategien IPA. Derudover har jeg gjort rede for undersøgelsens konkrete fremgangsmåde samt hvilke etiske og metodiske overvejelser jeg har gjort mig i denne forbindelse. I næste kapitel vil de temaer præsenteres, som analysen har resulteret i.

Analyse

Indeværende undersøgelse er baseret på to individuelle interviews med det gifte par Christina og Tobias. Jeg vil i analysen løbende inddrage citater fra begge i belysningen af det enkelte analysetema.

I forbindelse med analysen har jeg anvendt IPA, for at lave en systematisk udforskning af, hvordan kontrol kan påvirke parret, samt deres ægteskabelige relation. For at skabe mest mulig transparens i forskningsprocessen, som er med til at styrke undersøgelsens reliabilitet, vil jeg indledningsvis beskrive hvordan jeg er nået frem til analysens temaer inden selve de præsenteres.

Udvalg af temaer

Analysen af det empiriske materiale er udført efter Langdridges (2007) fire trin i IPA, hvor der først fokuseres på at læse og genlæse empirien og tilføje kommentarer i venstre margen. Derefter samles disse i mere generelle temaer i højre margen, inden temaerne listes op på et selvstændigt stykke papir i kronologisk orden. Sidst ordnes de enkelte temaerne under mere overordnede overskrifter (Langdridge, 2007, p. 111).

Analysen resulterede i flere forskellige overordnede temaer (se evt. bilag 12: Analysetemaer). Analysen vil koncentrere sig om tre af disse temaer: "Den sociale kontrol i et fængsel", "En oplevelse af kontrol på trods" og "Ægteskabets balancekunst i et fængsel" og hvorunder der vil være en række undertemaer. Temaer som bl.a. betydningen af kriminalitetens art, økonomi samt børn er ikke repræsenteret som selvstændige temaer analysen. De udvalgte temaer handler om, hvordan formel og uformel social kontrol påvirker ægteparrets relation, hvilke områder af ægteskabet der fremhæves eller nedtones, når den ene sidder i fængsel, samt hvilken kontrol interviewpersonerne selv forsøger at tage i deres situation. Ud fra overstående vil jeg søge at belyse specialets problemformulering.

Med inspiration fra Kristina Gyllensten, Stephan Palmer, Eva-Karin Nilsson, Agneta Meland Regnér & Ann Frodi (2011, pp. 92-93) har jeg baseret udvælgelsen og prioriteringen af temaer på overvejelser omkring hvor dybdegående empiri-

en beskriver det pågældende tema, muligheden for at beskrive forskellige aspekter af det pågældende tema og hvor fremherskende et emne er i interviewene. Eksempelvis er temaet omkring betydningen af kriminalitetens art fravalgt, da ingen af informanterne i særlig grad uddybede dette eller tillagde det væsentlig betydning, da jeg spurgte ind til det. De fravalgte temaer er i stedet til en vis grad brudt op, og anvendes der hvor det synes relevant for analysens overordnede temaer. Dette er muligt, da tematiseringen af en fortælling i en vis grad er kunstig, idet alle temaerne er en del af en sammenhængende fortælling. Det betyder, at mange fortællinger derfor også ofte vil kunne indgå i flere og forskellige sammenhænge (Olesen, 2010, p. 35).

I de følgende afsnit vil jeg præsentere de udvalgte temaer et af gangen. Hvert tema vil løbende blive relateret til den tidligere præsenterede teori.

Tema 1: Den sociale kontrol i et fængsel

Både Christina og Tobias giver udtryk for, at opleve social kontrol i forbindelse med deres situation. Dette gælder formel kontrol i form af officielle regler og retningslinjer i fængslet, som påvirker deres samvær, men også uformel kontrol som særligt kommer til udtryk igennem den stigmatisering Christina oplever.

Om formel kontrol i fængslet

I de første fem måneder af Tobias' fængselsstraf var han underlagt brev- og besøgskontrol i forhold til Christina og deres børn, hvilket kan betragtes som en formel form for kontrol fra fængslets side. Brev- og besøgskontrollen indebar bl.a. at besøg af familien blev overvåget (bilag 2, linje 195-196). Christina beskriver, hvordan hun ikke måtte spørge ind til noget vedrørende sagen, og uddyber, at

"(...) det er jo i virkeligheden det man har allermest brug for at vide: hvad fanden foregår der egentlig, altså. Og det måtte vi overhovedet ikke tale om. Og alt hvad der blev skrevet frem og tilbage, det blev gennemlæst af politiet. (...). Øh, men det var meget mærkeligt (...). Specielt Peter blev meget påvirket af det at der sad en betjent. Nogle var mere diskrete end andre. Nogle af dem sad nærmest på skødet og var lidt småubehagelige." (Bilag 2, linje 202-207, 211-212, 215-218).

Udover disse begrænsninger omkring hvad familien måtte snakke om, beskriver Christina i overstående citat hvordan kontrollen særligt påvirkede den yngste dreng, fordi nogle af betjentene blev oplevet som ubehagelige. Christina giver et eksempel på dette og siger, at

"Det er bare deres attitude og når man kom ind "nu husker I lige, at i må ikke tale om sagen..." og altså, vi har været her 87 gange, så jeg tror det er ved at være gået op for os. Hvor andre sådan bare satte sig hen i et hjørne og sad og læste. Så der var meget forskel på de der betjente, som der ligesom overvågede det." (Bilag 2, linje 222-227).

Christina oplever, at fængselsbetjentene udøver formel kontrol forskelligt, fx i forhold til, hvordan de griber besøgskontrollen an. Det er ydermere interessant at overveje om grunden til, at Christina oplever nogle af betjentene som ubehagelige er fordi de igennem deres attitude udøver en uformel kontrol, der opleves som bebrejdende eller nedsættende for Christina. Dette vil jeg diskutere nærmere i afsnittet vedr. uformel kontrol (se s. 53ff).

Christina beskriver hvordan den formelle kontrol i fængslet resulterer i, at det bliver et *"tungt system"* (bilag 2, linje 864). Hun oplever at *"(...) alt hvad de ligesom kan trække, det har jeg sådan en ide om at det trækker man også så langt, som man overhovedet kan."* (Bilag 2, linje 874-876). Da jeg spørger om hun tænker det kan være en mere eller mindre bevidst modstand fra systemet, svarer hun: *"Ja, altså, jeg tænker i hvert fald, at der sidder nogen, som synes, at nu er de jo kriminelle og de skal jo også have deres straf, for alt skal ikke være en dans på roser."* (Bilag 2, linje 889-891). Christina synes således at opleve at betjentene og fængselssystemet modarbejder hende og hendes familie, hvilket til dels synes at skyldes den formelle kontrol, fremfor at hjælpe familien til at opretholde den bedst mulige kontakt med den indsatte. Dette synes paradoksalt, når denne oplevelse sammenholdes med tidligere litteratur, som peger på at der er samfundsmæssige fordele i det at en indsat opretholder kontakten til sin familie (jf. s. 13f). Jeg vil senere diskutere dette ud fra hvad der kan og ikke kan beskrives som fængslets opgave (se diskussion omkring "Samfundsmæssig implikationer" s. 78ff).

I forhold til parrets relation og deres mulighed for at opretholde kontakt peger både Christina og Tobias på hvordan den formelle kontrol begrænser dem, fordi det ikke er muligt at opretholde en fx telefonisk kontakt. Tobias ringer hjem hver dag, for at sige godnat til børnene (bilag 2, linje 298-299), men det er ikke muligt for Christina selv at ringe til Tobias, hvilket undrer hende (bilag 2, linje 1021). I relation til dette uddyber hun:

"Hvad er det der gør, at det kun er ham, der kan ringe ud til mig? (...). Hvis jeg så havde brug for ham til et eller andet, så har jeg ingen mulighed for at ringe til ham. Skete der nu børnene noget eller et eller andet, altså, så kunne jeg jo så bare gå og vente på at han ringede hjem på et eller andet tidspunkt, ikke." (Bilag 2, linje 1022-1023; 1029-1033).

Ifølge Tobias er telefonrestriktionerne noget af *"det LATTERLIGSTE [han] længe har hørt."* (Bilag 1, linje 1522-1523). Tobias fortæller, at han synes denne form for formel kontrol har spillet fallit, fordi *"(...) de mener fordi du har en mobil, så er det nemmere at lave kriminalitet udenfor end hvis du ikke har. Det er jo løgn. Fuldstændig! Jeg kan skrive et brev. De må ikke tjekke mine breve."* (Bilag 2, linje 1579-1582). If. Tobias er den telefoniske kontrol udelukkende med til at begrænse hans muligheder for kontakten til familien.

Den manglende mulighed for telefonisk kontakt, er blot en af flere måder, hvorpå Christina beskriver at fængslet påvirker familiens hverdag. I det følgende citat beskriver hun, hvordan den kontrol der er i fængslet påvirker familien, fordi hun og børnene må tilrettelægge deres hverdag efter fængslets rytme og regler. Herved kan det siges, at fængslets formelle kontrol også påvirker familien, selv når de ikke er hos Tobias:

"Og så det der med, at de jo bestemmer hvornår man skal ses og alt er skemalagt. Altså, man ved fra uge til uge hvornår man skal derind og til hvad, altså det er jo også deres kontrol kan man sige, der ligesom gør, at det er sådan, kan man sige." (Bilag 2, linje 1042-1046).

Christina og Tobias oplever ikke kun at deres relation påvirkes og begrænses af denne formelle kontrol i fængsel, men udtrykker også, at de oplever en uformel kontrol i fængslet.

Om uformel kontrol i og udenfor fængslet

Christina accepterer den formelle kontrol betjentene udøver, fordi hun vurderer, at det er en del af deres job. Det Christina ser som *"(...) VIRKELIGT et stort problem (...)"* (bilag 2, linje 247) er den måde betjentene også synes at udøve en uformel kontrol i form af en mistænkeliggørelse og fordømmelse af familien.

Christina uddyber, at hun fx oplever denne uformelle kontrol, når hun og børnene bliver mødt med mistænksomhed i forbindelse med besøg i fængslet:

"Mads har pacemaker og må ikke gå igennem den der metaldetektor. Det giver altså også sine udfordringer, at få forklaret dem, at det må han altså ikke, fordi så er der jo nærmest fordi at man er i gang med at smule noget ind til ham [red. Tobias]." (Bilag 2, linje 249-253).

Ud fra et goffmansk perspektiv kan mistænksomheden over for fx Mads' pacemaker ses som en konsekvens af den stigmatisering som følger Tobias, da det at være kriminelt er "smittet af" på hans familie. Ud fra denne forståelse, er det forståeligt, at Christina finder mistænkeliggørelsen uretfærdig:

"(...) det er hverken mig eller mine børn der sidder i fængsel, altså. Vi kommer der som pårørende og de er jo ikke dommere og de skal ikke/på den måde er de ikke sat i verden til at dømme mig." (Bilag 2 linje 286-288).

Både Christina og Tobias oplever ligeledes at betjentene bruger denne formelle kontrol til at udøve uformel kontrol. Tobias uddyber, at:

"Hvis man kommer med nogle forslag, så er det meget sådan/mange vagter de vil godt lytte, men der er mange der har det sådan at hvis det er en indsat der kommer med et forslag, så skal man ikke bruge det, for vi skal ikke tro at vi har for meget at skulle have sagt herinde." (Bilag 1, linje 318-323).

Som jeg vil vise senere, så kan Tobias' initiativ til ændringer eller forslag ses som et udtryk for en oplevelse af indre locus of control. I forlængelse af dette oplever Tobias, at betjentene udøver en uformel kontrol over for ham, idet han ikke skal tro, at han har for meget at skulle have sagt. Dette kan være en måde for vagterne at håndhæve deres autoritet og formelle kontrol. Som jeg påpeger i det teoretiske perspektiv vedr. formel og uformel kontrol (jf. s. 22ff), synes den formelle kontrol at have dårlige muligheder for, på en gang både at fremstå som legitim og samtidig virke effektivt, hvis den ikke har sin rod i, bygger på og understøttes af en uformel social kontrol. Det er muligt, at Tobias oplever at betjentene til en vis grad bruger deres formelle kontrol til at udøve uformel kontrol, idet han oplever, at betjentene bevidst ikke vil lytte til ham, hvis han kommer med et forslag.

Oplevelsen af uformel kontrol i form af stigmatisering er særligt noget der fylder for Christina. Tobias understreger flere gange, hvordan han ikke oplever det som et problem: *"Jeg er personligt fuldstændig ligeglad med hvad folk tænker og når jeg kommer ud, hvis folk ikke gider se på mig, så skrider jeg også bare."* (Bilag 1, linje 1323-1325). Donald Braman (2003, p. 170) peger på at stigma i forbindelse med en fængsling er lige så, hvis ikke mere alvorligt for familien, end for den indsatte. Dette kan bl.a. skyldes at ægtefællen og børn bor og arbejder uden for fængslet, hvor de kan være mere udsatte for en fordømmelse fra fx naboer og andre i nærområdet og den uformelle sanktion derfor opleves forskelligt af henholdsvis den Tobias og Christina. Familien kan beskrives som mindre beskyttede mod stigma end den indsatte. For familien er stigmatiseringen en del af deres hverdag under hele afsoningen, mens problematikkerne omkring stigmatisering ofte først bliver aktuelle for den indsatte efter endt afsoning.

I relation hertil, giver Christina udtryk for, at hun har overvejet at flytte fordi folk snakker. Det hun oplever som sværest ved Tobias' fængsel er ensomheden, idet hun ikke føler eller har lyst til at indvie nogle i hendes situation, fordi så taler folk bare mere. Christina giver udtryk for, at hun har fortalt om Tobias fængsling til sine chefer og to kollegaer, men:

"Ellers så har jeg ikke fortalt nogen det. Og det er jo på trods af, at jeg godt ved at der er rigtig mange på sygehuset der kender ham. Og jeg ved jo godt at der går en masse rygter blandt hans gamle kollegaer og sådan noget. Og nogle af dem jeg taler med, har jeg sagt til, at I holder bare jeres mund, fordi jeg gider ikke, at det bliver sådan noget sladder. Så på den måde kan man sige, at det er rigtigt svært for mig og har overvejet rigtigt meget om jeg skulle søge væk fra byen." (Bilag 2, linje 416-424).

Christina synes således både at opleve at hun bliver stigmatiseret på grund af Tobias' fængsling, men at dette stigma også betyder mindre for folk, hun kender godt og som ved, hvordan hun er. Dette har gjort, at hun har fortalt det til fx sine chefer og to kollegaer (bilag 2, linje 474-475). Det er muligt at Christina ligeledes søger en oplevelse af kontrol, idet hun vælger, hvem hun fortæller om fængslingen og dermed kan forsøge at styre, hvem der har hvilke informationer. Dette forsøg på kontrol kan dog være med at skabe og forøge hendes oplevelse af ensomhed og isolation, eftersom det resulterer i, at hun ikke deler sine oplevelser. Ensomheden kan også skyldes oplevelsen af at være anderledes. Christina beskriver, at:

"(...) jeg går jo ikke og siger "juhuu, min mand er i fængsel". Det gør jeg jo ikke fordi, hvis folk kom og sagde til mig, nu skal du høre her, min mand er i fængsel, så ville jeg tænke "gad vide hvad hun er for en". Der har jeg jo også selv fordommene overfor det og det tror jeg jo der er rigtig mange mennesker der har." (Bilag 2, linje 518-523).

Christina fortæller i citatet hvordan hun oplever selv at have fordomme overfor kriminelle, hvilket bl.a. kan skyldes, at hun lever i en kultur, som stigmatiserer kriminelle. Hendes forståelse for hvordan andre kan have fordomme over for hende kan være en af grundene til, at Christina føler sig splittet mellem at skulle forsvare hendes mand samtidig med, at hun ikke bedyr, det han har gjort. Hun siger, at:

"Jeg synes jo heller ikke selv, at det er det smarteste. Det er også derfor, at jeg synes at det er irriterende, at jeg altid ender med nærmest at komme til at forsvare ham.

Fordi jeg synes jo også, han er en nar. Altså. Lige når vi taler omkring det der.” (Bilag 2, linje 475-479).

Selvom Christina ikke kan forstå hvorfor Tobias handlende som han gjorde, oplever hun ofte at stå i en situation, hvor hun skal forsvare ham:

”(...) på en eller anden måde, så synes jeg tit jeg kommer til at stå og forsvare ham og sådan noget. Og jeg har det sådan lidt... det er faktisk ikke rigtig min rolle. Og det har jeg egentlig ikke lyst til at gøre. Men det er tit der jeg ender alligevel (...).” (Bilag 2, linje 434-438).

Afrundende refleksioner

Tobias og Christina giver udtryk for, at de oplever både formel og uformel social kontrol i fængsel på flere forskellige måder. Jeg vil i specialets kommende kapitel, diskussionen, særlig fokusere på hvordan parrets oplevelse af at fængslet modarbejder dem, kan forstås ud fra hvad der er fængslets opgave. I forbindelse med overstående tema bliver det tydeligt, hvordan interviewpersonerne tillægger forskellige emner forskellig vægt, eksempelvis synes den uformelle sanktion i kraft af stigmatisering at fylde mest for ægtefællen. I det kommende tema synes det modsatte at gøre sig gældende i forhold til interviewpersonernes ytringer omkring det at opleve en kontrol på trods af de givne omstændigheder.

Tema 2: En oplevelse af kontrol på trods

Som det er blevet beskrevet i forbindelse med det tidligere tema, så giver Christina og Tobias udtryk for, at de oplever at deres relation og hverdag i høj grad påvirkes af den sociale kontrol, der opstår i forbindelse fængslet. Christina og Tobias oplever, på trods af dette også at have en grad af kontrol over deres liv inden for nogle områder, mens der er andre sider af deres hverdag, hvor de oplever kun at have lidt kontrol over hvad der sker med dem. Jeg vil i det følgende afsnit relatere disse oplevelser til indre og ydre locus of control.

Tobias giver særligt udtryk for hvordan han oplever, at han kan påvirke begivenhederne i sit liv og oplever at ting sker, fordi han får dem til at ske. Dette kan også være årsagen til, at han allerede tidligt i interviewet beskriver, hvordan han deltager i alt han har mulighed for i fængslet:

"Men alt andet hvad jeg kan præge: jeg bruger min tid på udvalg herinde, jeg bruger min tid på møder, jeg bruger min tid på at være med i alt hvad der kan være, for at det kan give nogle gode papirer for at jeg netop kan komme ud og virke for mine børn eller min familie." (Bilag 1, linje 763-768).

Han giver i citatet udtryk for, at han gør det med henblik på at kunne forbedre sine papirer og dermed sine fremtidsudsigter i fængslet, for *"(...) jo pænere papirer du har, jo nemmere kan du komme videre i systemet."* (Bilag 1, linje 273-274). Tobias beskriver dermed hvordan pæne papirer kan betyde at han hurtigere kommer gennem (fængsels-)systemet, bliver løsladt og dermed kommer hurtigere ud til sin familie.

Tobias har således en oplevelse af, at han kan have en form for indflydelse på de ting der sker i hans liv, selvom han sidder i fængsel, og han søger at præge tingene så meget som han kan. På spørgsmålet omkring hvorvidt Tobias oplever, at der er noget han kan gøre selv, svarer han *"Absolut."* (Bilag 1, linje 1160). Dette understreger at han oplever at have en vis kontrol over sit eget liv på trods af, at han sidder i et lukket fængsel. Tobias beskriver, hvordan han tager kontrol i det omfang, det kan lade sig gøre fordi *"(...) ellers bliver du glemt."* (Bilag 1, linje 1032). Det at blive glemt i systemet forbinder Tobias med det modsatte af det, han stræber efter – at komme hurtigt igennem systemet. Tobias har således en forventning om, at hans progressive adfærd vil føre ham videre i systemet, mens han giver også udtryk for, at han med en afventende adfærd ikke vil opnå noget. Han uddyber at *"(...) hvis [du] ikke selv tager noget kontrol og selv kører på, så kommer du ikke ud før."* (Bilag 1, linje 1043-1044).

Selvom Tobias igennem interviewet synes at udtrykke en høj grad af indre locus of control fylder oplevelsen af kun at have lidt kontrol over hvad der sker med ham også. Tobias beskriver blandt andet, hvordan han er uskyldigt dømt på grund af et uretfærdigt straffesystem:

"Så jeg er så dømt som medvirkende til narko (...) det er også derfor min dom er meget højere end det den skulle have været. Alt hvad jeg skulle have gjort, det var pengetransport. Men som det så er åbenbart i Danmark, der kan man, hvis bare

man har haft kendskab til det, så kan man blive dømt. Så jeg er dømt uden/jeg har ikke noget fingeraftryk, noget DNA, noget overvågning på mig i nogen som helst relation med dem.” (Bilag 1, linje 98-105).

Tobias beskriver hvordan det er *”rene indicier [han] er dømt på.”* (bilag 1, linje 125-126), og at han kun er dømt pga. en stikker (Bilag 1, linje 1460-1464). Tobias oplever at hans nuværende situation, hvor han er idømt 12 års fængsel, er betinget af ydre omstændigheder, som han ikke havde nogen indflydelse på eller kontrol over.

Interviewet med Christina belyser i mindre grad, hvordan hun oplever en indre eller ydre kontrol i sit liv, og hun bruger mindre energi end Tobias på at italesætte oplevelsen af kontrol i sit liv. En grund til dette kan være at hendes situation og hverdag er anderledes end Tobias’ i fængslet. Det er muligt, at betydningen af en indre eller ydre locus of control kommer tydeligere til udtryk i Tobias’ tilfælde, da han i fængslet er i en mere ”ekstrem” social situation i kraft af den kontrol, der er i fængslet. Dette kan være med til at gøre ham mere bevidst og eksplicit omkring betydningen og oplevelsen af egen kontrol i fængslet, hvorfor det kommer tydeligere til udtryk i interviewet.

Christina beskriver dog bl.a., hvordan hun efter anholdelsen tager kontakt til kommunen og socialrådgiveren for at undersøge hendes muligheder for derigennem måske at kunne påvirke begivenhedernes gang (bilag 2, linje 1101-1104). Christina forsøger også at tage kontrol over situationen ved at kontakte en af Tobias’ gamle kolleager, for at høre om han ved hvorfor Tobias er blevet anholdt. Hun fortæller, at:

”(...) fordi der er ikke nogen der vil fortælle hvad handler det her om og... så fik jeg fat i en af hans kollegaer, han arbejdede rigtig meget sammen med og han snakkede meget om. Jeg kendte ham ikke som sådan. Jeg fandt hans telefonnummer og så ringede jeg til ham og siger ”ved du hvad der foregår?”. (Bilag 2, linje 138-143).

Via disse initiativer oplever Christina, at hun kan påvirke sin situation og få ting til at ske. På den anden siden oplever hun også, at hun i forhold til fængslet kun har lidt kontrol. Hun siger bl.a. om betjentene i fængslet, at *”(...) det ER jo dem*

der har magten, fordi man er jo fuldstændig overgivet til deres nåde.” (Bilag 2, linje 274-275). Christina uddyber i relation til dette, at hun har oplevelsen af, at:

”(...) jeg skal virkelig passe på, at jeg ikke siger et eller andet til dem. Jeg skal virkelig tage mig selv i stadig stå og smile og så tænke, at det skal nok gå når vi kommer ind på den anden side af døren.” (Bilag 2, linje 281-284).

Christina oplever således en stor grad af ydre locus of control i forbindelse med fængselssystemet, hvor hun oplever kun at have lidt kontrol over hvad der sker med hende, selvom hun til en vis grad også udviser en indre locus of control, idet hun oplever, at det kan gøre en forskel i hendes liv i forhold til, om hun tager kontrol eller ej.

Afrundende refleksioner

Overstående analyse peger på, at både Tobias og Christina oplever en indre og ydre locus of control, dog udtrykt forskelligt. Jeg vil i specialets diskussion undersøge hvorvidt et menneske, der er under den ultimative form for kontrol, kan have oplevelse kontrol samt hvordan denne kontrol kan komme til udtryk. Først vil jeg i det kommende afsnit fokusere på, hvordan det for undersøgelsens par kan opleves som en balancekunst at være gift, når den ene er i fængsel, bl.a. på grund af fængslets sociale kontrol.

Tema 3: Ægteskabets balancekunst i et fængsel

Analysens sidste tema handler om interviewpersonernes oplevelse af det at være et ægtepar og hvordan denne relation påvirkes af, at den ene partner sidder i fængsel. Noget af det der har fyldt i fortællingerne, er beskrivelserne af hvordan parrets indbyrdes relation har forandret sig. Fx giver informanterne udtryk for, at passionen lider pga. fængslets fysiske rammer. Som inspiration til at ordne fortællingerne vil jeg i afsnittet anvende Robert Sternbergs tre hovedbegreber: intimitet og nærhed, lidenskab og passion samt forpligtelse.

Intimiteten og nærheden har ændret sig

Betydningen af intimitet og nærhed fremstår som et tydeligt undertema i forhold til at opretholde en ægteskabelig relation i fængslet og særligt fraværet heraf synes at fylde for det interviewede ægtepar.

Både Christina og Tobias beskriver hvordan deres samhørighed og nærhed synes at blive svækket af, at Tobias er i fængsel. Christina beskriver, hvordan de før *"(...) var meget ligestillede."* (bilag 2, linje 394), men at Tobias' rolle i familien har ændret sig, siden han er blevet fængslet. Det er nu Christina *"(...) der står med alle tingene derhjemme."* (bilag 1, linje 28-29). Christina beskriver hvordan Tobias' frihedsberøvelse i høj grad betyder, at Tobias står ude på sidelinjen i sin egen familie, og at han *"(...) ikke [har] nogen medbestemmelsesret i familien."* (bilag 2, linje 353-354). Christina giver i relation til dette, udtryk for at hun *"(...) spørger ikke ham til råds om noget. Jeg tager beslutningerne og det er mig der klarer tingene. Og det gør jo, at han jo stille og roligt er blevet kørt ud på et sidespor."* (Bilag 2, linje 365-368). Det er i forlængelse heraf relevant, at overveje om der kan tales om, at Tobias er blevet marginaliseret i sin egen familie, idet han er blevet gjort overflødig og sat udenfor i forhold til familiens dagligdag. Christina siger i forlængelse af dette at:

"Det der jo er farligt ved det, at selvom jeg glæder mig helt vildt meget til den dag han fx kun få lov til at komme hjem på udgang og sådan noget, så har han jo/han har jo ikke rigtig nogen plads i familien mere. Så det bliver jo noget helt nyt. Og det bliver jo et spørgsmål om det kan lade sig gøre eller om det ikke kan lade sig gøre. Der har jeg det sådan, det må vi se." (Bilag 2, linje 380-386).

Christinas overtagelse af hjemmet synes således i høj grad at påvirke parrets oplevelse af samhørighed og nærhed, da Tobias ikke længere bliver inddraget i dagligdagen. If. Christina må de afvente og se, om de kan få det til at fungere igen når Tobias bliver løsladt. Den manglende oplevelse af samhørighed og nærhed i hverdagen får Christina til at sammenligne deres forhold med en skilsmisse:

"Jamen, altså, jeg vil jo sige, det her har været fuldstændig hvis man bliver skilt. Øh, bare at der er ingen far der tager børnene hver anden weekend. De er altid hos mig. Det er jo FULDSTÆNDIG mig der styrer al ting." (Bilag 2, linje 361-364).

Christina beskriver i citatet, hvordan hun oplever at Tobias' fængsling, og dermed hans fravær i deres daglige liv, svarer til at parret var blevet skilt. Tobias sammenligner også deres situation med det at være skilt, fordi: *"De har et helt liv uden mig. Nu er det jo bare lige som om at hvis vi var skilt, og jeg bare kom og sagde hej, eller de kom og besøgte mig."* (Bilag 1, linje 788-790). Tobias oplever altså ligeledes hvordan familien har en hverdag og et liv uden ham og sammenligner derfor deres situation med en skilsmissefamilie.

Der synes at være nogle væsentlige forskelligheder på det at blive skilt og det at være en familie, hvor den ene forældre er i fængsel. Det synes derfor interessant hvorfor interviewpersonerne alligevel i en vis grad synes at kunne identificere sig med det at være en skilsmissefamilie. Det er muligt, at det eksempelvis kan skyldes et ønske om at normalisere deres situation. Denne diskussion vil jeg forfølge nærmere i afsnittet "Kan en fængsling sammenlignes med skilsmisse" (s. 70ff).

En anden ting der kan være med til at begrænse parrets oplevelse af samhørighed og nærhed er Tobias' manglende udviklingsmuligheder. I fængslet er der mulighed for at tage Hf-enkeltfag, men da Tobias er uddannet bygningsinstruktør, har han allerede disse fag. Der er ikke mulighed for anden uddannelse i fængslet og ikke mulighed for at tage en uddannelse online, fordi de indsatte kun har adgang til fængslets lukkede netværk (Bilag 2, 924-931; Bilag 1, linje 1690-1694).

Christina beskriver denne manglende mulighed for udvikling som ødelæggende for deres forhold, fordi det begrænser Tobias' mulighed for at bidrage til en udviklende samtale (bilag 2, linje 990-991). Hun oplever at den manglende mulighed for uddannelse smitter af på deres relation og siger:

"(...) der sker jo heller ikke rigtigt noget for ham derinde, så tit når han ringer, så er det også sådan noget "hej, hvad laver du?". "Jeg sidder så og ser fjernsyn". "Nå, det var hyggeligt. Har du været nede og ride i dag?" "Ja, det har jeg." "Nå, gik det godt? Var han sød?" "Jamen, det..." "Nå, må jeg låne ungerne?". Fordi han har jo heller ikke noget på den måde at byde ind med, fordi efterhånden er det jo også bare den samme tummerum for ham, for der sker jo ikke noget, altså. Var han nu i gang med

at tage en uddannelse eller et eller andet, så havde han ligesom også noget at byde ind med (...). (Bilag 2, linje 972-982).

Christina beskriver, hvordan hun oplever en ambivalens omkring den daglige samtale, når Tobias ringer, *"næste på klokkeslæt"* (bilag 2, linje 992):

"Når det så har stået på gennem det sidste år og til sidst tænker man bare 'ej, nu må det snart stoppe' (griner). Og det handler jo ikke om at jeg ikke holder af ham og jeg ikke gerne vil tale med ham og sådan noget. Det er bare noget, altså/hvad skal man også blive ved med at tale om. Andet end sådan lige hvad dagen og vejen nu bringer." (Bilag 2, linje 993-998).

Christian udtrykker i forlængelse af overstående citat, at *"Nogle gange har jeg helt lyst til at lade være med at tage telefonen, fordi at det bliver/altså hver dag er nærmest det samme."* (Bilag 2, linje 984-984). Christina oplever at de begrænsede udviklingsmuligheder i form af uddannelse i fængsel går ud over deres forhold, fordi der ikke er noget *"pingpong"* (Bilag 2, linje 1005-1010).

Det er relevant at nævne, at Tobias ikke omtaler de daglige samtaler på samme måde. Han taler derimod om, hvordan han trofast ringer hjem, og er glad for at snakke med familien. Eksempelvis fortæller han, at: *"Jeg ringer hjem til dem hver dag. Og snakker med dem. (...) Det er helt normalt, som hvis jeg havde været ude."* (Bilag 1, linje 389-393). Det er muligt, at de daglige telefonsamtaler giver Tobias en oplevelse af normalitet, og at han for en kort stund er inkluderet og tilbage i familiens hverdag. Ydermere kan det ses som et forsøg fra Tobias' side på at støtte Christina og børnene så meget som muligt og øge tilknytningen og dermed være et forsøg på at reducere hans marginaliserede position i familien ved at være så deltagende som muligt. Det er således muligt at Tobias oplever en grad af indre locus of control, når han oplever at han kan gøre noget for at hjælpe hans familie Han siger bl.a. at:

"Er der nogle ting der driller, mangler hun noget, forsikring, skal der snakkes med nogen, så kan hun bare give mig tingene, så har jeg masser af tid til at ringe. Jeg kan ringe oppe fra kontoret af. Der må vi gerne ringe fra. Alt sådan nogle ting hvor

*man bare kan føle man er lidt behjælpelig i familien (...)" (Bilag 1, linje 964-969).
(Bilag 1, linje 964-969).*

På trods af, at Tobias forsøger at kompensere bedst muligt for sin frihedsberøvelse og tage så meget kontrol som han oplever er muligt, så svarer han alligevel, at:

"(...) den største udfordring [i forhold til familien] er at prøve at være så meget på uden at kunne være der fysisk, men kunne være der i deres hoved hele tiden. På en rigtig positiv måde. Det er den største udfordring. Sådan jeg hele tiden stadigvæk er i deres liv, selvom jeg ikke er der fysisk. (...) – gøre sådan at jeg altid er der. Uden at jeg overhovedet kan gøre en skid." (Bilag 1, linje 1506-1510; 1514-1515).

Tobias forsøger således at styrke tilknytningen til familien og Christina, selvom han godt er klar over at forholdene i fængslet gør det svært. Ud fra Christinas position opleves det muligvis ikke som tilstrækkeligt, selvom det ikke er muligt for Tobias at gøre mere.

Oplevelsen af intimitet og nærhed i Christina og Tobias' forhold synes at være svag, pga. nødvendigheden, af at Christina overtager al kontrol i hjemmet, den manglende mulighed for uddannelse og dermed udvikling i fængslet, og en formodet svagere tilknytning fordi Tobias ikke kan være en del af familiens hverdag. Dette kan føre til, at Christina og Tobias i lavere grad føler sig forstået af hinanden. Tobias understreger dog flere gange vigtigheden af tillid og åbenhed i ægteskabet (fx bilag 1, linje 621-624; 1624-1624; linje 1609), hvilket kan være med til at øge deres følelse af gensidig forståelse overfor hinanden.

Passion og lidenskab er der lukket ned for

Christina og Tobias beskriver, hvordan deres seksuelle samvær er begrænset af fængslets rammer, bl.a. på grund af de fysiske omgivelser og at dette påvirker deres relation. Christina siger at hun *"(...) ikke [gider] ligge derinde og dyrke sex med ham (...)" (Bilag 2, linje 765-766).*

Christinas seksuelle afstandstagen fra Tobias forklarer hun ved at henvise til de fysiske rammer i fængslet. Hun uddyber at:

"(...) når jeg sidder derinde med mine egne børn og man kan høre at de ligger og hygger sig på den anden side af væggen. Altså på en eller anden måde, så er det bare Så grænseoverskridende, at... ja. Der sætter jeg altså VIRKELIG grænsen. Også fordi jeg har prøvet at sidde der med ungerne selv, hvor man aner jo dårligt hvad man skal gøre af sig selv. Så man kan jo sige, hele den del i vores forhold, er der jo lukket ned for." (Bilag 2, linje 767-773).

Christine beskriver således, hvordan hun ikke vil dyrke sex med Tobias under de forhold som fængslet kan tilbyde, hvor de henvises til et almindeligt besøgsrum. Tobias beskriver ligeledes hvordan de rammer fængslet sætter op begrænser deres mulighed blandt andet fordi det bliver *"meget upersonligt"* (bilag 1, linje 659), *"så uromantisk"* (bilag 1, linje 679) og *"sådan noget industriagtigt noget"* (bilag 1, linje 684). Han giver udtryk for, at de som et par der har været sammen i mange år, har brug for at det er romantisk og personligt:

"(...) det [er] ikke som to unge par, som kan knalde hvor som helst eller to nyforelskede – så er det jo lige meget hvad, ikke. Det her er jo sådan noget, det er mere langtidsbaseret. Det er sådan noget med tryghed. Det kan også bare være at man kan ligge og holde om hinanden, altså. Det behøver ikke altid kun at være sex, men det er jo klart at den relation bliver svært at bibeholde herinde." (Bilag 1, linje 661-667).

Tobias beskriver således hvordan de fysiske omgivelser i fængslet ikke virker støttende i forhold til seksuelt samvær og det at opretholde et ægteskab over længere tid. For både Christina og Tobias opleves muligheden for sex som en mangel i deres ægteskab, og noget der har påvirket deres relation (bilag 1, linje 685). Tobias siger, at deres fysiske og seksuelle tiltrækning, *"(...) den bliver sat lidt i baggrunden."* (Bilag 1, line 686-687) og beskriver i forlængelse heraf hvordan det har ændret deres kærlighed og deres indbyrdes relation *"ikke at kunne være sammen på den måde"* (Bilag 1, linje 685).

Forpligtelse overfor børnene

"(...)hvis jeg kun havde haft min kone og ikke børnene, så tror jeg måske også det havde været lidt anderledes. Så kan det godt være, at hun havde givet slip. (...) Hvor jeg godt kunne tro, at hvis hun havde været alene, hvis vi ikke havde haft børn sammen eller noget, kunne jeg måske godt tro, at hun ville have smidt håndklædet i ringen. (...) man tænker måske det giver en lidt mere lyst og power til når nu der er børn (...)" (Bilag 1, linje 243-246; 249-252; 254-255).

Både Christina og Tobias peger flere gange i løbet af interviewet på at deres børn har en afgørende betydning for deres forhold. Tobias beskriver i overstående citat, hvordan han forestiller sig, at hans nuværende situation ville være anderledes, hvis Christina og han ikke havde haft en fælles forpligtelse overfor deres børn. Tobias beskriver, hvordan han oplever deres forpligtelse overfor børnene som noget, der er med til at holde sammen på ægteskabet, og hvordan han oplever at den forpligtelse det er at have børn formentlig giver mere energi og lyst til at kæmpe for parforholdet. Deres forpligtelse overfor børnene betyder bl.a. at Tobias og Christina har lavet en aftale om, at besøg altid skal være på børnenes præmisser (bilag 2, linje 345-348). Denne prioritering synes dog i nogen grad at ske på bekostning af deres passion og lidenskab. Christina indrømmer, at hun ikke *"kører derind uden ungerne"* (bilag 2, linje 763). Christine giver udtryk for, at hun ikke har lyst til at tage derind selv: *"(...) jeg ved godt, jeg kunne sagtens tage ind til ham selv, men altså, det har jeg ikke lyst til. Det skal jeg gerne indrømme."* (Bilag 2, linje 774-776). I forlængelse af analysens tidligere undertema er det relevant at oveveje, hvorfor Christina ikke har lyst til at besøge Tobias selv, og om det handler om, at hun synes det ville være synd for børnene, eller om hun ikke har lyst til at være alene med Tobias og åbne for en mulighed for sex. Det er muligt, at den høje grad af forpligtelse i parrets forhold går ud over deres muligheder for at prioritere passion og lidenskab.

I forhold til forpligtelse er det interessant at bemærke hvordan Tobias giver Christina et "frikort" (Bilag 1, linje 633). Udover at hun har fuld råderet over hverdagen derhjemme, siger Tobias, at:

"(...) hun har helt frit valg. (...) Hvis hun har brug for at hun skal have en der er hjemme ved hende, så skal hun gøre det. (...) Jeg har ikke en stemmeret mere kan man sige. [-] Og det har jeg fuldstændigt afklaret med hende og sagt, at hvis hun siger til mig, at hun ikke kan mere, så skal hun heller ikke gøre det. Så skal hun finde sig en hun kan [-] affinde sig med. Hun skal bare lige huske børnene, altså det er det eneste krav jeg har, kan man sige." (Bilag 1, linje 52-61).

Det er interessant at overveje, hvorfor Tobias fremsætter et sådan forslag. Han oplever, at Christina er blevet hos ham og har opretholdt en relation til ham, måske på grund af en høj grad af forpligtelse fx i forhold til børnene, men det er også muligt, at han har følt et behov for at give hende dette frikort for at beskytte sig selv. Ved at give Christina et frikort lægger han ansvaret over på hendes skuldre, og han behøver måske ikke have dårlig samvittighed over at have svigtet sin familie og sine forpligtelser som ægtemand og far. Det er dog også muligt, at han giver hendes dette frikort, fordi han ikke ønsker, at hun fastlåses i en situation på grund af det, han har gjort.

Christina og Tobias' forhold baserer sig i høj grad på den forpligtelse, de har overfor børnene. Sternberg (1997) beskriver et forhold der udelukkende baseres på forpligtelse som "tom kærlighed". Dette synes dog ikke at være en retfærdig beskrivelse af Christina og Tobias' forhold, da de også synes at opleve en grad af intimitet og nærhed i deres ægteskab. Hvis dette er dækkende for deres forhold, bygger forholdet ifølge Sternberg på "kammeratligt kærlighed", hvor passionen og lidenskab (lige nu) ikke er til stede i udpræget grad. Det synes dog ikke tilstrækkeligt på denne måde, at kategorisere deres forhold. Eksempelvis synes det utilstrækkeligt at påstå at deres forhold er stagneret, fordi der i deres forhold lige nu findes en høj grad af forpligtelse, hvilket der kan argumenteres for i høj grad at skyldes parrets aktuelle situation, hvor fængslets rammer og den kontrol der er i fængslet, påvirker parrets indbyrdes relation på forskellige områder.

Afrundende refleksioner

Forpligtelse i et parhold synes ofte at være vigtigere end den fysiske og seksuelle tiltrækning, i forhold til hvorvidt forholdet er langtidsholdbart (jf. s. 30). Christina og Tobias oplever en høj grad af forpligtelse i deres forhold, hvilket kan

være med til at styrke deres forhold. Christina og Tobias føler sig i udpræget grad udfordret i forhold til intimitet og nærhed i ægteskabet, hvilket kan være af betydning for parrets ægteskab, da det kan forhindre forholdet i at udvikle sig. Jeg vil i den kommende diskussion særligt forfølge parrets sammenligning af deres situation med en skilsmisse, hvordan dette kan forstås, samt hvorvidt dette kan beskrives som en tilfredsstillende sammenligning.

Opsamling på analysen

Christina og Tobias oplever i høj grad, at den sociale kontrol der er i fængslet påvirker dem individuelt samt deres indbyrdes relation. Formelle regler begrænser deres kontakt blandt andet på grund af fængslets telefonregler. Den uformelle kontrol kommer mindre direkte til udtryk men særligt Christina synes at opleve den uformelles kontrolls sanktioner i form af at blive "smittet" med stigma. En høj grad af forpligtelse i kraft af deres fælles børn synes at holde parret sammen, mens deres passion og lidenskab stort set ikke er eksisterende bl.a. på grund af de rammer, som fængslet tilbyder. Tobias forsøger at opretholde nærhed med familien, på trods af fængslets begrænsninger, men det synes at være svært på grund af Christinas (nødvendige) kontrol i hjemmet.

Analysen peger på, at særligt Tobias søger at udøve en høj grad af kontrol over sit liv på trods af fængslet formelle kontrol. Han søger blandt andet at holde sine rene papirer og herved holde sig på god fod med betjentene, der er i besiddelse af den formelle kontrol, som ellers ville kunne plette hans papirer igennem diverse disciplinære straffe. Undersøgelsens analyseresultater vil virke som udgangspunkt og afsæt i det kommende kapitel, Diskussionen.

Diskussion

Formålet med dette speciale er at undersøge, hvordan den kontrol der er i et fængsel kan påvirke den indsatte, dennes ægtefælle og deres indbyrdes relation, samt hvordan de selv kan opleve at have kontrol i deres nuværende situation. Jeg har i specialet fokus på, hvordan social kontrol både påvirker mand og hustru individuelt, samt hvordan det påvirker deres indbyrdes relation. Dette er gjort ud fra en antagelse om, at parforholdet og familien kan betragtes som et økologiske system (jf. Bronfenbrenner s. 17ff), hvorfor det som påvirker den enkelte også må antages at påvirke forholdet og omvendt. Derudover synes det relevant at belyse aspektet social kontrol fra flere vinkler, hvilket i indeværende speciale gøres ved at undersøge hvordan den sociale kontrol kan påvirke et menneske individuelt og hvordan det kan påvirke et forhold.

Den indsatte og hans hustru har forskellige udgangspunkter i forhold til, hvordan de oplever den sociale kontrol. Det kommer bl.a. til udtryk i forbindelse med Christinas oplevelse af stigmatisering, hvilket Tobias ikke genkender. En af grundene til dette kan være forskelligheden i deres situation, hvor Tobias sidder bag tremmer, mens Christina ikke gør. Deres udgangspunkt bliver herved forskelligt, hvorfor deres ageren og oplevelser også bliver forskellige, og den sociale kontrol kan opleves forskelligt.

Tidligere studier har peget på ægteskabets forebyggende rolle i forhold til hvorvidt den indsatte begår ny kriminalitet, men for at en sådan effekt kan opnås er det nødvendigt, at parret som minimum opretholder kontakt i løbet af afsoningsperioden. Dette er ikke nødvendigvis en nem opgave og blandt andet den sociale kontrol synes at kunne hæmme denne proces, et aspekt som tidligere forskning ikke synes at have beskæftiget sig med i udpræget grad.

I indeværende undersøgelse sammenligner begge interviewpersoner deres situation med en skilsmisse. Der synes at være væsentlige forskelle på situationen hvor et ægtepar bliver juridisk skilt, og et ægtepar der adskilles fordi den ene er blevet anholdt og frihedsberøvet. Jeg vil i det følgende sætte fokus på, hvordan der i sidstnævnte forhold synes at blive udøvet en formel sanktion i form af frihedsberøvelse, samt en uformel kontrol i form af stigmatisering, hvilket adskil-

ler sig fra den situation skilsmissefamilier står i. Jeg vil i diskussionen omkring stigmatisering inddrage soldaterfamilier til at eksemplificere dette, da deres situation på nogle områder synes at kunne sammenlignes med den fængslede og hans families. Der synes fra samfundet side at være forskel på, i hvilke situationer det betragtes som normalt at leve adskilt som ægtepar, og mit formål med dette afsnit vil være at diskutere dette.

Jeg vil derefter diskutere hvordan en fængsling ikke kun synes at have konsekvenser for den anholdte og familien, men også at have samfundsmæssige konsekvenser, særligt på længere sigt.

Indeværende kapitel vil blive afsluttet med en metoderefleksion indeholdende en diskussion og vurdering af undersøgelsens kvalitet.

Forskellige former for ægteskabelig adskillelse

Parret der agerer informanter i specialets undersøgelse er ikke skilt, men sammenligner deres situation med en skilsmisse (jf. analysen s. 60ff). Situationen for en familie, hvor den ene er i fængsel, synes at være særegen og adskille sig på væsentlige områder fra en skilsmisse. Det synes derfor at være interessant at overveje hvilken grund der kan ligge bag, at parret alligevel laver denne sammenligning. Derudover synes det relevant at diskutere hvad der i samfundet anses som en acceptabel grund til ægteskabelig adskillelse, hvorfor jeg vil inddrage familier, hvor den ene er udstationeret.

Kan en fængsling sammenlignes med skilsmisse?

If. Dansk Statistik ender 44 procent af alle ægteskaber i skilsmisse og hvert fjerde par er skilt, inden de når at fejre kobberbryllup (Danmarks Statistik, 2012, pp. 1-2). Per Schultz Jørgensen (2001) taler om en "normalisering" af skilsmissen, idet næste halvdel af alle ægteskaber ender i skilsmisse og siger, at *"Et af resultaterne af denne udvikling på familieområdet er, at man ikke mere kan tale om 'familien', som om der eksisterede blot én familieform – eller endda én 'rigtig' familieform."* (p. 27). If. Jørgensen synes det således ikke længere at være relevant at tale om en rigtig familieform, blandt andet pga. af de mange skilsmisser, som synes at være relativ normale i Danmark. Når jeg fremhæver disse statistikker og anden litteratur, som argumenterer for skilsmisse som et "normalt" fænomen, er det med henblik på at diskutere Christina og Tobias' motivation for

at sammenligne deres egen situation med en skilsmisssituation. Jeg er klar over at en skilsmisse på mange områder adskiller sig fra undersøgelsens par, men jeg ønsker i indeværende afsnit at anvende skilsmissen som et sammenligningsgrundlag. Det synes interessant i forhold til hvad samfundet synes at beskrive som "normalt" og "afvigende". Det synes ydermere interessant om parrets sammenligning er et udtryk for at "normalisere" deres situation og dermed et forsøg på at identificere sig med noget der i en vis grad betragtes som normalt i det danske samfund.

Normal eller afvigende

Lars Andersen, Poul Duedahl og Louise N. Kallestrup (2005) beskriver hvordan *"De 'normale' og 'afvigerne' er en gammel, slidstærk og universel opdeling af menneskeheden."* (p. 7). Normalitet og afvigelse er et komplementært begrebspar, så når undersøgelsens informanter søger at sammenligne sig med det "normale" kan det være et forsøg på at tage afstand til det afvigende. I begrebet normal ligger en iboende ide om noget positivt, hvorimod værdiladningen i begrebet afvigere i højere grad er negativ (Duedahl, 2005, pp. 15-16).

Ligesom Goffmann (2010) beskriver stigmatisering som kontekstafhængig peger Paul Duedahl (2005) på at:

"(...) afvigelser ganske vist bygger på konkrete handlinger, særlige væremåder, på ideer om synd, sygdom, biologi og kultur, men at grænserne for, hvem der er marginaliseret, og hvem der er integreret eller assimileret i et samfund, er bundet til teksten (...)" (p. 14).

Således har forskellige vurderinger og forskellige værdisystemer gjort nogle mennesker til afvigere i en periode, men til normale i en anden (ibid.). Det kan siges at være den udvikling fænomenet skilsmisse har været igennem. Mogens N. Christoffersen (1999) beskriver en bevægelse af *"(...) udviklingen på familieområdet i en retning af en større tolerance over for nye familieformer, hvor de enkelte i mindre grad er bundet af traditionelle normer."* (p. 79). Han peger bl.a. på, at den moralske fordømmelse af skilsmisse er mindsket i takt med det øgede antal skilsmisser (ibid.). Skilsmisse kan således i højere grad betragtes som noget mere normalt end tidligere og bevæger sig hermed væk fra at være afvigen-

de (Duedahl, 2005, pp. 15-16). Denne større tolerance og mindre moralske fordømmelse overfor skilsmisse kan være en af grundene til at et par, hvor den ene er i fængsel, ønsker at sammenligne deres situation med en skilsmisse. Selvom den adskillelse parret oplever på grund af en fængselsstraf er ikke i sig selv nødvendigvis afvigende, da der er stadig flere i Danmark der lever i *eneforsørgerfamilier*. Årsagen til adskillelsen må dog anses at være af betydning i dette tilfælde, da det anses som afvigende adfærd og stigmatiserende i den vestlige verden at være i fængsel eller have været i fængsel. Når Christina og Tobias sammenligner deres familie med en skilsmissefamilie kan det skyldes, at de ligesom skilsmissefamilie, kan identificere sig med det at være en eneforsørgerfamilie. Eneforsørgerfamilien er en familieform hvor familien består af enten mor eller far samt et eller flere børn.

Eneforsørgerfamilien

Den traditionelle kernefamilie med mor, far og børn er ikke længere den eneste måde at leve sammen på og eneforsørgerfamilierne udgør i dag en naturlig del af familiebilledet (Nørgaard & Kromann, 2005, p. 41). Det er muligt, at samfundets udvikling i forhold til et stigende antal af eneforsørgerfamilier, kan være positivt i forhold til at det være en familie, hvor den ene forældre er i fængsel, idet kernefamilien ikke længere betragtes som den eneste rigtige familieform. Det er muligt at familier med en forældre i fængsel sammenligner sig med skilsmissefamilier, da det for begge parter gør sig gældende, at mor og far, hustru og mand lever adskilt. Igen er det dog væsentligt at være opmærksom på baggrunden for deres adskillelse. Det stigende antal eneforsørgerfamilier skyldes primært den høje skilsmisserate og ikke at den ene forældre eksempelvis er i fængsel.

De to former for familieadskillelser adskiller sig bl.a. i forhold til *udbredelse*, idet en tredjedel af alle børn oplever, at forældrene flytter fra hinanden (Christoffersen, 2004, p. 109), mens omkring 3 procent af alle danske børn der har oplevet at have en forælder i fængsel (Smith & Jakobsen, 2010, p. 29). Det adskiller sig ved dets *incitament* - skilsmisse som et aktivt valg vs. frihedsberøvelse som en formel sanktion; dets *udstrækning* - varigheden af adskillelsen er selvbestemt vs. pålagt i forbindelse med domsafsigelse og dets *oprindelsen* - skilsmisse vs.

fængsling (Nørgaard & Kromann, 2005, p. 43). Det kan være på grund af forskelle som overstående, at selvom kernefamilien stadig er idealet (Nørgaard & Kromann, 2005, p.15), så synes skilsmissefamilier ikke at være udsat for samme stigmatisering, som de familier der er adskilt på grund af fængsling. Christoffersen beskriver i Socialforskningsinstituttets rapport fra 2004, *Familiens udvikling i det 20. Århundrede* (1999), hvordan at "stigmatiseringen, der tidligere var forbundet med skilsmissen, efterhånden er forsvundet." (p. 100). Han påpeger at, der tidligere har været stigma forbundet med at være skilt, men at dette med tiden synes at være forsvundet. Som det tidligere er blevet påpeget synes stigma derimod i høj grad at knytte sig til kriminelle og deres familier.

Som beskrevet i ovenstående findes der flere væsentlige forskelle på den adskillelse, der opstår på baggrund af en skilsmisse og den adskillelse som opstår i forbindelse med en fængsling. Jeg vil i det følgende fokusere på stigmatisering, som en væsentlig og relevant forskel mellem de to former for adskillelse, samt hvordan den kan forstås som en uformel sanktion fra samfundet side og påvirke et ægtepar og deres indbyrdes relation.

En forskel mellem skilsmisse og fængsling: stigma

Janet Puelchel og Ronald Moglia (1977) siger, at "*imprisonment is different from other forms of family dismemberment. (...) Imprisonment carries with it a stigma that is difficult for families to eradicate (...)*" (p. 373). Fængsling synes at bære en stigmatisering med sig, der ikke gør sig gældende for eksempelvis skilsmisse. Som det er blevet påpeget tidligere, kan det skyldes, at med en skilsmisseprocent tæt på 50 procent kan skilsmisse ikke betegnes som afvigende adfærd i forhold til samfundets kulturelle normer og forventninger. En skilsmisse betragtes ikke som social afvigelse, og det synes derfor ikke nødvendigt for samfundet at iværksætte en social kontrol i form af forskellige sanktioner, eksempelvis stigmatisering, for at føre de afvigende tilbage til "det normale" og genoprette den sociale orden (jf. s. 25f). Det synes derimod at være tilfældet i forhold til ægtepar, hvis adskillelse skyldes fængsling.

Howard S. Becker (2005) beskriver denne samfundsskabte stigmatisering således: "*(...) sociale grupper skaber afvigelser ved at opstille regler, som skaber afvigelse, når de bliver overtrådt (...)*" (p. 29). Ud fra dette er afvigelse ikke en egen-

skab ved den handling personen begår, men nærmere en konsekvens af andres anvendelse af regler og sanktioner i forhold til en "regelbryder" (ibid., pp. 29-30). Dette er også grunden til at Goffmann (2010) beskriver stigmatisering som noget kulturfhængigt og Becker (2005) ligeledes siger, at *"(...) om en handling er afvigende, afhænger altså af, hvordan andre mennesker reagerer på den."* (p. 32). Hvis der tages afsæt i denne forståelse, sker stigmatisering af kriminelle fordi den indsatte er en del af et større sociokulturelt netværk, der dømmer vedkommende, der er eller har været i kontakt med fængselssystemet (Arditti, Smick & Parkman, 2005, p. 270).

På trods af at både Christina og Tobias sammenligner deres situation med det at være skilt, synes der at være væsentlig forskel på de to situationer blandt andet grundet samfundets forskellige syn på henholdsvis skilsmisse og kriminalitet. Sidstnævnte er i højere grad stigmatiserende, hvilket kan smitte af på ægtefællen og påvirke parrets indbyrdes forhold.

Jeg vil nu vende blikket mod en familiesituation, hvor der synes at være nogle karakteristiske sammenfald, bl.a. i forhold til den stigmatisering en indsat og dennes familie kan opleve. Derudover synes der at være noget institutionelle aspekter ved begge former for adskillelse, som har betydning for hvordan den ægteskabelige relation påvirkes og til delvist vanskeliggøres. Den situation, som familier med en forældre er i fængsel oplever, synes i nogen grad at kunne sammenlignes med eksempelvis familier, hvor den ene part er udstationeret.

Kan en fængsling sammenlignes med en udstationering?

Der synes at være lighedstræk mellem fængslet og militæret som institutioner, bl.a. i kraft af at de begge kan beskrives som totalinstitutioner. Ligesom ved et fængsel, så påvirker en udstationering ikke kun soldaten, men også dennes familie. Militæret kan ses som *"(...) en total institution, der gennemtrænger og dominerer store dele af soldaternes liv og kræver fuldstændig tilslutning, men man kan argumentere for, at disciplineringen i et vist omfang også omfatter soldatens familie."* (Sørensen, 2013, p. 104).

Goffman (1961, p. 9) beskriver i forbindelse med sin bog *Anstalt og menneske* kendetegn ved den totale institution. Han beskriver den som lukket og isoleret

fra den sociale omverden, og menneskerne der lever på institutionen lever alle livets aspekter inden for institutionen, ofte gennem flere år. Eksempelvis så ses det både i fængslet og når en soldat bliver udsendt at det normale skel mellem arbejde, fritid og hjem ophæves. Goffman beskriver, hvordan det i forhold til denne institutionalisering kan være svært at opretholde et familieliv fordi der ikke synes at være overensstemmelse mellem det at være i en totalinstitution og have et familieliv: *"(...) total institutions [fx mentalhospitaller, fængsler etc.] are (...) incompatible with [a] crucial element of our society, the family."* (Goffman, 1961, p. 11). Når familien alligevel søger at opretholde en kontakt med den udsendte, beskriver Birgitte Refslund Sørensen (2013, p. 104) i det indledende citat, at der kan tales om en disciplinering af soldatens familie, fordi de skal tilpasse sig de regler og retningslinjer der er i forbindelse med at kontakte en udsendt. Retningslinjer som disse kan genkendes inden for fængselsverdenen. Reglerne for kontakt er forskellige i de to totalinstitutioner, men begrænsning og restriktioner af kontakt gør sig gældende for begge steder. Både ægtefællen til en fængslet og ægtefællen til en soldat er underlagt et vis grad af formel kontrol over deres kommunikation med deres nærmeste. Ligesom Christina beskriver, hvordan hun godt kan forstå at denne begrænsning er nødvendighed (jf. s. 53), men også oplever det som begrænsende for parrets relation, deres intimitet og nærhed, beskriver hustruen til en soldat at:

"Der er forskellige sikkerhedsmæssige grunde til denne styring, men det er ikke desto mindre en institutionel regulering af intime, sociale relationer, der resulterer i kunstige samtaler og et spind af ikke-sandheder, som udfordrer intimiteten og fortroligheden i relationen." (Sørensen, 2013, p. 105).

Det beskrives således hvordan en soldats udsendelse ikke kun påvirker og forandrer soldaten selv, men også familien der hjemme bliver påvirket, ligesom deres indbyrdes kontakt udfordres (ibid., p. 97) - oplevelser jeg også finder gør sig gældende i indeværende interviewstudie med en indsat og hans hustru.

Et andet perspektiv, der synes at gøre sig gældende for udsendtes og den indsat-tes familie er, hvordan der synes at ske en disciplinering af familien idet de in-

troduceres til totalinstitutionens særegenhed. Sørensen (2013) beskriver det som en *militarisering* af familien og siger, at "*Mødet med kaserne, krigsmateriel, militære begreber, faner, mindesten, æresbevisninger og uniformsklædte militær-folk er alle udtryk for en begyndelse militarisering af de pårørende (...)*" (p. 103). Her kan der drages paralleller til fængslet som totalinstitution, hvor Megan L. Confort (2003) taler om en *sekundær prisonisering* af den indsatte familie. Modsat militarisering betoner Confort (2003) ikke betydningen af families møde med nye begreber og omgivelser og dennes påvirkning, men derimod hvordan familiens udsættes for en "*(...) a weakened but still compelling version of the elaborate regulations, concentrated surveillance, and corporeal confinement governing the lives of ensnared felons.*" (p. 101). Confort beskriver således sekundær prisonisering som det, at familien udsættes for en lignende kontrol som den indsatte, dog i mindre grad. Den sekundære prisonisering synes mere umiddelbar og direkte end Sørensens beskrivelse af militariseringen, som synes mere indirekte. Selvom de to begreber kommer til udtryk på forskellige måder, synes der i begge tilfælde at være tale om en disciplinering af familien i forbindelse med totalinstitutionen, hvilket kan få betydning for deres relation til soldaten eller den indsatte. I indeværende undersøgelse synes Christina at give udtryk for en oplevelse af sekundær prisonisering, bl.a. på grund af den formelle kontrol, der er i fængslet. Som jeg viser i analysen påvirker det ydermere parrets indbyrdes relation (jf. s. 50ff).

Jeg har i overstående brugt sammenligningen mellem soldaterfamilier og familier til indsatte, til at pege på hvilken betydning det totalinstitutionelle aspekt kan have for et par, både individuelt samt i forhold til deres indbyrdes relation i forhold til at opretholde kontakt.

Et andet karakteristika, det kan være relevant at se på, er, hvordan soldaterfamilier, selvom deres baggrund for adskillelse er en anden, også synes at opleve stigmatisering. Denne stigmatisering kan bl.a. skyldes forskellige holdninger og betragtninger på krig, hvilket synes at påvirke hvordan soldatens familier betragtes og behandles.

En lighed mellem en fængsling og udstationering: stigma

Sørensen (2013, p. 107) beskriver hvordan omverdenens reaktioner kan opleves som noget af det sværeste for en ægtefælle til en udsendt, fordi mennesker næsten forudsiger ægtefællens uundgåelige skæbne som ung enke og dømmer hende på forhånd. En hustru fortæller, at de eksempelvis kan sige: *"Ah nej, han skal da vel ikke udsendes? Det er da skrækkeligt", som om han ikke kommer hjem igen! Jeg kommer i en boks, en "sølle-boks", og det vil jeg ikke."* (ibid.). Denne situation minder om en situation Christina beskriver i forbindelse med Tobias' anholdelse, hvor advokaten, som Tobias havde fået bestikket i forbindelse med anholdelse sagde til hende: *"(...) 'ja, det havde jo været bedre for dig, hvis han havde været død.' Jeg tænkte: 'Hvad fanden foregår der her' (...)"* (Bilag 2, linje 131-133).

Ægtefællerne synes dog ikke altid kun at blive sat i en offerposition, men også på anklagebænken. Christina beskriver bl.a., hvordan hun bliver konfronteret med Tobias' handlinger og tager sig selv i at forsvare ham, selvom hun ikke står inde for det han har gjort eller har lyst til at forsvare ham (jf. s. 55f). Sørensen (2013, p. 107) beskriver hvordan andre forventede af soldaterfamilier, *"(...) at de havde særlig indsigt i krigen, men også, at de havde en bestemt politisk holdning, og derfor blev de ofte bedt om at forklare og endog forsvare regeringen politik, selv over for folk de ikke kendte."* (ibid.). En hustru til en soldat synes i denne hensigt at kæmpe med nogle af de samme problemstillinger, som hustruen til en indsat og for begge partner synes det at gøre sig gældende at *"(...) kritiske og konfronterende kommentarer [kan opleves] som en stigmatisering og eksklusion fra fællesskabet."* (ibid., p. 109). Det er to forskellige former for adskillelse, men overstående kan virke som eksempel på hvordan de begge synes at leve et hverdagsliv, hvor de skal manøvrere under både formel (fx kontaktrestriktioner) og uformel social kontrol (fx stigmatisering) i modsætning til når en ægtepar adskilles på grund af en skilsmisse.

En af de forskelle der kan være i forhold til det at være fængslet og udstationeret er bl.a. at en udstationering i det danske forsvar er frivillig i modsætning til en fængsling, dette betyder at soldaterne har indflydelse på i hvor lang tid de skal være væk modsat den indsatte.

En anden forskel der kan gøre sig gældende er i forhold til stigma. Som det tidligere er beskrevet miskrediteres kriminalitet og er i høj grad stigmatiserende i det vestlige samfund. Dette gør sig gældende både på mikro- og makroniveau. Det er muligt at soldaterfamilierne i højere grad oplever stigmatisering på mikroniveau, da det, på trods af mange forskellige holdninger til krigen, er et flertal i regeringen der beslutter af udstationere soldater. Det betyder at flertallet i Folketinget bakker op omkring deres handlinger, hvilket til en vis grad kan ses som vejledende for de offentlige strømninger, værdier og normer, der gælder for det samfund. Mikro- og makrosystemet påvirkes dog gensidigt af hinanden, hvilket betyder at holdningen til de danske soldater kan ændres hvis fx der opleves en stærk modstand mod soldaterne på mikroniveau. Det er muligt, at soldaterfamilien oplever en anden anerkendelse og støtte fra det offentlige samfund, og at en indsat og dennes familie derved adskiller sig væsentlig fra den situation en fængslets familie er i. Lynda Clarke et al. (2005) siger i forbindelse med denne forskel at: *"Being in prison illustrates one extreme of fathers living apart from children, often for an indeterminate period out of their control, unlike other intermittent absences associated with marital or work-related separations."* (2005, p. 222). Under alle omstændigheder synes det at være i fængsel og samtidig være en familie at være en særlig situation, som på mange måder er unik og ikke kan sammenlignes med andre situationer. Det synes derfor også desto mere vigtigt, at området studeres selvstændig, så det er muligt at hjælpe og støtte de involverede bedst muligt.

Jeg vil ikke diskutere overstående sammenligninger yderligere, men ønsker at overstående diskussion skal indramme et eksempel på hvornår samfundet anser det som "acceptabelt", at et ægtepar lever adskilt, som det eksempelvis er tilfældet i forbindelse med en skilsmisse og tilfælde hvor dette ikke anses som "normalt", og de involverede derfor risikerer stigmatisering, som eksempelvis ægtefæller til en indsat eller en udsendt.

Samfundsmæssige implikationer

Analysen peger på, at ægteparret har en klar oplevelse af at samfundet, som i det følgende vil blive forstået ud fra Bronfenbrenners beskrivelse af makrosystemet (jf. s. 18f), besværliggør deres mulighed for at opretholde kontakten. De giver udtryk for en oplevelse af at systemet direkte modarbejder dem. Dette

giver anledning til at spørge, hvorfor samfundet overhovedet skal udvise hensyn eller hjælpe nogle, som har forbrudt sig mod samfundet selv? Hvorfor er det overhovedet relevant at diskutere hvordan social kontrol i fængslet påvirker den indsatte og dennes relation til en ægtefælle, når situationen synes selvfor-skyldt? Til dette siger Pueschel og Moglia (1977) at *"There has been a growing awareness that a primary reason for recidivism and embitterment of prisoners prior to release may lie in the atrophy of their family ties."* (p. 373). Et argument for at samfundet skal fokusere på indsattes familierelationer, er således en øget mulighed for, at den kriminelle frastår fra fremtidige kriminelle handlinger.

Jeg er klar over, at en diskussion omkring resocialisering af tidligere indsatte er omfattende og komplekst. Det er ikke mit mål at lave en dybdegående redegørelse og diskussion heraf. Mit fokus i denne diskussion vil tage udgangspunkt i den betydning en familie kan have og hvordan familien synes at være en ressource fra samfundets side til at resocialisere tidligere kriminelle og hjælpe dem tilbage i samfundet. Antages dette som korrekt, er det dog ikke nok kun at diskutere ægteparrets indbyrdes forhold, og hvordan de reagerer på den sociale kontrol i fængslet, som har været det primære fokus indtil nu i specialet, men også hvordan deres situation påvirker og påvirkes af det samfund de lever i.

Ifølge det økologiske perspektiv præsenteret ved Bronfenbrenner (1979) er påvirkningen en gensidig bevægelse, der betyder, at det ikke kun er samfundet der påfører den enkelte en straf i form af fængsling, men at fængslingen også virker tilbage på samfundet. Der kan således argumenteres for, at en fængsling både påvirker det enkelte individ, mikrosystemet (familien) og makrosystemet (samfundet)². Som det er blevet påpeget i indeværende speciale, så synes en fængsling at påvirke den indsatte ved at afskære ham fra bl.a. familien. En fængsling kan være ødelæggende for en familie bl.a. pga. de følelsesmæssige og økonomiske tab hustru og børn kan opleve, men fængslingen kan også have en samfundsmæssig konsekvens, når den risikerer at ødelægge familieband (Pueschel & Moglia, 1977, pp. 374-375).

² Det er væsentligt at påpege, at de andre niveauet også er en del af den gensidige bevægelse, selvom de ikke diskuteres her.

Christina beskriver, hvordan hun oplever at samfundet modarbejder sig selv. Det uddyber hun ved at sige at man:

"(...) sagtens [kan] bure folk inde og smide nøglerne væk, men hvad forestiller man sig, at man får ud af det? Og det er ikke fordi jeg ikke synes at folk ikke skal straffes når de begår noget kriminelt og sådan, for det synes jeg bestemt de skal. Jeg tænker bare, at man skal jo også tænke på hvad er det man gerne vil have ud. Fordi man kan sige, for sådan en som ham [Tobias, red.], mister han os - han har ikke noget job og det bliver sikkert ikke det lettelse og gå ud og få - hvad er det letteste for ham, hvis han ikke har noget at miste? Det er jo at gå tilbage og finde på noget mere kriminelt at gøre." (Bilag 2, linje 893-903).

Hendes forståelse af familiens betydning for den indsatte stemmer overens med det perspektiv, der er præsenteret i denne undersøgelse, at familieband er af væsentlig betydning blandt andet i forhold til *"(...) institutional adjustment and successful reintegration to communities."* (Christian, 2004, p. 33). Pueschel og Moglia (1977, p. 375) argumenterer for, at nogle af de negative konsekvenser der kan opstå i forbindelse med en fængsling kan minskes, hvis familieband vedligeholdes. Hermed kan det siges, at når undersøgelsens informanter oplever at fængslet besværliggør deres mulighed for at opretholde kontakt som familie, så modarbejder fængslet i en vis grad sig selv i forhold til dets opgave om at resocialisere kriminelle, for at de efterfølgende kan indgå i samfundet på almindelig vis.

Hvad er fængslets opgave?

Smith (2005, p. 183) peger på hvordan fængsler i Danmark siden 1990'erne officielt har haft en to-delt opgave, hvilken også er indskrevet i Kriminalforsorgens formålsparagraf. Den bestod og består stadig af en beskrivelse af fængslets to opgaver: at sikre "kontrol og sikkerhed" samt at give "støtte og motivation". Opgaven "støtte og motivation" relaterer sig til hvordan den dømte under straf-fuldbyrdelsen skal støttes og motiveres til at leve en kriminalitetsfri tilværelse, hvoraf der kunne argumenteres for, at støtte og opmuntring til at opretholde kontakt til familien uden for fængslet er en del af fængslets officielle opgave.

Smith (ibid.) påpeger dog, hvordan de danske fængsler synes at være prægede af den hårde amerikanske linje (jf. Indledningens beskrivelse af massefængslinger s. 9), hvilket også synes at være informanternes oplevelse i indeværende undersøgelse. De oplever at der er i høj grad fokus på "kontrol og sikkerhed", hvilket i indeværende undersøgelse bl.a. kommer til udtryk igennem udøvelsen af formel kontrol (jf. s. 50). Oplevelsen af den manglende "støtte og motivation" ses bl.a. i Christinas oplevelse af at systemet nogle gange direkte modarbejder dem i deres ønske om at opretholde kontakt (jf. s. 51). Denne undersøgelse synes således at understrege Smiths (2005, p. 183) udtalelse omkring, at det primært er den straffeorienterede strategi, som pt. afspejles i den danske praksis i fængslerne og ikke en kombination af denne og en rehabiliterende praksis. Western og McLanahan (2000) siger til det, at *"Although (...) policies seek to encourage marriage and increase parental responsibility, parallel developments in our criminal justice policies have had the opposite effect."* (p. 2). Western og McLanahan påpeger, at selvom myndighederne fra officiel side søger at støtte kontakten mellem ægtepar, hvor den ene er i fængsel, så synes virkeligheden at være en anden.

Overstående bliver et problem for samfundet, fordi det risikeres, at de frihedsberøvede mister kontakten til deres familie og derfor i højere grad risikerer at bevare en kriminel levevej efter endt afsoning, til forskel fra, hvis kontakten til familien bevaret, hvilket kunne være incitament for den indsatte til at frastå fra kriminalitet. Der synes således ikke at være en sammenhæng mellem flere og længere fængselsstraffe og mindre kriminalitet (Hagen & Dinovitzer, 1999, p. 121).

Ud fra overstående kan der argumenteres for, at fængslet spiller fallit i forhold til, at det *"(...) anses for at være et fængselsvæsens opgave at hjælpe til med at begrænse kriminaliteten i samfundet ved at arbejde for en effektiv resocialisering af de fængslede."* (Jørgensen & Smith, 2012, p. 52). Fængslet synes at praktisere en høj grad af "kontrol og sikkerhed" på trods af, at der synes at være betydelig grund til at gøre, hvad der er muligt indenfor "støtte og motivation", for at undgå recidivisme, da dette synes at være en væsentlig problem i samfundet.

Netværkets betydning

En undersøgelse fra Danmarks statistik fra 2009 (p. 40) viser, at 28 procent af alle tidligere frihedsberøvede begår ny kriminalitet inden for to år efter løsladelse. Michel Foucault (2002) beskriver hvordan krimielle i de moderne fængsler er forsøgt *reformeret* uden at dette er lykkedes (begrebet reformere henviser til det, som der i denne undersøgelse omtales som resocialisering). Foucault (ibid., p. 255) peger på, at en af grundene til at fængslet ikke i tilstrækkelig grad formår at reformere krimielle, handler om, at de indsatte skaber og opretholder deres kriminelle netværk i fængslet. Foucault beskriver netværket som en årsag til, at de kriminelle har svært ved at bryde med en kriminel løbebane: *"Næsten alle disse folk har lært hinanden at kende i fængslerne eller mødes her. Det er dette samfund, som det i dag gælder om at opløse"* (ibid.). Foucault understreger dermed netværkets væsentlige betydning, da han ser dette som en fordel eller barriere i forhold til en reformation.

Opretholdelsen af det kriminelle netværk i fængslet skyldes i høj grad den isolation, de indsatte oplever i fængslet (ibid.), hvilket blandt andet er et resultat af fængslets formelle kontrol og begrænsninger i forhold til den indsattes kontakt til omverdenen. Dette indebærer ikke kun familien, men også kontakten til det øvrige netværk såsom venner, arbejdskolleger, øvrig familie etc. På grund af denne isolation risikeres det, at de indsatte skaber eller opretholder kriminelle netværk i fængslet. Dette kan være med til at påpege vigtigheden af at støtte den indsatte og opretholdelsen af deres kontakt til ægtefællen (og øvrige sociale netværk), da det bl.a. synes at kunne være med til at begrænse udviklingen af kriminelle netværk i fængslet og senere recidivisme. En intakt kontakt mellem den indsatte og dennes ægtefælles synes således at være en fordel på både mikro- og makroniveau.

Samfundsmæssige konsekvenser på længere sigt

Konsekvensen for en kriminel, der bliver fængslet er direkte og umiddelbar i kraft af frihedsberøvelsen og adskillelsen fra familien. De samfundsmæssige konsekvenser synes at være mindre tydelige, men har muligvis mere alvorlige følger (Gust, 2012, p. 174). Liepa V. Gust (2012) beskriver hvordan *"(...) communities in which incarceration rates are high experience ripple effects, such as changes in parenting patterns, employment opportunities, community norms, and*

local governance, all of which affect residents' capacity to control their lives." (ibid.). Fængsling og løsladelse, særligt i samfund hvor koncentrationen af kriminalitet er høj, kan have store konsekvenser for det uformelle sociale netværk, som lokalsamfundet bygger på. En høj grad af fængsling og løsladelse kan virke som ringe i vandet og på længere sigt belaste lokalsamfundet i forhold til hjemløshed, folkesundhed, uddannelse og deltagelse i lokalsamfundet (ibid., p. 177). Hertil kommer at ligesom en indsat kan opleve stigmatisering og familien kan opleve at stigma "smitter", kan det også "smitte" af på lokalsamfundet. Samfund med en høj koncentration af beboere, der er, eller har været i kontakt med fængselssystemet kan udvikle et omdømme, der afskrækker nye virksomheder eller beboere og dermed hæmme udviklingen i samfundet. Manglen på forretninger, arbejdsmuligheder og ejeboliger kan resultere i at samfundets beboere ikke engagerer sig i deres lokalsamfund, samt isoleres fra andre omkringliggende samfund (ibid., p. 178).

Filosof Rita Manning (2011) peger på, hvordan mange fængslinger i et samfund og den følgende sociale isolation kan ændre samfundets normer. Hun beskriver hvordan samfund påvirkes af "*(...) joblessness of former inmates, the normalization of prison experiences, and the rise of gangs as the community becomes a virtual extension of the prison yard.*" (p. 268). Når tidligere straffede ikke kan finde arbejde eller social støtte i samfundet, stiger sandsynligheden for recidivisme, bl.a. fordi sandsynligheden for at de vender tilbage til tidligere kriminelle netværk øges (Gust, 2012, p. 178). Således risikerer samfundets brug af fængselsstraf at avle flere kriminelle på grund af de samfundsmæssige konsekvenser, hvis de indsatte ikke hjælpes i fængslet til fx at opretholde en social kontakt uden for fængslet. Som jeg har tidligere argumenteret for, kan dette resultere i at det enkelte lokalsamfund bliver isoleret, og kriminalitet bliver "normaliseret" og at lokalsamfund herved risikerer at blive marginaliseret i forhold til det øvrige samfund.

Selvom fængsling synes at løse nogle kriminalitetsrelaterede problemer på den korte bane, så synes det også at skabe alvorlige samfundsmæssige problemer på længere sigt. Denne problematik ved fængslet som institution identificeres af

Foucault (2002, p. 216), som bl.a. beskriver, at det er problematisk, at fængslet fungerer som et sted, hvor de kriminelle gemmes væk, fordi der sker en opdeling af de kriminelle og de "normale", hvilket kan medføre en stigmatisering af de kriminelle (ibid.) Foucault (ibid.) mener, at denne skelnen mellem afvigere, fx kriminelle, og de normale virker til, at skabe sammenhold mellem de lovlydige og indskærpe opfattelsen af hvad der er rigtigt og forkert. Normalitetsbegrebet bliver således defineres ud fra afvigelser fra normen, ved at eksempelvis kriminelle stigmatiseres og mærkes som afvigere. Ifølge Duedahl (2005) har et samfund brug for afvigere som modbilleder, "*(...) som gør det muligt for de normale at definere en identitet, karakteriserer hvad der gør deres fælleskab ensartet og bekræfte deres egen normalitet*" (p. 34). Problemet herved er if. Foucault (2002, p. 213), at de indsatte fanges i det kriminelle miljø, idet de udstødes af det omkringliggende samfund. Herved besværliggøres en resocialisering eller reformation.

Jeg har i diskussionen argumenteret for, at en måde at imødegå en resocialisering på kunne være igennem en opretholdelse af kontakten mellem indsat og ægtefælle, hvilket til dels vanskeliggøres på grund af de værdier og praksisser, der findes i fængslet. Modsat peger indeværende undersøgelse også på, hvordan den enkelte i fængslet selv kan tage kontrol over visse aspekter af livet på trods af, at den indsatte er under den ultimative form for kontrol. Dette er i undersøgelsen beskrevet ved hjælp af begrebet locus of control (jf. s. 56ff). I forhold til hvordan mennesker der er i kontakt med fængselssystemet selv kan tage kontrol, er det interessant at inddrage Foucaults (2002) forståelse af modmagt.

I teoriafsnittet betones den nære sammenhæng mellem begrebet social kontrol og magt. Jeg vil ikke diskutere begrebet magt selvstændigt i dette speciale, og der kan rejses flere indvendinger mod Foucault, men ingen af delene er i mit sigte med dette afsnit. Jeg vil derimod inddrage hans perspektiver omkring modmagt, da de kan virke som en perspektivering af, hvordan mennesker i kontakt med fængselssystemet kan tage kontrol på trods af deres omstændigheder.

"Hvor der er magt, er der modstand"

En central pointe hos Foucault er, at "*(...) hvor der er magt, er der modstand.*" (1994, p. 101). Han beskriver hvordan magten altid som et minimum er dob-

beltsiddet, fordi magt altid vil avle en eller anden form for modstand (Heede, 2012, p. 40). Hvor der er magt, vil der også være modmagt, men Foucault påpeger, at magt kun kan forekomme i situationer, hvor det er muligt at udøve modmagt, dvs. at situationer, hvor den ene part ikke fuldstændig har overtaget den anden. Dette betyder, at eksempelvis tortur og slaveri ikke betegnes som magt, men eksempler på fysisk underlæggelse (ibid., p. 41). Foucault beskriver hvordan magt forudsætter "frie" subjekter: "*Magt udøves kun over frie subjekter og kun i det omfang de er frie. Herved forstår vi: individuelle eller kollektive subjekter der står over for et mulighedsfelt, hvor adskillige adfærdsmåder, reaktioner og handlemuligheder kan iværksættes.*" (Foucault, 1982, p. 221).

Når Tobias kan tage kontrol på trods af, at han i fængsel kan det således være fordi der i danske fængsler ikke kan tales om en fysisk underlæggelse, og at Tobias ud fra Foucaults forståelse kan betegnes som et "frit" subjekt. Tobias' modmagt ses fx ved, at han forsøger at holde sine papirer rene eller løse konflikter blandt sine medfangere inden de når betjentene. Tobias' adfærd udgør ydermere et eksempel på, hvordan magten ikke udelukkende kan forstås som undertrykkende, men også som produktiv og som mulighedsbetingende (Phillips, 2010, p. 267). Magt og frihed udelukker således ikke hinanden, men indgår i et gensidigt betingelsesforhold (Foucault, 1982, p. 222).

Overstående diskussion peger på, at en fængsling både kan have implikationer på mikro- og makroniveau og på hvordan kontrol i fængslet kan forstås. Det synes derfor relevant at fokusere på, hvordan social kontrol i fængslet påvirker både udenfor og i fængslet, så risikoen for recidivisme reduceres mest muligt.

Inden jeg bevæger mig til specialets konklusion, vil jeg i det kommende afsnit diskutere specialets forskningsmæssige kvalitet.

Metoderefleksion

Jeg vil i forbindelse med de afsluttende overvejelser omkring undersøgelsen tage udgangspunkt i artiklen *Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields* (1999), skrevet af Robert Elliott, Constance T. Fischer og David L. Rennie. Med afsæt i denne artikel vil jeg diskutere specialets forskningsmæssige kvalitet. Elliott et al. opstiller syv kvalitetsindikatorer for kvalitative studier, som ikke skal ses som altomfattende eller defi-

nitive, men være hjælp til at evaluere forskningens kvalitet og hvorvidt undersøgelsen har ført til pålidelige resultater (Elliott, et al., 1999, p. 215; 221).

Elliott et al. (1999) påpeger som det første vigtigheden af at *specificere undersøgelsens perspektiv*, således at forskeren er eksplicit omkring undersøgelsens teoretiske forståelse, samt egne forventninger til undersøgelsen. Dette er relevant for at give læseren indblik i, hvordan forskeren er kommet frem til sine resultater (Elliott et al. 1999, p. 221). I indeværende speciale kommer dette bl.a. til udtryk i forbindelse med den anvendte metode IPA, hvor det ses som ønskværdigt, at commonsense- og anden forhåndsviden sættes i parentes. Da det ikke er muligt at tilgå et studie helt fordomsfrit, har det været nødvendigt for mig, at være bevidst om min forforståelse. Dette gøres med henblik på at påvirke undersøgelsens resultater mindst muligt og have mulighed for at identificere temaer, der modsagde min forforståelse. Min forforståelse kom blandt andet til udtryk igennem en forventning om stigmatisering som en uformel sanktion. Det ses i analysen hvordan den mandelige informant reagere mod denne forudindtagede forventning og ikke oplever stigmatisering som et relevant tema for ham på trods af flere spørgsmål omkring stigmatisering (jf. s. 54ff).

Elliott et al. beskriver som punkt nummer to hvordan forskeren bør *situere undersøgelsens deltagere*. Det synes nødvendigt for resultaternes validitet, at der redegøres for undersøgelsens deltagere og deres livsomstændigheder, for at læseren kan vurdere, hvorvidt deltagerne er velegnede informanter i forhold til undersøgelsens fokus (Elliott et al., 1999, p. 221). Jeg har i afsnittet "undersøgelsens deltagere" (jf. s. 42f) gjort rede for interviewpersonernes grundlæggende karakteristika, såsom køn, alder, etnicitet og beskæftigelse, for at imødekomme en kontekstualisering af informanterne. Ydermere har jeg i analysen stræbt efter at bruge rige citater, som kontekstualiserer de omgivelser informanterne befinder sig i. Dette stemmer godt overens med tredje kriterium, som beskrives ved vigtigheden af at *give eksempler*.

Det at give eksempler indebærer at det empiriske materiale anvendes aktivt til at illustrere specialets analytiske procedurer, samt give klarhed over, hvad der

ligger til grund for konklusionerne (Elliott et al., 1999, p. 222). Disse eksempler giver læseren mulighed for at vurdere sammenhængen mellem det indsamlede data og min forståelse af dem, og overveje alternative måder hvorpå fx social kontrol i fængsel kan påvirke informanternes ægteskab (ibid.). Brugen af citater sikrer ydermere at specialets konklusioner tager udgangspunkt i den indsamlede empiri.

Punkt nummer fire beskriver, hvordan der i undersøgelsen skal *foretages troværdigheds-tjek*, hvilket er med til at validere undersøgelsens fortolkninger og konklusioner (Elliott et al., 1999, p. 222). For at validere undersøgelsens validitet kunne jeg fx have tjekket undersøgelsens temaer med informanterne eller tilsvarende personer eller evt. fået en ekstra analytisk forsker til at gennemgå specialets analyse trin for trin for bl.a. at tjekke for fejl og overdrivelser (Tanggaard & Brinkmann, 2010, p. 493). Ingen af delene har været mulige, hvorfor jeg i stedet har valgt at sammenholde mine resultater med tidligere forskningslitteratur på området. Denne sammenligning dokumenterer analysetemaernes berettigelse, idet flere af temaerne gå igen. Ydermere har jeg diskuteret undersøgelsens temaer med medstuderende, som har kunne bidrage til troværdighedstjek af undersøgelsens fortolkninger og konklusioner. Overstående betragtes ikke som optimal, men acceptable i lyset af, at førstnævnte metoder ikke var mulige.

Kriterium nummer fem understøtter nødvendigheden i at *opnå kohærens* i undersøgelsen, hvilket påpeger vigtigheden af, at der er sammenhæng i den måde undersøgelsen præsenteres på, samtidig med at nuancerne bevares (Elliott et al., 1999, p. 223). Jeg har i undersøgelsen søgt at opnå kohærens ved at beskrive og præsentere de forskellige temaer nuanceret. Eksempelvis kan den formelle kontrolls indflydelse ikke kun begrænses til første tema, men spiller også ind fx i forhold til parrets passion overfor hinanden (jf. s. 63ff). Samtidig synes begrebet locus of control at have været begrænset i dets brugbarhed i forhold til ægtefællen udenfor fængslet. Dette kan skyldes min udarbejdelse af interviewguiden, som fangede nogle relevante nuancer i forhold til det at tage kontrol som frihedsberøvet, men ikke var tilstrækkelig sensitiv i forhold til at opnå en viden

om disse kunne komme anderledes til udtryk hos ægtefællen uden for fængslet, som har andre omstændigheder. Dette betød at det kun i svag grad blev muligt for mig i indeværende undersøgelse at belyse Christina oplevelse af indre eller ydre locus of control. Der kunne med fordel have været inkluderet andre begreber i undersøgelsens begrebsapparat for at belyse dette mere nuanceret. Det kunne eksempelvis havde været kontrol/krav modellen, hvor social støtte også kan kobles på som en ekstra dimension (Van der Doef & Maes, 2010, p. 87). Denne kunne være med til at belyse i hvor høj grad ægtefællen oplever, hun har kontrol over sin situation i forhold til de krav og det beslutningsråderum der stilles til rådighed for hende i forbindelse med ægtefællens fængsling.

Punkt nummer seks handler om det at *sondre mellem generelle og specifikke formål*, hvilket er forbundet med en redegørelse af undersøgelsens begrænsninger og mulige generalisering (Elliott et al., 1999, p. 223). Indeværende undersøgelse er baseret på to kvalitative interviews, og der kan i specialet tales om en naturalistisk generalisering, hvor dets styrke ligger i det Flyvbjerg (2010) beskriver som "*eksempelets magt*" (p. 473) (jf. s. 47). Jeg har sammenholdt undersøgelsens temaer og konklusioner med anden litteratur på området. Derudfra vurderer jeg, at de overordnede temaer i analysen i større eller mindre grad gør sig gældende for børnefamilier i samme situation som de interviewede, og at informanterne tilsammen kan give et nuanceret indblik i hvordan den sociale kontrol i fængslet kan påvirke en ægteskabelig relation.

Det syvende og sidste punkt fremhæver vigtigheden i at *tilstræbe resonans i læseren*, hvilket refererer til hvorvidt undersøgelsen har tilført ny viden til området, præciseret eller udfoldet allerede eksisterende viden (Elliott et al., 1999, p. 224). Jeg har i indeværende speciale søgt at præsentere undersøgelsen med det formål at udvide læserens viden og forståelse omkring, hvordan den sociale kontrol i fængsel kan opleves af et ægtepar, påvirke deres indbyrdes relation, samt hvordan der kan protesteres mod denne kontrol. Det er min opfattelse, at undersøgelsen i kraft af dens analyse og diskussion giver ny og nuanceret viden omkring dette.

Med overstående retningslinjer i mente, vurderer jeg at indeværende undersøgelse har en værdi i kraft af, at den har øget indsigten og forståelsen af den konkrete situation og dermed bidraget til udvikling inden for området. Der kan, som tidligere nævnt, tales om en naturalistisk generalisering i specialet, hvor undersøgelsen kan være med til at give indikationer omkring, hvad der synes vigtigt inden for området, blandt andet i forhold til hvordan den sociale kontrol kan have utilsigtede og u hensigtsmæssige konsekvenser for den indsatte og dennes ægtefælle, som på flere måder kan gå ud over deres relation og samfundet. Det er i undersøgelsen eksempelvis påvist hvordan den formelle kontrol i fængslet kan resultere i ændrede roller i forholdet, hvilket påvirker parrets indbyrdes relation. Jeg vil i det følgende afsnit tage udgangspunkt i dette eksempel, for at pege på, hvordan undersøgelsens resultater kan anvendes i psykologfagligt arbejde.

Undersøgelsens betydning for psykologfagligt arbejde

James A. Graham og Yvette R. Harris (2013, p. 74) peger på, at en fængsling udløser store forandringer i mikosystemet, og målet for psykologen i denne situation derfor må være at arbejde med individet og familien som system for at genskabe deres identitet både personligt og som familie. I undersøgelsen ses det bl.a. hvordan Tobias og Christina oplever, at det er nødvendigt, at de derhjemme reorganiserer sig og finder en "ny" måde at fungerer på som familie, som følge af fængslingen. Psykologen kan primært have fokus på mikro- og mesoniveauet, da det er på disse niveauer denne møder familien og vil have mulighed for at intervenere direkte.

En psykologisk intervention udelukkende på mikro- og mesoniveau synes dog at være utilstrækkeligt, idet der risikeres en negligering af de øvrige systemers betydning og ansvaret, samt at eventuel skyld og skam individualiseres. De andre niveauer er ifølge den økologiske teori vigtige at være opmærksomme på, da de ligeledes påvirker individet. Graham & Harris (2013) peger på, at psykologen må "*conceptualize and intervene at multiple levels and in multiple systems (...)*" (p. 75). Det synes derfor nødvendigt for psykologen at finde ud af, hvordan den enkelte og familien kan hjælpes i et større perspektiv. En opmærksomhed på at den fængslede og familien indgår i et økologiske system kan hjælpe psykologen til at identificere hvilke faktorer, både på mikro- til makroniveau, der kan

virke af- eller belastende og dermed påvirke oplevelsen af at være en familie, hvor den ene er i fængsel. Ligeledes kan det pege på, hvilke områder der i fremtiden bør være særlig fokus på indenfor det psykologfaglige felt i forhold til denne fokusgruppe (ibid., p. 70).

Overstående er ikke en afsluttet diskussion omkring hvad det er vigtigt i forbindelse med at vurdere kvaliteten af et kvalitativt studie eller psykologens rolle i forhold til undersøgelsens fokusgruppe, men kan virke som en udmærket vejledning (Tanggaard & Brinkmann, 2010, p. 494).

Jeg vil i det sidste kapitel lave en samlet konklusion på specialet. Derudover vil der være en perspektivering omkring fremtidige muligheder og udfordringer inden for dette område.

Konklusion og perspektivering

I dette speciale undersøges det, hvordan formel og uformel social kontrol, kan påvirke et ægtepar både individuelt og deres ægteskabelige relationer, når manden er fængslet. Det analyseres endvidere, hvorvidt eller hvordan parret kan opleve at have en vis grad af kontrol over deres egne omstændigheder på trods af den kontrol der udøves i fængslet. Disse spørgsmål er centrale i specialet, og det vil være dem, som konklusionen samler op på.

Specialets konklusioner bygger på en kvalitativ undersøgelse, og har fokuseret på de omstændigheder, som parret har skulle tilpasse sig i forbindelse med, at manden er blevet fængslet og deres efterfølgende liv hver for sig, med fængslet som tredjepart i deres ægteskab.

Jeg er klar over, at specialet ikke dækker problemfeltet fuldt ud, idet jeg har afgrænset mig fra at diskutere blandt andet netværkets betydning eller betydningen af den aktuelle politiske dagsorden og holdning til fængselssystemet. Jeg mener dog, at specialet peger på nogle forhold, som kan have afgørende betydning for hvorvidt et ægteskab overlever tiden hvor den ene er i fængsel og dermed kan få betydning for, hvorvidt den indsatte undgår recidivisme. Jeg håber at undersøgelsen vil danne grundlag for en diskussion på kommuner og i Kriminalforsorgen omkring brugen af social kontrol i fængslerne og betydningen af at tilgodese og fremme ægteskabelige relationer.

I analysen af hvordan social kontrol kan påvirke et ægtepar, hvor manden er fængslet, blev der fokuseret på den formelle og uformelle sociale kontrol. Analysen beskriver forskellige former for formel kontrol, dvs. den kontrol som Balvig (1997) beskriver som den offentlige og formaliserede kontrolform, der udøves af fx politifolk. Den form for kontrol kommer bl.a. til udtryk igennem brev- og besøgskontrol, samt telefonrestriktioner som informanterne oplever som begrænsende for deres mulighed for at opretholde kontakt. Hertil kommer at parret oplever fængselssystemet som rigtigt, hvor betjentene mere eller mindre bevidst forsøger at modarbejde Christina og Tobias i stedet for at hjælpe dem med at

opretholde den bedst mulige kontakt. Den formelle kontrol synes i udpræget grad at påvirke deres relation og dermed også dem hver især individuelt.

Den uformelle kontrol, som i højere grad ligger hos det enkelte individ og udføres eksempelvis igennem ros, bebrejdelser, øjekast, udveksling af sladder, ironi etc. synes at påvirke især ægtefællen uden for fængslet. Undersøgelsen peger på hvordan stigmatiseringen af den kriminelle kan "smitte" af på familiemedlemmer, en uformel social sanktion, der kan komme fra både betjente og bekendte i lokalsamfundet. Dette kommer blandt andet til udtryk gennem en sekundær prisonisering, hvor den indsattes familie oplever at blive mistænkeliggjort og stemplet i forbindelse med besøg i fængslet.

Den indsatte synes ikke at være påvirket af dette i udpræget grad, hvilket kan skyldes, at han er afskærmet fra omverdenens blikke og bebrejdelser. Han synes derimod at forsøge at tage en så stor grad af kontrol over sit eget liv som det er muligt inden for fængslets rammer. En oplevelse af indre locus of control synes at hjælpe den indsatte til ikke at blive passiv og "glemt" i fængslet, men søge at få det bedste ud af de muligheder han har i fængslet på trods af den høje grad af kontrol. Dette sker bl.a. ved at være deltagende i alle de tilbud fængslet tilbyder. If. Foucault (1994) skal modmagt eller kontrol ikke nødvendigvis ses som en negativ ting, men som en måde at udøve indflydelse på.

Begge informanter beskriver i undersøgelsen hvordan deres nuværende forhold er ligesom at være skilt. Selvom begge familieformer kan beskrives som eneforsørgerfamilier, synes der at være væsentlige forskelle på det at være skilt og det at være i et forhold, hvor den ene er i fængsel, bl.a. pga. forskellige omstændigheder omkring adskillelsen. Når informanterne alligevel laver denne sammenligning kan det bl.a. skyldes et ønske om at normalisere deres situation.

I en diskussion omkring hvilken form for adskillelse der i samfundet betragtes som acceptabel og "normal" inddrages den situation udsendte soldater og deres familier står i fordi den på flere måde synes at minde om den situation, den indsatte og hans familie står i. Dette ses bl.a. ift. de restriktioner familierne oplever i forhold deres indbyrdes kontakt, som bl.a. skyldes at der i begge tilfælde kan tales om at parrets relation er under institutionel påvirkning. Der synes yder-

mere at kunne tales om en vis form for stigmatisering i forbindelse med begge former for adskillelse.

Det er i undersøgelsen diskuteret hvordan social kontrol synes at påvirke parrets relation ved hjælp af Sternbergs (1997) forskellige typer af kærlighedsforhold. Der peges på, at den sociale kontrol både påvirker ægteparret individuelt og deres indbyrdes relation, bl.a. fordi det synes at være en nødvendighed at ægtefællen, i forbindelse med en fængsling, overtager styringen af hjemmet. Den fængslede har, på grund af den formelle kontrol i fængslet, i meget lav grad mulighed for at deltage i familiens hverdag. Den ændrede rollefordeling synes at påvirke parrets indbyrdes relation, da den indsatte marginaliseres i forbindelse med familiens hverdag. Det kan ligeledes blive en udfordring for familien at finde tilbage i en fælles rytme efter løsladelsen, fordi ægtefællen uden for fængslet ofte er blevet mere selvstændig og har lært at klare sig selv. Denne problematik kan forstærkes af de manglende udviklingsmuligheder den indsatte har i fængslet, hvilket igen påvirker parrets indbyrdes relation, fordi den indsatte i begrænset omfang har mulighed for at bidrage til en udviklende samtale.

Den formelle sociale kontrol synes også at påvirke parrets oplevelse af intimitet og nærhed, samt passion og lidenskab. Undersøgelsens par beskriver hvordan de ikke længere dyrker sex, bl.a. pga. de fysiske omgivelser i fængslet, såsom upersonlige besøgsrum, hvor væggene langt fra er lydtætte. En vigtig komponent for parret og deres ægteskab er derimod deres forpligtelse overfor børnene. De beskriver selv hvordan det at have børn formentligt er den primære grund til, at de stadig holder sammen. Der kan således argumenteres for, at der er væsentlig forskel på at lave forskning af ægtepar, hvor den ene er i fængsel, i forhold til hvorvidt der er børn involveret eller ej.

I forhold til fremtidig psykologisk forskning synes det relevant med mere oplysning om børnene i familier, hvor den ene forældre er fængslet. I indeværende undersøgelse slutter den kvindelige informant interviewet af med at beskrive, hvad hun tænker som den største udfordring ved at være gift med en der sidder i fængsel:

"(...) det er nok i virkeligheden ens børn. Eller det er det for mig. Øh, og være sikker på at de kommer ordentlig igennem det og egentlig også sådan lidt hvad de tager med sig. Nok egentlig ikke så meget Mads, mere Peter, hvordan påvirker det ham egentlig på længere sigt. Og det, altså, det er der formentlig ikke nogen der kan svare mig på." (Bilag 2, linje 1127-1132).

Christina beskriver, hvordan det der bekymrer hende mest er, hvordan situationen kommer til at påvirke hendes børn, og at hun ikke oplever, at der er nogen der kan hjælpe hende med viden omkring dette. Indeværende speciale behandler kun hvordan social kontrol kan påvirke et ægtepar, men det synes væsentlig i fremtidig forskning også at søge indsigt i hvordan børn oplever den sociale kontrol i et fængsel, og hvordan den påvirker dem. Det kan antages at børnenes oplevelse også vil påvirke resten af familie, hvorfor et sådan perspektiv på den sociale kontrol i fængslet også synes relevant for dette speciales fokusområde.

På baggrund af indeværende speciale anbefales det, at der inden for Kriminalforsorgen og kommunerne arbejdes målrettet med muligheder for at fremme tilknytningen mellem den indsatte og familien. Disse familier synes ikke at kunne sammenlignes med skilsmissefamilier og synes i mange henseende at være unikke i deres oplevelser og problemstillinger. En øget tilknytning mellem indsat og ægtefælle kan bl.a. ske ved at søge at reducere de i specialet identificerede belastninger for parterne i ægteskabet, fx telefonrestriktionerne, der er med til at begrænse parrets mulighed for kontakt, den begrænsede mulighed for udvikling, hvilket blandt andet skyldes manglende mulighed for at tilgå internettet og derigennem uddanne sig eller små upersonlige besøgsrum der begrænser parrets mulighed for intimitet.

Derudover vil det være relevant i fremtiden at identificere flere måder hvorpå den indsatte og dennes ægtefælle kan opleve en grad af kontrol og dermed ansvar for deres eget liv inden for fængslets afgrænsede formelle rammer. Eksempelvis kan det være relevant at overveje om kravene til den indsatte kan tilpasses den indsattes personlige ressourcer, så både den mindre ressourcestærke, såvel den med flere ressourcer, fx i form af at have en familie, i højere grad vil

have mulighed for opleve en vis kontrol og derigennem øget ansvar for sit eget liv.

Alt i alt peger undersøgelsen på flere forhold i fængslerne, som det i fremtiden kunne være relevante at arbejde videre med, men dette kræver også en ændring bl.a. fra politisk hold; et skift i fokus fra "sikkerhed og kontrol", herunder tendensen til længere straffe og nultolerance, til "støtte og motivation", så den indsatte familieforhold i størst muligt omfang bibeholdes og risikoen for recidivisme mindskes mest muligt. En fængsling har således ikke kun konsekvenser for den enkelte indsatte og familien, men også i det større samfund, hvor en høj grad af fængsling og løsladelse i et samfund kan virke som ringe i vandet og på længere sigt belaste lokalsamfundet i forhold til eksempelvis hjemløshed, folkesundhed og uddannelse.

Litteraturliste

- Acker, M. & Davis, M. H. (1992). Intimacy, Passion and Commitment in Adult Romantic Relationships: A Test of the Triangular Theory of Love. *Journal of Social and Personal Relationships* 1992 9:21 (pp. 21-50)
- Andersen, L., Duedahl & Kallestrup, L. N. (Eds.) (2005). *De måske udstødte. Historiens marginale eksistenser*. Danmark: Aalborg Universitetsforlag
- Apel, R., Blokland, A. A. J, Nieuwbeerta, P. & Schellen, M. v. (2009). The impact of imprisonment on marriage and divorce: a risk set matching approach. *J Quant Criminol*, 2010, vol. 26 (pp. 269-300)
- Arditti, J. A. (2005). Families and Incarceration: An Ecological Approach. *Families in Society; Apr-Jun 2005; 86, 2, ProQuest Research Libeary* (pp. 251-260)
- Arditti, J. A., Smick, S. A. & Parkman, T. S. (2005). "It's Been Hard to Be a Father": A Qualitative Exploration of Incarcerated Fatherhood. *Fathering, Vol. 3, No. 3, Fall 2005*, (pp. 267-288).
- Balvig, F. (2011). *Social kontrol og sociale afvigelser*. In; Andersen, H. (2011). *Sociologi – en grundbog til et fag*. København K: Hans Reitzels Forlag (kap. 16, pp. 301-322)
- Balvig, F. (1996). *Kriminalitet og social kontrol*. København Ø: Columbus.
- Balvig, F. (1995). *Kontrolbilleder – udvalgte tekster 75-94*. Holte: Forlaget Socpol
- Becker, Howard S. (2005). *Outsidere. Studier i afvigelsessociologi*. København K: Hans Reitzels Forlag
- Braman, Donald S. (2003). *Doing Time on the Outside: Incarceration Family life in Urban America*. Ann Arbor MI: University of Michigan Press.

- Braman, D. & Wood, J. (2003). From one generation to the next: how criminal sanctions are reshaping family life in urban America. In; Travis, J. & Waul, M. (eds.) (2003). *Prisoners once removed: the impact of incarceration and re-entry on children, families and communities*. Washington, DC: The Urban Institute Press.
- Brinkmann, S. (2012). *Kvalitativ udforskning af hverdagslivet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S. (2010). Etik i en kvalitativ verden. In; Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.). *Kvalitative metoder*. København K: Hans Reitzels Forlag (kap. 20, pp. 429-445)
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological Models og Human Development. In; Husen, T & Postlethwaite, T. N. (Eds.). *International Encyclopedia of Education (2nd ed.) Vol. 3*. Oxford, UK: Pergamon Press/Elseiver Science.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by nature and design*. USA; Harvard University Press
- Christian, J. (2005). Riding the Bus: Barriers to Prison Visitation and Family Management. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, Vol. 21 No. 1, February 2005 (pp. 31-48)
- Christensen, Else (1999a). *Forældre i fængsel – en undersøgelse af børns og forældres erfaringer*. København: Socialforskningsinstituttet
- Christensen, E. (1999b). Når forældre kommer i fængsel. *Social forskning. SFI. Det nationale forskningscenter for velfærd*. Nr. 2. Juli. 1999 (pp. 2-4)
- Christensen, G. (2002). *Psykologiens videnskabsteori – en introduktion*. Frederiksberg C: Roskilde universitets forlag

- Christensen, G. & Knoop, H. H. (2011). Kontrol og frihed. Kognition og pædagogik. *Tidsskrift om gode læringsmiljøer*, nr. 82, december 2011, 21. Årgang (pp. 2-7)
- Christoffersen, M. N. (2004). *Familiens udvikling i det 20. Århunderede. Demografiske strukturer og processer*. København: Socialforskningsinstituttet 04:07
- Christoffersen, M. N. (1999). Familiens udvikling – den danske model. In; Den-
cik, I. & Jørgensen, P. S. (Eds.). *Børn og familie i det postmoderne samfund*.
København K: Hans Reitzels forlag (pp. 79-107)
- Clake, L., O'Brian, M., Godwin, H., Hemmings, J., Day, R. D., Connolly, J. & Leeson,
T. V. (2005). Fathering behind Bars in English Prisons: Imprisoned Fa-
thers' Identity and Contact with Their Children. *Fathering, Vol. 3, No. 3, Fall*
2005 (pp. 221-241)
- Codd, H. (2008). *In the shadow of prison. Families, imprisonment and criminal*
justice. Portland: Willan Publishing
- Colling, H., Harboe, S., Jacobsen, P., Larsen, H. H. & Wegens (1992). *Følsomme*
emner – belyst gennem det kvalitative forskningsinterview. København N:
Nyt fra samfudsvidenskaberne
- Comfort, M. (2003). In the tube at San Quentin: The "secondary prisonization" of
women visiting inmates. *Journal of Contemporary Ethnography*, 32(1) (pp.
77-107)
- Danmarks statistik (2013). Kriminalitet 2012. *Danmarks statistik, dec. 2013*, 71.
årgang (pp. 1-173)

- Danmarks statistik (2012). Vielser og skilsmisser – skilsmisseprocent 2011. *Nyt fra Danmarks statistik. Nr. 158, 26. Marts 2012, rettet d. 7. Marts 2014 kl. 9.00* (pp. 1-2)
- Dixey, R. & Woodall, J. (2012). The significance of 'the visit' in an English category-B prison: views from prisoners, prisoners' families and prison staff. *Community, Work & Family, Vol. 15, No. 1, February 2012* (pp. 29-47)
- Duedahl, P. (2005). Normalitet og afvigelse. Indfald, udfald og affald. In; Andersen, L., Duedahl & Kallestrup, L. N. (Eds.). *De måske udstødte. Historiens marginale eksistenser*. Danmark: Aalborg Universitetsforlag
- Elliott, R., Fischer, C. T. & Rennie, D. L. (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields. *British Journal of Clinical Psychology, 1999, 38* (pp. 215-229)
- Flyvbejerg, B. (2010). Fem misforståelser om casestudiet. In; Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.). *Kvalitative metoder*. København K: Hans Reitzels Forlag (kap. 20, pp. 429-445)
- Fog, J. (2005). *Med samtalen som udgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk Forlag
- Foucault, Michel (2002): *Overvågning og straf. Fængslets fødsel*. Frederiksberg: Det lille Forlag
- Foucault, Michel (1994): *Overvågning og straf*. Norsk oversættelse ved Dag Østerberg, Forord af Thomas Mathiesen. Begrænset deloplag fra Gyldendal Norsk Forlag
- Foucault, Michel (1982). "The Subject and Power. In; Dreyfus, H. L. & Rabinow, P. (eds.). *Michel Foucault. Beyond Structuralism and Hermeneutics*. (2nd ed.). Chicago: U of Chicago P.

- Freedman, B. J. & Rice, D. G. (1977). Marital therapy in prison: one-partner "couple therapy". *Psychiatry*, vol. 40, may 1977 (pp. 175-183)
- Goffman, E. (2010). *Stigma* (2nd ed). Frederiksberg C: Samfundslitteratur
- Goffman, E. (1961). *Anstalt og menneske. Den totale institution social set*. Viborg: Jørgen Pauludans forlag 1967
- Graham, J. A. & Harris, Y. R. (2013). Children of Color and Parental Incarceration: Implications for Research, Theory, and Practice. *Journal of Multicultural counseling and development*, April 2013, Vol. 41. (pp. 66-81)
- Grøftehaug, Marlene (2004). *Fangebørn*. CDR-Forlag
- Gust, L. V. (2012). Can Policy Reduce the Collateral Damage Caused by the Criminal Justice System? Strengthening Social Capital in Families and Communities. *American Journal of Orthopsychiatry* 2012, Vol. 82, No. 2 (pp. 174–180)
- Gyllensten, K., Palmer, S., Nilsson, E, Regnér, A & Frodi, A. (2011). Experiences of cognitive coaching. A qualitative study. *The Danish Journal of Coaching Psychology*, Volume 1, November 2011 (pp. 89-98)
- Hagen, J. & Dinovitzer (1999). Collateral consequences of imprisonment for children, communities, and prisoners. In; Tonry, M. & Petersilia, J. (Eds.), *Prisons (Crime and Justice, Vol. 26)* (pp. 121-162). Chicago: University of Chicago Press.
- Harris, Y. R., Graham, J. A. & Carpenter, G. J. O. (2010). *Children of Incarcerated Parents. Theoretical, Developmental, and Clinical Issues*. New York: Springer Publishing Company

Hogg, M. A. & Vaughan, G. M. (2014). *Social psychology* (7th ed.). Harlow: Pearson

Hogg, M. A. & Vaughan, G. M. (2002). *Social psychology* (3rd ed.). Harlow: Pearson

Jacobsen, M. H., Laursen, E. & Olsen, J. B. (2013). *Socialpsykologi. En grundbog til et fag*. København K. HansReitzels Forlag

Jørgensen, , R. F. & Smith, P. S. (2012). Fængsler og internet – bør frihedsberøvede have adgang til nettet? *Social Kritik nr. 132, 24. årgang 2012* (pp. 51-67)

Jørgensen, P. S. (2001). Netværksfamilien. In; Reumert, P. (Eds.). *Familiens psykologi. Dens udvikling og dynamik*. København: Gyldendal Uddannelse (Kap. 1, pp. 13-48)

Kriminalforsorgen (28. feb. 2014). *Livet bag tremmer*. Nedtaget d. 28. februar 2014 from <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=357>

Kriminalforsorgen (27. feb. 2014). *Spørgsmål om Kriminalforsorgens institutioner*. Nedtaget d. 27. februar 2014 from <http://www.kriminalforsorgen.dk/Sp%C3%B8rgsm%C3%A5l-om-Kriminalforsorgens-institutioner-421.aspx>

Kriminalforsorgen (2. feb. 2014). *For forskere og studerende*. Specialestuderende og forskere. Nedtaget d. 2. januar 2014 from <http://www.kriminalforsorgen.dk/For-forskere-og-studerende-1363.aspx>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Interview. Introduktion til et håndværk*. København: Hans Reitzels forlag.

- Kyvsgaard, B. (1989). *...og fængslet ta'r de sidste. Om kriminalitet, straf og levevilkår*. Danmark: Jurist- og økonomforbundets forlag
- Langdridge, D. (2007). *Phenomenological psychology. Theory, research and method*. Essex: Pearson
- Larsen, R. J. & Buss, D. M (2010). *Personality Psychology. Domains of knowledge about human nature* (4th ed.). New York: McGraw-Hill
- Larsen, R. J. & Buss, D. M (2008). *Personality Psychology. Domains of knowledge about human nature* (3th ed.). New York: McGraw-Hill
- López, K. J. de (2001): Økologisk psykologi bidrag og begrænsninger som udviklingspsykologisk forklaringsmodel. In; Karpatschop, B., Prætorius, N., Olsen, O. A., Berliner, P., Diderichen, B., Møhl, B. & Bang, J. (red.) (2001). *Psyke og Logos. Årgang 22, nr. 2, 2001, Tema: økologisk psykologi*. Dansk psykologisk forlag.
- Mach-Zagal, R. & Poulsen, M. H. (2011). *Modstand. Psykolog og pædagogik for sundhedsprofessionelle*. København: Munksgaard Danmark
- Manning, R. (2011). Punishing the innocent: Children of incarcerated and detained parents. *Criminal Justice Ethics*, 30 (pp. 267–287).
- Nielsen, T. (2009). Om at bevare sit parforhold. *Psykolog Nyt*, vol. 63, nr. 16 (pp. 28-29)
- Norvoll, R. (2009). Social afvigelse og social kontrol. In; Brodtkort, E. & Rugkåsa, M. (2009). *Sociologi og socialantropologi. Mellem mennesker og samfund* (2nd ed.). København: Munksgaard Danmark (pp. 99- 120)
- Nørgaard, B. & Kromann, L. (2005). *Psykologien i familien. Ind i psykologien 4*. København: Gyldendal

- Olesen, J. T. (2010). *Fra fængsel til frihed – en kvalitativ undersøgelse af afsoners tilbagevenden til friheden med fokus på stress og udviklingsstier*. Speciale, Institut for Psykologi. Københavns Universitet.
- Phillips, L. (2010). Diskursanalyse. In; Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.). *Kvalitative metoder*. København K: Hans Reitzels Forlag (kap. 12, pp. 263-286)
- Pueschel, J. & Moglia, R. (1977). The effect of the penal environment on familial relationships. *The family Coordinator, Vol. 26, No. 4. The family and the law, Oct. 1977* (pp. 373-375)
- Reid, D. W. (1982). Review of Lefcourt, H. M (1982). Locus of Control: Current Trends in Theory and Research. New York: Academic Press, 1982. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne, 1985, 26:1* (pp. 69-70)
- Reynolds, C. H. (1976). Correlational Findings, Educational Implications, and Criticisms of Locus of Control Research: A Review. *Journal of Black Studies, vol. 6, no 3* (pp. 221-256)
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied, Vol. 80, No. 1* (pp. 1-28)
- Schellen, M. v., Apel, R. & Nieuwbeerta, P. (2012). "Because You're Mine, I Walk the Line"? Marriage, Spousal Criminality, and Criminal Offending Over the Life Course. *J Quant Criminol 2012, vol. 28* (pp. 701–723)
- Schultz, D. P. & Schultz S. E. (2004). *A history of modern psychology* (8th Ed.). Belmont: Wadsworth/Thomson Learning
- Smith, P. S. & Jakobsen, J. (2010). *Når straffen rammer uskyldige. Børn af fængslede i Danmark*. København K: Gyldendal (s. 15-26)

- Smith, P. S. (2006). Når straffen rammer uskyldige. *Social Kritik. Tidsskrift for social analyse & debat*, nr. 106, okt. 2006 (pp. 4-23)
- Smith, P. S. (2005). Moralsk forbedring eller moderne disciplin? Rehabilitering og fængsler igennem de sidste 200 år. In; Andersen, L., Duedahl & Kallestrup, L. N. (Eds.). *De måske udstødte. Historiens marginale eksistenser*. Danmark: Aalborg Universitetsforlag (pp. 159-194)
- Sternberg, R. (2006). A duplex theory of love. In; Sternberg, R. J. & Weis, K. (eds.). *The new psychology of love*. London: Yale university Press (kap. 9, pp. 184-199)
- Sternberg, R. (2004). A triangular theory of love. In; Reis, H. T. & Rusbult, C. E. (eds.). *Close relationships. Key readings*. New York: Psychology Press. (kap. 12, pp. 213-228)
- Sternberg, R. (1997). Construct validation of a triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, 1997, Vol. 27 (pp. 313-335)
- Sternberg, R. (1987). Liking Versus Loving: A Comparative Evaluation of Theories. *Psychological Bulletin*, 1987, Vol. 102, No. 3 (pp. 331-345)
- Sørensen, B. R. (2013). Sociale fordringer og forandringer. In; Mogensen, H. O. & Olwig, K. F. (Eds.). *Familie og slægtskab. Antropologiske perspektiver* Frederiksberg C: Samfundslitteratur (kap. 4, pp. 97-114).
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2010). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. In; Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.). *Kvalitative metoder*. København K: Hans Reitzels Forlag (kap. 1, pp. 29-54)

- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2010). Kvalitet i kvalitative studier. In; Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.). *Kvalitative metoder*. København K: Hans Reitzels Forlag (kap. 23, pp. 489-499)
- Upton, D. (2010) *Introducing Psychology for Nurses and Healthcare Professionals*. Harlow: Pearson.
- Van der Doef, M., & Maes, S. (1999). The Job Demand-Control(-Support) Model and Psychological Well-Being: a review of 20 years of empirical research. *Work and Stress*, vol. 13, no. 2, (pp. 87-114).
- Western, B. (2004). Incarceration, Marriage, and Family Life. *Department of Sociology Princeton University, September, 2004* (pp. 1-53)
- Western, B. & McLanahan, S. (2000) Fathers behind bars: the impact of incarceration on family formation. *Center for Research on Child Wellbeing Working Paper #00-08, June 2000* (pp. 1-20)



D. 3. november 2013

Projekttitel: *Kærlighed under kontrol - en kvalitativ undersøgelse af hvordan ægteskab kan påvirkes af kontrol i fængslet*

Navn: Linea N. Bevan

Kontaktoplysninger: Ingersvej 13, 1. tv, 8220 Brabrand. Tlf. 29847813. Mail: linea_andersen@hotmail.com

Undersøgelsestidspunkt: December 2013 og januar 2014

Undersøgelsens kontekst: Speciale i psykologi, Aalborg Universitet

Metoder og data: Jeg ønsker at anvende en semistruktureret interviewform, hvilket giver mulighed for at bringe specifikke temaer på banen. Samtidig giver det også plads til at den interviewede får mulighed for selv at bidrage med temaer, han/hun finder vigtige for emnet. Jeg anvender hertil en fænomenologiske tilgang og analysemetode, da jeg ønsker, at undersøge hvilke problemstillinger den interviewede finder relevante i forbindelse med hans/hendes situation. Den teoretiske referenceramme bestemmes ud fra de temaer, der opleves som gennemgående i interviewene.

Interviewpersoner: Jeg ønsker at interviewe seks indsatte og deres partnere, efter aftale med den indsatte.

Den indsatte skal have en ubetinget dom på minimum 6 måneder, have en partner/ægtefælle udenfor fængslet samt have et eller flere børn, som de har

Kærlighed under kontrol

boet sammen med eller haft jævnlig kontakt med inden de blev fængslet. Den indsatte kan sidde i både et lukket og åbent fængsel.

Formål med undersøgelsen: Specialets formål er at øge viden om kriminelt belastede ægteskaber, hvor manden har fået en ubetinget fængselsdom for et eller flere kriminelle forhold igennem førstehånds beskrivelser og fortællinger.

Fokus vil være på en beskrivelse af ægtefællernes egne opfattelse af problemerne og erfaringer i forbindelse med at være gift og opretholde kontakt under domsafsoningen.

Specialets overordnede mål er at få oplysninger, der kan danne grundlag for initiativer, der kan sikre disse familier en bedre mulighed for at opretholde en god kontakt igennem hele afsoningen. Dette kan være med til i højere grad kan sikre, at den fængslede, deres familier og børn ikke bliver udsat for utilsigtet belastning (eksempelvis stigmatisering), men får den bedst mulige støtte. Jeg ønsker at undersøge hvilke problemstillinger, der særligt gør sig gældende for disse familier og ønsker i forbindelse med mit speciale at åbne op for områder indenfor feltet, der bør og kan undersøges nærmere.

Navn på vejleder: Lena Lippke

Forventet tidspunkt for afrapportering: Specialet afleveres medio maj og forsvares i løbet af juni måned.

Bilag 4: C V

Linea N. Bevan



November 2013

		November 2013
Uddannelse	Sep. 09 –	: Cand. Stud. Psyk. fra AAU i juni 2014 Kandidatspecialisering med linjen: Pædagogisk Psykologi i Social Arbejde.
	Aug. 04 - juni 07	: Matematisk student fra Vestjysk Gymnasium og HF-kursus, Tarm Matematik og samfundsfag på A-niveau.
Erhvervserfaring	Juni 13 -	: Aktivitetsleder for samtalegrupper for børn af indsatte i Dansk Røde Kors www.rodekors.dk
	Feb. – juni 13	: Praktik i Randers PPR, Center for Læring, Kommunikation og Trivsel
	Nov. 08 - jan. 09 samt April 09 - juli 09	: Fast lærervikar på Skjern Kristne Friskole. Jeg underviste primært i udskolingen samt specialklasseelever. www.skrif.dk
	Aug. 07 - juni 08	: Volontør/lærer på Sydvestjyllands Efterskole. Jeg indgik i et stærkt teamarbejde omkring skolens udvikling og elevernes trivsel. www.s-e.dk
Kurser	Juli - nov. 08	: Discipel Training School med organisationen "Youth With A Mission". Tre måneders højskole i Australien og to måneders frivilligt arbejde i Asien med mennesker fra hele verden.
	Jan. - april 09	: Højskoleophold i Israel med organisationen "Ordet og Israel".
Interesser	Jeg 25 år gammel og er gift med Andreas. Jeg bruger en stor del af min tid som frivillig i Aarhus Valgmenighed, hvor jeg bl.a. leder for en gruppe, der mødes på ugentlig basis. Derudover er jeg er bidt af at rejse og opleve mennesker, fordi de konstant udfordrer og udvider mine eksisterende horisonter.	

Bilag 5:

ERKLÆRING OM TAVSHEDSPLIGT M.V. Eksterne parter

I anledning af min udførelse af arbejde under Kriminalforsorgen bekræfter jeg herved ved min underskrift, at jeg har gjort mig bekendt med indholdet af nedenstående uddrag af straffeloven, og at jeg har modtaget et særtryk af disse bestemmelser.

Jeg bekræfter endvidere, at jeg ikke indlader mig i hverken økonomiske eller personlige forbindelser med aktuelle eller tidligere indsatte, tilsynsklienter eller andre klienter under sådanne omstændigheder, at der derved opstår risiko for, at tjenesten ikke vil kunne udføres korrekt og uafhængigt.

Aarhus, 10. nov. 2013
Sted og dato

LINEA N. BEVAN
Navn (udfyldes med blokbogstaver)

Linea N. Bevan
Underskrift

Borgerlig straffelov

§ 152

Den, som virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv, og som uberettiget videregiver eller udnytter fortrolige oplysninger, hvortil den pågældende i den forbindelse har fået kendskab, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 2. Begås det i stk. 1 nævnte forhold med forsæt til at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, eller foreligger der i øvrigt særligt skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel indtil 2 år. Som særligt skærpende omstændighed anses navnlig tilfælde, hvor videregivelsen eller udnyttelsen er sket under sådanne omstændigheder, at det påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor.

Stk. 3. En oplysning er fortrolig, når den ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

§ 152 a

Bestemmelsen i § 152 finder tilsvarende anvendelse på den, som i øvrigt er eller har været beskæftiget med opgaver, der udføres efter aftale med en offentlig myndighed. Det samme gælder den, som virker eller har virket ved telefonanlæg, der er anerkendt af det offentlige.

Aftale om betingelser for undersøgelse i Kriminalforsorgen

Undersøgelsen gennemføres på følgende af

Kriminalforsorgens tjenestested(er)

Dataindsamlingen består i (sæt ét eller flere kryds)

- ☐ aktindsigt i konkrete sager
- ☐ spørgeskemaundersøgelse
- ☒ interview
- ☐ deltagerobservation
- ☐ udlevering af data fra Kriminalforsorgens registre

Informanter/deltagere for dataindsamlingen er (sæt ét eller flere kryds)

- ☐ ansatte
- ☒ indsatte/klienter

Undertegnede er indforstået med, at dataindsamlingen til undersøgelsen gennemføres på betingelse af følgende

- at** udvælgelsen af informanter til brug for dataindsamlingen sker med tjenestestedets samtykke,
- at** informanterne over for tjenestestedet samtykker i at deltage i dataindsamlingen,
- at** informanterne har givet skriftligt eller mundtligt samtykke til at deltage i dataindsamlingen
- at** informanterne forinden er orienteret om formålet med undersøgelsen, anonymiseringsgraden samt om de emner, der vil blive berørt under dataindsamlingen,
- at** informanterne forinden er orienteret om, at det er frivilligt at deltage i undersøgelsen og at de til enhver tid kan trække deres samtykke til deltagelse tilbage

- at** de indsamlede oplysninger kun behandles af nedenstående person/personer
- at** de indsamlede oplysninger kun anvendes til det angivne formål og i øvrigt behandles fortroligt. Heri ligger navnlig, at de indsamlede oplysninger ikke uberettiget videregives til andre eller udnyttes, samt at eventuelle lyd-/film-optagelser slettes efter brug,
- at** de indsamlede data og oplysninger ikke bør opbevares på en måde, der giver mulighed for at identificere de registrerede i et længere tidspunkt end det, der er nødvendigt af hensyn til undersøgelsens gennemførelse,
- at** enkeltpersoner ikke kan identificeres i den endelige afrapportering, medmindre disse har givet samtykke til det,
- at** der ikke rettes henvendelse til personer udgået af Kriminalforsorgens institutioner/tilsyn, medmindre der på forhånd er givet samtykke fra de pågældende,
- at** Kriminalforsorgen underrettes, hvis undersøgelsen ændret væsentligt i forhold til projektbeskrivelsen
- at** produktet (fx speciale, afhandling, forskningsrapport) efter færdiggørelse til Direktoratet for Kriminalforsorgen, Straffuldbyrdelseskontoret, ligesom der afrapporteres til de medvirkede tjenestesteder
- at** de indsamlede oplysninger skal slettes, anonymiseres eller tilintetgøres ved projektet afslutning, således at det efterfølgende ikke er muligt at identificere enkeltpersoner.
- at** for forskningsprojekter, der er blevet anmeldt til Datatilsynet, skal undertegnede i øvrigt opfylde de vilkår, som Datatilsynet har opstillet for gennemførelse af undersøgelsen
- at** for studieprojekter, der ikke er blevet anmeldt til Datatilsynet, skal undertegnede sørge for at indhente skriftligt samtykke blandt de medvirkende informanter, og i øvrigt overholde Datatilsynets krav til studerende, der behandler personoplysninger ved udarbejdelse af projekt- og specialeopgaver mv.

Kriminalforsorgen gør opmærksom på, at overtrædelse af bestemmelserne om tavshedspligt kan medføre strafansvar i medfør af forvaltningslovens og straffelovens bestemmelser om tavshedspligt (særskilt formular skal udfyldes)

Dato og underskrift fra undersøger (specialestuderende eller forsker)

6/11-15 Linea D. Beum

Samtykkeerklæring vedrørende Kriminalregistret Eksterne parter

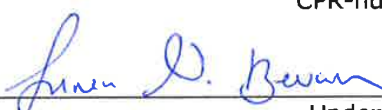
Firmastempel
Aalborg Universitet Krydsvej 3 9220 Aalborg Ø

Undertegnede, der er ansat i ovennævnte firma, giver hermed min tilladelse til at Direktoratet for Kriminalforsorgen, Strandgade 100, 1401 København K, indhenter oplysninger i politiets kriminalregister vedrørende undertegnedes strafmæssige forhold.

Aarhus, 10. nov. 2013
Sted og dato

LINEA N. BEVAN
Navn (udfyldes med blokbogstaver)

CPR-nummer


Underskrift

Nærværende godkendelse er som udgangspunkt gyldig i et år fra underskrift. Kriminalforsorgen forbeholder sig dog ret til, indenfor godkendelsesperioden, at indhente oplysninger i politiets kriminalregister efter behov samt gennemføre generelle stikprøver. Af administrative hensyn kan en fornyelse være nødvendig ved årsskiftet.

Oplysninger til brug for Direktoratet for Kriminalforsorgen
Modtaget den: _____
Trukket i KR den: _____
Bemærkninger: _____ _____

Bilag 6: Godkendelse fra Kriminalforsorgen

Fra: Susanne Clausen (101scl)

Sendt: 18. december 2013 14:20

Til: \$Statsfængslet i Vridsløselille (302vri)

Emne: Henvendelse fra specialestuderende Linea Bevan, journr. 13-141-0023, Vridsløselille

Til Statsfængslet i Vridsløselille

Henvendelse fra specialestuderende Linea Bevan

Straffuldbyrdelseskontoret i Direktoratet for Kriminalforsorgen har fået en henvendelse fra Linea Bevan, som skal skrive speciale i psykologi (Aalborg Universitet). Linea vil skrive om "Kærlighed under kontrol", og har særlig fokus på, hvordan afsoningen påvirker den indsatte, dennes ægtefælles og deres indbyrdes relation. I den forbindelse ønsker Linea at foretage interview med et antal (seks) indsatte med familierelationer – og den indsatte partnerne, hvis de giver tilladelse til dette.

I den vedhæftede projektbeskrivelse kan I læse mere om projektet.

Straffuldbyrdelseskontoret i Direktoratet for Kriminalforsorgen vurderer, at Linea Bevans speciale er både interessant og relevant for Kriminalforsorgen, og I opfordres derfor til at deltage i undersøgelsen. Linea er blevet oplyst om, at det er jer, der foretager den endelige vurdering af, hvorvidt I har tid og ressourcer til at samarbejde med hende omkring projektet.

Linea har fået udleveret vejledning til studerende/forskere, hun har underskrevet erklæring om tavshedspligt, hun er blevet tjekket i KR (ukendt), og hun har underskrevet aftale om betingelser for undersøgelse (kontrakt). De underskrevne dokumenter ligger på sagen i Captia, journalnr. 13-141-0023. Jf. Datatilsynets nye praksis overfor specialestuderende er det ikke nødvendigt at indhente tilladelse hos Datatilsynet til databehandling. Den specialestuderende skal selv indhente skriftligt samtykke blandt de medvirkende indsatte.

Det er op til jer at give det endelige samtykke til at undersøgelsen gennemføres. Linea vil kontakte jer snarest med henblik på at indgå et samarbejde med jer.

Dokument: Projektbeskrivelse

http://101v031/sjdfk09p/?frame3=showDetail.asp%3Fregister%3Drecord%26systemkey%3D350564%26template%3Drecord_layout.xml%26p%3Dscanjourlink

Dokument: Kort CV

http://101v031/sjdfk09p/?frame3=showDetail.asp%3Fregister%3Drecord%26systemkey%3D350565%26template%3Drecord_layout.xml%26p%3Dscanjourlink

Med venlig hilsen

Susanne Clausen, Fuldmægtig

Direktoratet for Kriminalforsorgen, Straffuldbyrdelseskontoret

Strandgade 100,

1401 København K

Direkte tlf.: +45 7255 4688

www.kriminalforsorgen.dk



Aarhus d. 13. december 2013

Kære XX

Først og fremmest vil jeg gerne sige dig tak! Tak fordi du har vist interesse for at dele den viden du sidder inde med. Den er helt unik og jeg påskønner meget, hvis du vil bruge din tid og energi på at indvie mig i den.

Jeg læser psykologi og er færdiguddannet til sommer. Det sidste halve år har jeg arbejdet med, hvordan det er at være pårørende til en indsat og jeg har lyst til også at høre om hvordan det opleves fra den anden side, hvordan det er være en del af en familie, som man ikke kan være sammen med i hverdagen.

Jeg ved, at XX har givet dig nogle papirer i forbindelse med mit projekt, da hun spurgte om du havde lyst til at være med til det her interview. De beskriver lidt om hvad jeg tænker om den opgave jeg skal lave.

Jeg vil gerne have mulighed for at tale med både dig og din kone/kæreste, for at kunne give det bedst mulige billede af hvordan det er at være en familie, når en i familien sidder i fængsel. Derfor vil jeg gerne bede dig overveje og evt. spørge din kone/kæreste om hun også har lyst til at medvirke. Interviewet er 100 procent anonymt og frivilligt.

Interviewene kommer til at varer ca. en time pr. interview. Hvordan det bedst kan lade sig gøre, skal vi finde ud af i fællesskab. Du kender dette system meget bedre end mig og jeg er derfor åben overfor hvad du tænker kunne være den bedste løsning.

Mit forslag er, at jeg ansøger om besøgstilladelse og kommer til fængslet i løbet af januar måned. Jeg vil gerne interviewe dig og din kone/kæreste individuelt, men er åben for at vi kan mødes kort forinden alle sammen, så I begge to kan se hvem jeg er. Interviewet med din kone/kæreste kan tilpasses efter hvor og hvornår det passer hende bedst.

Vil du fortælle XX, om du stadig har lyst til at være med, hvad du tænker der kunne være den løsning i forhold til at mødes og hvorvidt din kone/ægtefælle også har mulighed for at medvirke? Har du andre spørgsmål eller er i tvivl om noget må du også endelige sige til.

Slutteligt vil jeg endnu engang sige dig tak, for at du vist interesse for at være med. Jeg ønsker med denne opgave er at få indsigt i den unikke viden du har på grund af dine oplevelser og erfaringer. Den viden kan bruges til at hjælpe og støtte andre familier, der i fremtiden må komme i samme situation som jeres.

Jeg ser frem til at høre fra dig.

Mvh Linea

Bilag 8: Interviewguide - indsat

Et semistruktureret interview ud fra en fænomenologiske tilgang.

"Jeg ønsker at forstå verden ud fra dit synspunkt. Jeg ønsker at vide, hvad du ved, på den måde, du ved det. Jeg ønsker at forstå betydningen af dine oplevelser, være i dine sko, føle tingene, sådan som du føler dem, forklare tingene, sådan som du forklarer dem. Vil du være min lærer og hjælpe mig med at forstå?" (Spradly, 1979, if. Kvale & Brinkman, 2009, p. 144).

Briefing: Definerer situationen for interviewpersonen, fortæller lidt om formålet med interviewet, hvad båndoptageren skal bruges til osv. – nogle spørgsmål inden interviewet begynder?

Baggrund

Vil du fortælle mig lidt om hvem I er i din familie?

- Biologiske og ikke biologiske børn
- Hvor langt tid været gift?
- Uddannelse
- Forbrydelse, straf, længde, 1. dom, afsonet tid?
- Afhængighed af stoffer eller psykiske problemer etc.?

Vil du forsøge, at give mig en så detaljeret beskrivelse som muligt, af situationen, fra din du bliver anholdt til han kommer i fængsel (anholdelse, varetægtsfængsling, domskendelse, fængsling)?

Hvilke tre ord ville du beskrive dig selv med før du kom i fængsel (eksempel på en situation, hvor det kommer til udtryk)? - samme ord i dag?

Kontakt

Vil du forsøge, at give mig en så detaljeret beskrivelse som muligt af en hverdagsuge for dig inden du blev fængslet?

- Hvem var i din primære omgangskreds?
- Har din omgangskreds ændret sig efter du er kommet i fængsel?
- Hvem tænker du, du kommer til at kontakte når du kommer ud igen?

Hvornår oplever du det særligt svært at være i fængsel (kontakten ændret sig)?

Kan du fortælle mig om dit sidste gang du have besøg af din hustru?

- typisk besøg eller adskiller sig fra andre besøg
- Hvor ofte
- Hvilke kontakt (brev, telefon, besøg)

Har du oplevet at dit forhold til din kone har ændret dig efter fængslingen? Hvordan?

Hvis din kone skulle beskrive dig med tre ord, hvilke ord tror du hun ville bruge?

Eksempel på hvor du har følt at din hustru har støttet dig?

- hvilken type hjælp og støtte er vigtigt for dig i din hverdag i fængslet?

Hvad savner du mest ved at sidde i fængsel?

Kontrol

Kan du fortælle mig noget om hvilke muligheder har du når din familie kommer på besøg og du gerne vil have at det er rart?

Kan du huske en situation hvor du har oplevet, at fængslet har begrænset dig i noget du gerne ville gøre i forhold til din familie?

Kan du huske en situation hvor du har nævnt din familie for nogle af de ansatte i fængslet? (Reaktioner)

Kan du fortælle mig noget om, om du oplever at fængslet kan hjælpe dig med at holde kontakt med familien?

Kan du huske en situation, hvor du har talt med de andre indsatte om din familie?

Kan du give mig et par eksempler på tidspunkter, hvor du har følt at den kontrol der er i et fængsel, har begrænset dig?

Stigmatisering

Hvordan tror du andre ser på jeres situation som familie? (hørt andre tale)

Har du oplevet en situation, hvor andre havde forud indtagelser om hvem du er og hvordan i er som familie, fordi du er i fængsel?

Oplever du at den kriminalitet én er dømt for påvirker hvor meget kontakt han har til sin familie?

Hvad tror du din hustru tænker omkring den forbrydelse du har begået (og fortid)?

- Tror du hun ville føle anderledes omkring dig og din dom, hvis du havde begået en anden type forbrydelse?

Kan du fortælle mig noget om, hvad du synes der er den største udfordring ved at sidde i fængsel i forhold til din familie?

Børn

Vil du prøve at beskrive situationen for mig, hvor dit barn/børn fandt ud af, at du var blevet anholdt?

- Hvad/hvordan fortalte dine børn?
- Hvordan reagerede de?

Kan du fortælle mig noget om, hvordan du tror dine børn har det i dag med din fængsling?

- Fortalte/fortæller de det til deres klassekammerater i skolen?

Hvor ofte og hvilken kontakt har I?

- hvad taler I typisk om når de er på besøg?
- Oplever du at der er noget de efterspørger, som det er svært for dig at give?
- Kan du give mig et eksempel på hvornår havde I sidst en samtale eller et møde hvor du havde en fornemmelse af at det var positivt?

Eksempel på et godt minde du har sammen med mine børn?

- Har jeres forhold ændret sig efter at de ikke ses hver dag?
- Hvordan og hvorfor?

Debriefing: Jeg har ikke flere spørgsmål. Har du mere, du gerne vil sige eller spørge om, før vi afslutter interviewet?

Bilag 9: Interviewguide - hustru

Et semistruktureret interview ud fra en fænomenologiske tilgang.

"Jeg ønsker at forstå verden ud fra dit synspunkt. Jeg ønsker at vide, hvad du ved, på den måde, du ved det. Jeg ønske at forstå betydningen af dine oplevelser, være i dine sko, føle tingene, sådan som du føler dem, forklare tingene, sådan som du forklarer dem. Vil du være min lærer og hjælpe mig med at forstå?" (Spradly, 1979, if. Kvale & Brinkman, 2009, p. 144).

Briefing: Definerer situationen for interviewpersonen, fortæller lidt om formålet med interviewet, hvad båndoptageren skal bruges til osv. – nogle spørgsmål inden interviewet begynder?

Baggrund

Vil du fortælle mig lidt om hvem I er i din familie?

- Biologiske og ikke biologiske børn
- Uddannelse
- Kontakt med straffesystemet?
- Hvor langt tid været gift?
- Hvordan mødte I hinanden?

Vil du forsøge, at give mig en så detaljeret beskrivelse som muligt, af situationen, fra din mand bliver anholdt til han kommer i fængsel (anholdelse, varetægtsfængsling, domskendelse, fængsling)?

Hvilke tre ord ville du beskrive dig selv (eksempel på en situation, hvor det kommer til udtryk)? – ændrer sig?

Kontakt

Kan du fortælle mig noget om hvordan en hverdagsuge så ud for dig inden X blev fængslet?

- Hvem var i din primære omgangskreds?
- Har du oplevet en forandring i dine relationer til venner og/eller familie efter Xs fængsling?

Hvornår oplever du det særligt svært at være gift med X, når han er i fængsel (kontakten ændret sig)?

Kan du fortælle mig noget om hvilken type hjælp og støtte er vigtigt for dig?

Kan du fortælle mig om dit sidste gang du besøgte X?

- typisk besøg eller adskiller sig fra andre besøg
- Hvor ofte
- Hvilke kontakt (brev, telefon, besøg)

Har du oplevet at dit forhold til din X har ændret dig efter fængslingen? Hvordan?

Hvis X skulle beskrive dig med tre ord, hvilke ord tror du hun ville bruge?

Hvad savner du mest ved at X er i fængsel?

Kontrol

Kan du fortælle mig noget om hvilke muligheder du benytter dig af, for at gøre et besøg rart?

Kan du huske en situation hvor du har oplevet, at fængslet har begrænset dig i noget du gerne ville i forhold til X?

Kan du huske en situation hvor du har snakket med nogle af de ansatte i fængslet om X og din familie? (Reaktioner)

Kan du fortælle mig noget om, om du oplever at fængslet kan hjælpe dig med at holde kontakt med familien?

Kan du give mig et eksempel på et tidspunkt, hvor du har følt at den kontrol der er i et fængsel, har begrænset dig?

Stigmatisering

Hvordan tror du andre ser på jeres situation som familie? (Eksempel: andre taler)

Har du oplevet en situation, hvor andre havde forud indtagelser om hvem du er og hvordan i er som familie, fordi X er i fængsel?

Tror du, at du ville føle anderledes omkring X og din dom, hvis du havde begået en anden type kriminalitet?

Kan du fortælle mig noget om, hvad du synes der er den største udfordring ved at sidde i fængsel i forhold til din familie?

Børn

Vil du prøve at beskrive situationen for mig, hvor dit barn/børn fandt ud af, at X var blevet anholdt?

- Hvad/hvordan fortalte dine børn?
- Hvordan reagerede de?

Kan du fortælle mig noget om, hvordan du tror dine børn har det i dag med din fængsling?

- Fortalte/fortæller de det til deres klassekammerater i skolen?

Oplever du at der er noget de efterspørger, som det er svært for dig at give, fordi X er i fængsel?

Kan du give mig et eksempel på hvordan jeres forhold har ændret sig efter at X ikke er en del af hverdagen?

Debriefing: Jeg har ikke flere spørgsmål. Har du mere, du gerne vil sige eller spørge om, før vi afslutter interviewet?

Eksempel på et godt minde du har sammen med mine børn?

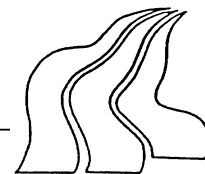
- Har jeres forhold ændret sig efter at de ikke ses hver dag?
- Hvordan og hvorfor?

Debriefing: Jeg har ikke flere spørgsmål. Har du mere, du gerne vil sige eller spørge om, før vi afslutter interviewet?

Bilag 10: Transskriptionsvejledning

Anvendt simpel standard for transskription:

- [...] ... egen kommunikations regulering
- [-] kortere pause (under 3 sek.). [-3] ved længere pause. Angives i sekunder
- STORE BOGSTAVER: angiver emphatisk tryk. Mindre tryk angives med *kursiv*.
- mmm: anerkendende tilbagekobling (m. positiv lyd)
- nnn: anerkendende tilbagekobling (m. negativ lyd)
- ?uklar passage?
- Ik'/ikke: responsanmodning/negation
- / : angiver at taleren afbryder sin egen sætning og reformulere sig. /. [Efterfulgt af stort begyndelsesbogstav.] : angiver, at taleren afbryder sin egen sætning og begynder på en ny sætning.



Bilag 11: Samtykkeerklæring

Kærlighed under kontrol

Formålet med projektet, er at øge viden om kriminelt belastede ægteskaber, hvor manden har fået en ubetinget fængselsdom for et eller flere kriminelle forhold igennem førstehånds beskrivelser og fortællinger. Fokus vil være på en beskrivelse af ægtefællernes egne opfattelse af problemerne og erfaringer i forbindelse med at være gift og opretholde kontakt under domsafsoningen. Der er således tale om anvendt forskning og ikke teoretisk forskning.

Jeg har forstået, at jeg frit og på ethvert tidspunkt kan stille spørgsmål, der måtte falde mig ind vedrørende projektet og de metoder, de studerende tager i anvendelse. Jeg har forstået, at jeg kan tage kontakt til Linea N. Bevan på et hvilket som helst tidspunkt via telefonnummer eller e-mail, som det fremgår nederst på denne side.

Jeg har forstået, at alle data, som den studerende uddrager fra interview og observationer til brug i projektet, ikke under nogen omstændigheder vil indeholde navne eller andre identificerbare karakteristika. Jeg har forstået, at min anonymitet vil blive beskyttet, og at alle informationer, jeg stiller til rådighed, vil være fortrolige.

Min deltagelse i dette projekt og interview er frivillig, og jeg har ret til at sige nej til at deltage i interviewet. Jeg kan frit vælge ikke at svare på nogle eller alle spørgsmål uden nogen konsekvenser. Jeg kan på et hvilket som helst tidspunkt stoppe interviewet uden nogen konsekvenser.

Jeg er indforstået med, at interviewet optages, og at disse denne optagelsen slettes, når projektet er færdigt. Jeg har forstået, at optagelser og projekt vil blive opbevaret sikkert og forsvarligt. Interviewet vil ikke blive publiceret og vil udelukkende blive præsenteret for individer med tilknytning til Psykologisk afdeling på Aalborg Universitet.

Jeg giver hermed mit samtykke til, at jeg deltager i dette projekt

Ja _____ Nej _____
(underskrifter på ALLE linjer nedenfor ved enten Ja eller ved Nej)

Jeg giver hermed mit samtykke til at blive interviewet

Ja _____ Nej _____

Jeg giver hermed min tilladelse til at interviewet optages

Ja _____ Nej _____

Deltager _____ (Blok bogstaver) Dato _____

Studerende _____ (Blok bogstaver) Dato _____

Kontakt: Linea N. Bevan, tlf.: 29847813, mail: linea_andersen@hotmail.com

(denne blanket er lavet af Ole M. Spaten: oms@hum.aau.dk)

Bilag 12: Analysetemaer

Det følgende bilag virker som en oversigt over de forskellige temaer der blev fundet i forbindelse med IPA efter sidste skridt i analysemetoden.

Tobias' udtalelser er nummeret med 1, men Christinas udtalelser er nummereret 2, hvorefter linjenummeret følger.

Ægteskabets balancekunst

Intimitet og nærhed - som omfatter følelser af samhørighed, nærhed og tilknytning og opstår mellem mennesker, der føler sig forstået af hinanden (det emotionelle aspekt)

Det værste er ensomheden (2, linje 413-415)

Blev ikke taget med på råd, så bliver nu bare nødt til at følge stømmen (kunne hun ikke bare have valgt at gå?) (2, linje 483-486)

Bliver hverdag (2, linje 352)

Kører stille og roligt i hverdagen (2, linje 750-751)

C bestemmer – T umyndighedsgøres (de har et liv udenfor, T skal bare modtage) (1, 53-56)

T glemmes, men glæder sig over de lever deres eget liv (1, linje 855-858)

C står for alt/T står ude på sidelinjen (1, linje 28)

T ingen medbestemmelses ret (2, linje 353-354)

Kører T ud på et sidespor ift. familien (2, linje 365-368)

C vil ikke have dårlig samvittighed over at styre tingene (2, linje 386-388)

Ts rolle i familien har ændret sig – før ligestillede (2, linje 394)

C i kontrol i hjemme – ligesom at være skilt (hvilke konsekvenser har denne "ene" råderet for et ægteskab?) (2, linje, 361-365)

Ligesom at være skilt – har et liv uden T (1, linje 788-793)

Fængselstilværelsen gør relationen til en envejskommunikation (2, linje 1005-1010)

Få udviklingsmuligheder - Gennemgået alt (1, linje 1695-1698)

Forsøger selv at engagere kurser (1, linje 1709-1713)

Få uddannelsesmuligheder (1, linje 1735-1737)

Begrænsede udviklingsmuligheder (2, linje 924-928)

Begrænsede muligheder i fængslet smitter af på familie pga. manglende udvikling (2, linje 972-998)

Mister hverdagen (1, linje 329-334)

Begrænsende at T ikke kan deltage i noget (1, linje 742-745)

T misser ferier (1, linje 750-753)

Ambivalent at livet leves uden T (1, linje 333-337)

Kompenserer for ikke at være der (1, linje 404-408)

Minus behov for støtte (1, linje 876-880)

Forsøg på støtte (1, linje 358-359)

Forsøger at være deltagende i familien (1, linje 967-972)
T skal holde sig selv klar (1, linje 1498-1502)
Være der psykisk og ikke fysisk – største udfordring (1, linje 1506-1511)
Svigt/dårlig samvittighed (1, linje 350-353)
Bedre samvittighed (1, linje 381-383)
Kan alligevel ikke gøre noget – minus dårlig samvittighed (1, linje 393-396)
Engagerer sig i det T kan (1, linje 397)
Gøre det godt igen (1, linje 1500-1505)

Tillid er vigtigt (1, linje 621-624)
Usikkerhed – andre bange for hun har mødt en (1, linje 1617-1623)
Minus åbenhed i starten (1, linje 66-73)
Nødvendigt med åbenhed (1, linje 941-943)
Kan høre det på hendes stemme (1, linje 957-960)
Vigtigt at få talt om tingene (1, linje 1609)
Åbenhed og tage imod hjælp (1, linje 1624-1626)

Kommer til at kræve arbejde på relation på den anden side (1, linje 670-671)
Glæder sig til løsladelse, men ikke plads til ham i familien mere (2, linje 380-385)

Passion, lidenskab - som omfatter den fysiske og seksuelle tiltrækning (det motiverende aspekt)
Ændring i relation – intimt (1, linje 650-652) Formel kontrol er begrænsende for ægteskabet pga. den begrænsede tid (1, linje 656-658)
Fysiske omstændigheder begrænser relation (1, linje 665-668)
Begrænser intimitet (1, linje 676-687)
Kontrol begrænser relation og intimitet (2, linje 760-776)

Forpligtelse - som omfatter beslutningen om og viljen til at blive sammen (det kognitive aspekt).
C kan bare gå (1, linje 52-53) – frikort/er det et behov for at T oplever kontrol? (1, linje, 634)
Cs får det til at køre – hendes betydning for T (1, linje 885-890)
Tilpasser livet efter børnenes og fængslets muligheder for besøg (2, linje 1052-1062)
Minus hemmeligholdelse (1, linje 36-40)
Åbenhed på skolen (2, linje 446-450)
Ingen hemmeligheder (2, linje 568-574)
Familiens betydning jf. hævn(1, linje 239-245)
Børnenes betydning (1, linje 245-255)
Ellers hævnnet sig (1, linje 256-257) (1, linje 277-283)
Familien holder T kørende (1, linje 257-261)
Børn prioriteres (1, linje 720-722)
Besøger børn (1, linje 757-760)
Fortrøstningsfuld når familien har det godt (1, linje 1171-1173)
Misser tid med børnene (1, linje 773-779)
Børnenes reaktion når de er på besøg (1, linje 840-847)
Børnenes trivsel er vigtigst (1, linje 858-866)
Udviklingsstop – gadget (1, linje 1220-1227)

Børnenes forestillinger omkring hvordan det er i fængslet (1, linje 1272)

Forældrenes betydning (1, linje 1275-1276, 1300-1301)

Besøg på børnenes præmisser (2, linje 347-349)

Børnenes oplevelse – tvivlsom (2, linje 850-853)

Største udfordring: påvirkningen af børn (2, linje 1127-1131)

Andet

Hvad er et par (2, linje 1098, 1119-1121)

Stadig gift (2, linje 1119-1121)

Hvilke slags mennesker vi vil have ud på den anden side – hvad er samfundets ansvar? (2, linje 892-898)

Fastholdelse af relationer har betydning for resocialisering (2, linje 897-901)

Minus resocialisering – tager alt fra dem (2, linje 921-924)

Mange formelle gange (1, linje, 14-16)

Uvished er det værste (1, linje 210-214)

Magtesløshed (1, linje 890-898)

Hjælp med første besøg – C falder til ro (familiens forventninger/fordomme) (1, linje 1278-1287)

Overlevelsestilstand efter anholdelsen (2, linje 163-165)

Afsavn i hverdagen – ikke forestillet sig livet sådan (2, linje 736-738)

Største afsavn ifm. Ferier og familiefester (2, linje 743-750)

Sværeste er at være væk til ferier og fødselsdage (1, linje 1181-1196)

Savner samvær og frihed (1, linje 1200-1202)

Barn - Være at blive skilt – hvad er forskellen? (2, linje 1151-1154)

Den sociale kontrol

Formel kontrol

Presse T til at sige noget vha. Familierelationer (1, linje 168-173)

BBK (1, linje 183-186)

Ophævelse af BBK (1, linje 1303-1304)

Bevidsthed om systemets magt (1, linje 272-275)

Alt går langsomt pga. formel kontrol (1, linje 307-313)

Alle behandles ens (1, linje 1048-1051)

Plejer som buzzwork (1, linje 1075-1078)

Formel kontrol er tidskrævende (1, linje 1131-1138)

Telefonbegrænsninger (1, linje 1520-1523)

Ikke ringe til T – en hverdag på fængslets præmisser (2, linje 1021-1033)

Bestemmer hvor og hvornår (1, linje 1543-1544)

Mislykkede formelle regler jf. telefoner (1, linje 1574-1578)

Bureaukrati – forældet system

BBK (2, linje 195, 206)

Begrænsninger i hvad de måtte tale om (2, linje 202-206)

Betjentenes brug af formel kontrol (2, linje 240-244)

Altid betjentene der har ret (2, linje 257-261)
Lillebror har problemer med at komme ind pga. regler (2, linje 265-272)
Hvad er politiets rolle – udøver formel kontrol som politi, men uformel kontrol som dommere (2, linje 287-291) jf. kriminalisering
Forskel på den formelle kontrol – selv handle ind og lave mad (2, linje 806-808)
Meningsløs formel kontrol besværliggør kontakt og relation (2, linje 831-835)
Tungt system (2, linje 864)
Bureaukrati – for omfattende kontrol (2, linje 871)
Bevidst en langsom proces – opfatter politiet som modstandere (2, linje 874-876)
Problem at de gør det så besværligt at være familie (2, linje 903-905)
Besøg er skemalagt (2, linje 1044-1047)

Kontakt

Besøg og telefon (1, linje 389-391)
Ringer hjem hver dag (2, linje 298)

Fysiske rammer

Dårlige besøgsrum (1, linje 698-699) (1, linje 734-735)
Fysiske muligheder – ferieledigheder (1, linje 728-730)
Sidste besøg ift. T (1, linje 801ff)
Røvsyge besøgslokaler (2, linje 293-297)
Den formelle kontrol i kraft af de fysiske rammer begrænser relationen (2, linje 303-325)
Alternativ til de fysiske rammer (2, linje 785-788)
Betydningen af at få lov til at være en almindelig familie – ferieledighed (2, linje 853-857)

Uformel kontrol

Betjentene bruger deres status i kraft af den formelle kontrol til at udføre uformel kontrol (1, linje 317-323)
Betjentenes attitude (2, linje 222-225)
Stor forskel på hvordan familien tages imod (2, linje 231-235)
Bevidst modstand fra ansatte mod indsatte, hierarki – hvem dømmer? Hvem har ret til at dømme? Hvilke form for dom er værst, formel eller uformel? (2, linje 889-892)

Kriminalisering? (2, linje 232-235)
Søn mistænkeliggjort (2, linje 250-253, 257)

Stigma

Altid nogle bagkloge, men ikke de tætte venner (1, linje 1317-1322)
T ligeglad med hvad folk tænker (1, linje 1323-1325)
C mere presset (1, linje 1326-1330)
C stigma (1, linje 1361-1365)
Folk taler (1, linje 1377-1383)
Advokat: bedre død (2, linje 132-134)
Gider ikke sladder (2, linje 420-422)
Evt. søge væk fra byen (2, linje 423-425)
Kun fortalt det til få kollegaere (2, linje 414-419)
Andre er bedrevidende – føler sig stemplet (2, linje 492-495) NB. Primært af bekendte

Hemmeligholdelse pga. tabu (2, linje 518-523)
Vil ikke have M stemplet – fraråder M at fortælle det (2, linje 525-527)
P skal fortælle det (2, linje 529-538) – beskyttelse/løgn som kontrol?
Aldersforskel (2, linje 453)
Hvid løgn (2, linje 546-553)
Vennespars negative reaktion (2, linje 589-592)
Fordømmelse fra svigermor (2, linje 638)
Splittet mellem T og gerning – forsvarer T (2, linje 433-441)
Vil ikke forsvare T (2, linje 474-478)

En oplevelsen af kontrol

Indre kontrol

Deltagende i alt (1, linje 17)
Pletfri afsoning (1, linje 261-263)
Kontakter venner som kan hjælpe familien (1, linje 353)
Søger muligheder (1, linje 755-757)
Præger hvad T kan (1, linje 762-768)
Ringer selv rundt (1, linje 921-924)
Bølgebryder – og gør opmærksom på det (1, linje 1008-1014, 1026)
Nødvendigt selv at tage kontrol (1, linje 1032-1034)
Formel kontrol vs. egen kontrol (1, linje 1040-1044)
Vil selv styre tingene (1, linje 1114-1117)
Ordner selv sine sager (1, linje 1145-1150)
Forudsætninger for egen kontrol (1, linje 1160-1163)
Udfordre den formelle kontrol (1, linje 1167-1171)
Forsøger at tage kontrol på trods af magtesløshed (1, linje 1514-1515)
Forsøger at tage kontrol over situationen efter anholdelse (2, linje 138-143)
Går på kommunen (2, linje 151-153)
Kommer lettere igennem systemet pga. personlige egenskaber (2, linje 877-883)
Har taget alt i fængslet (2, linje 931-933)
Kontakt til kommunen (2, linje 1101-1104)

Ydre kontrol

Uskyldig dømt – uretfærdigt straffesystem (1, linje 98-105)
Rene indicier (1, linje 125-126)
Chorkeret (1, linje 142-149)
Stikker (1, linje 220-221)
Uretfærdig behandlet (1, linje 224-236)
Uskyldig dømt (1, linje 1332-1336)
Skyldes politik (1, linje 1340-1347)
Dømt, men fandt intet (1, linje 1351-1353)
Stikker slap med to år (1, linje 1460-1464)
Politiet har magten (2, linje 274-276)
Følelsen af mangel på kontrol (2, linje 281-284)
Minus kontrol eller mulighed for at hjælpe når T er i fængsel (1, linje 902-903)

Andet

Netværk

Stort netværk med støtte (1, linje 190-192)

T bruger netværk til at støtte C (1, linje 402-403)

T ikke afhængig af netværk (!? Måske nemmere at skippe venner, når han er i fængsel fremfor hvis han havde været alene ude) (1, linje 414-415)

Kontrol: kan afskrive venner, hvis de ikke hjælper (1, linje 416-418)

Forventer netværk stiller op (1, linje 426-431)

Kravsætning til venner (1, 580-583)

Naboer købte ekstra fortelt (1, linje 591-593)

Tillid (1, linje 612)

Psykolog (1, linje 653) (1, linje 1612-1617)

Psykolog god at snakke med fordi hun er uden for systemet (1, linje 1630-1634)

Psykologen som en medsammensvogen (1, linje 1687)

Betydningen af et stort netværk (1, linje 779-785)

Fængslet kan ikke hjælpe (1, linje 914-917)

Mange kommer på besøg (1, linje 936-940)

Netværkets betydning for børnene (1, linje 1234-1240)

Msk der har trukket sig (1, linje 1247-1253)

Netværk har reageret positivt (2, linje 464-474)

Mister kontakt til familie pga. fængsling (2, linje 606-610)

Naboen og dennes mor (2, linje 653)

Sorterer relationer fra (2, linje 665-667)

Relation til svigermor havde været anderledes hvis ikke fængsling (2, linje 672-676)

Minus nære familieforhold (2, linje 694-698)

Støtte fra lillebror (2, linje 714-717)

Støtte fra veninde (2, linje 717-719)

Praktisk støtte fra lillebror (2, linje 723-730)

Snakket tingene igennem med veninde (2, linje 730-732)

Hjælp fra fængslet er lig problemer – socialrådgiver må ikke kontakte C – hvem beskytter samfundet? (2, linje 1089-1094)

Økonomisk

Blive boende i huset (1, linje 378-379)

Bedre med to indkomster (1, linje 908)

Anden form for kriminalitet (1, linje 1390-1392)

Typen er ikke af betydning (2, linje 579-582)

Sorte penge (moral)

Transporteret penge (1, linje 93-95) (1, linje 1420-1425)

Samme procedure (1, linje 110-115)

Siden 15 år (1, linje 1415-1419)

Moral rykket (1, linje 1490-1492)

Personlige egenskaber

Balance (1, linje 284-285)

Ser frem af (1, linje 296-300)

Tålmodighed nødvendig pga. formel kontrol (305-306)
Struktureret/målrettet (315-317)
Tager initiativ (1, linje 475)
Sort/hvid – afskriver morfar og venner (1, linje 495-497) (1, linje 522-525)
Initiativ til flere uddannelsesmuligheder – blive flyttet til åben (1, linje 700-705)
Drive – externals (1, linje 977)
Overskud – hjælper andre (1, linje 992)
Troværdig (1, linje 1430)
Man skal være en særlig type for at blive i ægteskabet (2, linje 377-380)
Type som msk – styrer alting (2, linje 364)
Oplever sig som en stærk familie (2, linje 678)
Atypisk fange (2, linje 947-953)

Ekstra

Har det godt i fængslet (1, linje 961-963)

"Opvågning"/afklaret (1, linje 155-156)
Dom – chok (1, linje 189-190)
Minus fortrydelsen (1, linje 744-749)
Rystet over dom, men afklaret (1, linje 215-223)
Ro efter dom – ser frem ad (1, linje 198-201)

Subkultur – gå tilbage til kriminel løbebane (2, linje 901-903)

Geografisk placering – nærhedsprincip (2, linje 1067-1071)